

Univerzita Karlova

Pedagogická fakulta

Katedra dějin a didaktiky dějepisu

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Rok 1945 na Mirošovicku ve svědectví dobových kronik a pamětníků

Year 1945 in Mirosovice district in the testimony of period chronicles and the
contemporaries.

Michal Tomek

Vedoucí práce: PhDr. Jan Zdichynec, Ph.D.

Studijní program: Specializace v pedagogice

Studijní obor: B D-ZSV

Odevzdáním této bakalářské práce na téma *Rok 1945 na Mirošovicku ve svědectví dobových kronik a pamětníků* potvrzuji, že jsem ji vypracoval pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne

Rád bych v první řadě poděkoval svému vedoucímu práce PhDr. Janu Zdichyncovi, Ph.D. za velmi cenné rady, připomínky a věnovaný čas. Dále mé poděkování patří zaměstnancům mnichovického městského archivu a Vojenského historického archivu v Praze, kteří byli velmi vstřícní a ochotní s čímkoliv pomoci. Rád bych také poděkoval pamětníkům za to, že si na mě udělali čas a měli zájem se na mé práci podílet.

ABSTRAKT

Cílem bakalářské práce *Rok 1945 na Mirošovicku ve svědectví dobových kronik a pamětníků* je chronologicky a tematicky vystihnout právě zkoumaný rok 1945 ve zmíněné oblasti. V práci jsou uvedeny i události, které roku 1945 předchází, ovšem jsou pro regionální dění na konci války předmětné. Důraz je kladen převážně na události dramatických květnových dní roku 1945 v jednotlivých obcích regionu. Část bakalářské práce je věnována Pražskému povstání, s kterým právě tyto květnové události na Mirošovicku bezprostředně souvisí. Závěrečná část je věnována četným odbojovým a partyzánským skupinám, které operovaly napříč regionem.

KLÍČOVÁ SLOVA

Mirošovicko; rok 1945; konec 2. světové války; květnové dny; Mníchovice; Strančice; Mirošovice; Senohraby; Velké Popovice; osudy padlých; orální historie; Pražské povstání; události války.

ABSTRACT

The aim of this thesis is to chronologically delineate the year 1945 in the Mirošovice region. Furthermore, there are introduced events, which happened before 1945. These are, indeed, strongly relevant to regional matters at the end of the second world war. The emphasis is put on the dramatic events of the days in May 1945 in particular municipalities of the region. One of the sections of the thesis is devoted to an event referred to as Prague Uprising, which these May's events in the Mirošovice region are directly related to. The final part is dedicated to numerous resistance and guerrilla groups that operated across the region.

KEYWORDS

Mirošovice district; year 1945; the end of World War II.; may days, Mnichovice; Strančice; Senohraby; Velke Popovice; the fates of the fallen; everyday life; oral history; Prague Uprising; events of war.

Obsah

1. Úvod.....	7
1.1 Prameny, literatura a metodologie práce	8
2. Vymezení zkoumaného regionu.....	11
2.1 Mirošovicko.....	11
3. Rok 1945 a konec 2. světové války	14
3.1 Rok 1945 a konec 2. světové války v nedaleké Praze	16
3.2 Rok 1945 a konec 2. světové války ve zkoumaném regionu.....	19
4. Události konce války v jednotlivých obcích v regionu.....	22
4.1 Mirošovice	22
4.2 Mníchovice	30
4.2.1 Božkov	38
4.3 Velké Popovice.....	39
4.4 Strančice	43
4.5 Senohraby	48
5. Transport smrti napříč regionem.....	53
6. Partyzánská hnutí a odbojové skupiny.....	57
6.1 Partyzánská a odbojová hnutí ve zkoumaném regionu	59
6.1.1 Major Jiří Švehla	61
6.1.2 Alex Suchanov	63
6.1.3 Červené Eso.....	65
7. Události po konci války v mikroregionu.....	69
8. Dopad války na zkoumaný region	71
9. Závěr	72
10. Seznam použitých informačních zdrojů.....	74
11. Přílohy.....	78

1. Úvod

V této bakalářské práci se budu na příkladu mirošovického regionu zabývat koncem druhé světové války, přesněji tedy první polovinou roku 1945. Budu se zde snažit zaznamenávat ovšem i události předešlé, které jsou pro následující děj předmětné. Zvláštní pozornost bych poté rád věnoval zejména napínavému vývoji válečných květnových dnů v jednotlivých zkoumaných obcích a místním protiněmeckým odbojovým skupinám, kterých v tomto regionu operovalo mnoho, ve srovnání s ostatními oblastmi Protektorátu Čechy a Morava.¹ Kromě toho se budu snažit popsat důležité události roku 1945, které měly zásadní vliv pro již zmíněné události květnových dnů v jednotlivých obcích. Region Mirošovicka je svojí blízkostí také nepochybně spjat s hlavním městem Prahou. Abych zasadil problematiku jednoho mikroregionu do širšího kontextu, rozhodl jsem se věnovat kapitulu také pražskému dění během posledního válečného roku 1945. Nejvíce jsem se zaměřil na Pražské povstání, které přímo působilo, jak ukáže i tato práce, na dění tohoto nepříliš vzdáleného mikroregionu.

Jak již bylo zmíněno, téma této práce je stanoveno regionálně, velkou motivací výběru tohoto tématu bylo, že v tomto regionu již od mala žiji a dobře ho znám. Zároveň také to, že tento region byl právě v posledních dnech války velmi aktivní, samozřejmě i díky těsnému spojení s nedalekým Pražským povstáním. Řada německých jednotek se skrze místní povstalecký odpor snažila prodrat středními Čechami právě do blízké bojující Prahy.

Chtěl jsem se tedy dozvědět, jak vlastně tato oblast „prožila“ válečné roky, jak válka zasáhla obyvatele ostatních obcí v okolí, udělat si obrázek o jejím průběhu, především tedy o dramatických květnových událostech. Kladl jsem si otázku, jestli obce v tomto regionu něco spojovalo, jestli měly díky své geografické blízkosti podobné nebo společné prožitky. S dalšími novými informacemi se stále více ukazovalo, že klíčovým spojením byla železnice, která místním regionem prochází. Ta již od počátku 20. století přinášela pokrok, rozvoj a práci a teď během okupace i nebezpečí a smrt.

Události, které se na Mirošovicku odehrávaly nejsou v celkovém protektorátním měřítku takového rozsahu, nicméně i přesto svým dílem nepochybně napomohly jak pražskému, tak celonárodnímu protiněmeckému povstání na konci války. Právě nespočet takovýchto mikropříběhů tvoří a dotváří velké dějiny, ty dějiny, o kterých se mluví a píše. Tragické i šťastné osudy místních lidí jsou mi proto velmi blízké a myslím, že by se na statečné činy místních

---

¹ BAROŠEK, Karel, *Pražské Povstání 1945*, Praha, Naše vojsko, 1965, str. 123.

občanů nemělo zapomínat. Tyto mikropříběhy a osudy obyčejných lidí mohou být právě i východiskem pro srovnání, pro hlubší pochopení tehdejší protektorátní doby.

1.1 Prameny, literatura a metodologie práce

Ve své práci jsem vycházel v první řadě z kronik místních obcí a městeček. Místní obecní kroniky nebyly vedeny během let okupace, tudíž musely být po válce zpětně dopisovány pověřenými kronikáři. Tyto archiválie se nacházejí v oblastním archivu pro Prahu-východ, ovšem řada z nich je zdigitalizována na webových stránkách jednotlivých obcí. Již jsem zmínil důležitost místní železnice, která prochází celým regionem. Velmi cenným pramenem se tak ukázaly být pamětní knihy železničních stanic, převážně senohrabská, benešovská a strančická. Staniční železniční kroniky jsou zdigitalizovány národním archivem. Dalšími důležitými podklady byly obecní knižní publikace, které zachycují historické události jednotlivých vesnic. Je velmi zajímavé porovnávat a analyzovat obsah přímo s místními kronikami.

Důležitým pramenem pro mou práci, ať už pro zmapování událostí konce války v regionu či popisu činnosti jednotlivých odbojových a partyzánských skupin, byly také četné spisy a dopisy, které jsou uloženy v AM Mnichovice. Jedním z nejdůležitějších dokumentů byl spis *Vznik, ilegální a bojová činnost skupiny „Červené Eso“*, kde se zakladatel Ladislav Šrámek snažil popsat zpětně činnost této skupiny. Dalším cenným spisem AM Mnichovice je dopis Ladislava Šrámka okresní vyšetřovací komisi v Říčanech, psaný 26. dubna 1946, kde se snažil obhajovat svou činnost. Cenné informace ohledně partyzánských a odbojových skupin v regionu jsem získal z Vojenského historického archivu, kde jsou zaznamenány v následujících sbírkách. Sbíрка Revoluční gardy,² sbírka partyzánské a odbojové hnutí v Československu, č. 308.³ V těchto sbírkách jsou zaznamenány právě události týkající se oblasti Mnichovic a Strančic v květnu roku 1945.

Za velice podmětné považuji knihy mapující historii jednotlivých obcí regionu. Tyto publikace jsou vydávány právě místními obcemi, na čemž se většinou podílí i místní kronikáři. Tato regionální literatura, jak jsem si mohl potvrdit, čteně vychází právě z místních kronik, ovšem nezřídka je doplněna právě o vzpomínky pamětníků, což představuje jistou přidanou hodnotu. Bohužel, místní regionální události nepopisuje žádná obecnější literatura této doby, se kterou jsem měl možnost pracovat. Výjimkou bylo pouze dílo *Krvavé finále, Jaro 1945 v českých*

---

² Sbířka Revoluční gardy – inv. Č. 241/1, karton č. 42, Vojenský historický archiv.

³ Sbířka partyzánské a odbojové hnutí v Československu – inv. č. 351, karton č. 20, sbírka 308, Vojenský historický archiv.

zemích od Jiřího Padevěta, které odkazovalo pouze obecně na „masakr“ ve Velkých Popovicích a boje ve Strančicích. I díky tomu jsem byl převážně „odkázán“ na místní regionální literaturu či přímo na prameny, mapující události regionu.

Pro začlenění této doby a místního dění do širšího kontextu jsem vycházel převážně z knihy *Velké dějiny zemí Koruny české* od Jana Gebharta a Jana Kuklíka. Pro znázornění souvislosti Pražského povstání s místním regionem jsem využíval knihy od Stanislava Kokošky *Praha v květnu 1945 a Pražské povstání 1945*, kterou napsal Karel Bartošek.

Podstatným materiálem pro mou práci byly také články v obecních zpravodajích a časopisech, které popisují velmi barvitě, třeba i s přispěním místních pamětníků, tehdejší dramatické dění. Snažil jsem se nevycházet pouze z pramenů a literatury, které se věnují dění v jednotlivých obcích a městečkách zkoumaného regionu. Pokoušel jsem se také dohledávat kontext místních událostí v pramenech mnohdy vzdálenějších vesnic, které měly přeci jen svým děním něco společného s děním na Mirošovicku. Jednalo se především o místní kroniky, články, zpravodaje, knihy atp. Velmi užitečnou literaturou se nakonec ukázal být také speciální díl mnichovického zpravodaje *Život Mnichovic, Speciální vydání Mnichovice válečné*. Tato zvláštní edice, publikovaná jako časopis, vyšla v roce 2015 jako památka 70. výročí konce druhé světové války. Tento zpravodaj vychází, jak jsem měl možnost prověřit, z velké části z kroniky města Mnichovice. Na všechny tyto výše zmíněné zdroje ukáži přesněji níže v poznámkovém aparátu.

Velmi dobře zpracovanou literaturou, jsou články v již zmiňovaném mnichovickém časopisu a struhařovském zpravodaji *Struhařovské informace*. Tyto články se hlouběji zabývají kontroverzní osobou velitele majora Jiřího Švehly a dalšími odbojáři v regionu. Články do těchto místních zpravodajů publikoval zaměstnanec Vojenského historického archivu struhařovský rodák Petr Kadlec, který se danou problematikou hlouběji zabývá. Podkladem k těmto článkům byly rozhovory se struhařovskými účastníky bojů, právě již zmíněné sbírky partyzánských a odbojových hnutí a mnichovické a struhařovské archivní materiály.

Ve své práci jsem uplatnil také metodu orální historie. Tuto metodu jsem využíval především pro upřesnění a dotvoření určitých událostí, které se svým obrazem dění v rozdílných pramenech, třeba jen poněkud rozcházel nebo pokud byly písemné prameny nedostačující. Převážně během nepřehledné a rychle se měnící situaci květnových dnů mohly být zprávy neúplné. Můj výběr svědků cílil především na pamětníky tehdejších událostí, samozřejmě v dnešní době je poměrně složité někoho takového ještě vyzpovídat, o to více si cením, že se mi to v podobě mirošovického Zdeňka Kulhánka a bývalého senohrabského starosty Františka

Topola podařilo. Dále jsem se zaměřil na rodinné příslušníky mirošovických padlých, abych mohl uvést jen malé střípky z jejich života jako vzpomínku. Jména pamětníků jsou uvedena přímo v poznámkovém aparátu.

Tato bakalářská práce je uspořádána chronologicky a pro lepší orientaci je členěna do kapitol, které mapují důležité události konce války a vývoj dramatických květnových dnů v jednotlivých obcích mikroregionu Mirošovicka.

2. Vymezení zkoumaného regionu

2.1 Mirošovicko

Mirošovicko, mikroregion zkoumaný v této práci, lze definovat jako území, které se nachází v dnešním okresu Praha-východ. S větší přesností lze toto zkoumané území geograficky definovat jako oblast patřící dnes do správního obvodu Říčany, ležícího na území jihovýchodně od hranic Hlavního města Prahy. Musím uvést, že není vypracován žádný geografický souhrn tohoto regionu, tudíž všechny uvedené informace vychází z mého pozorování, případně ze statistických údajů.

Mikroregion Mirošovicka tvoří uskupení městeček a vesnic, které se nachází v pásu přibližně osm až šestnáct kilometrů jižně od Říčan a zhruba dvacet pět kilometrů jihovýchodně od Hlavního města Prahy. Tento malebný region se táhne od nejseverněji položených Strančic a Velkých Popovic přes Mnichovice a Mirošovice (stále blíže k Posázaví) až k Senohrabům, které leží na samotné jižní hranici okresu, jež sousedí s okresem Benešov. Vedle toho v současnosti existuje moderní pojmenování tzv. Svazek obcí Ladův kraj, avšak ten je poněkud rozsáhlejší. Mirošovicko je územně výrazně menší, tvoří jej tedy jmenovitě: Mirošovice, Mnichovice, Strančice, Velké Popovice, Senohraby a Hrusice. Samozřejmě také jejich součásti, kterými jsou mnichovický Myšlín a Božkov a senohrabský Hrušov.

Od Strančic, kde končí rovinatá pražská oblast, se krajina začíná vlnit a další sledované obce (Mnichovice, Mirošovice a Senohraby) se nacházejí v malebných údolích, přičemž jejich výstavba sahá vysoko nahoru po jejich stráních. Tento region je kromě kopcovitého terénu specifický také velkým počtem lesů, což je důležité vzhledem k přítomnosti partyzánů během válečných let. Můžeme také uvést, že v první polovině 20. století byl tento region převážně zemědělský a rozvíjely se v něm hlavně drobné živnosti potřebné pro každodenní život. Profesně byl spíše dělnický, ovšem řada místních hledala obživu a kvalifikovanější práci převážně v nedaleké Praze. I díky tomuto faktu je Praha s místním regionálním děním poměrně značně spjata, ať už ve sledovaném období nebo v současnosti.

Do konce 19. století žilo v tomto regionu spíše obyvatelstvo chudší, rodiny zde byly většinou ze slabších majetkových poměrů. Vychází to i z toho, že rodiny se živily převážně zemědělstvím a kopcovitý terén tomuto způsobu obživy příliš nenapomáhal. K významnému oživení regionu přispěla stavba železnice, která skrze tuto oblast propojovala Prahu se středočeským Benešovem. Již od začátku 20. století se i tady začíná projevovat trend příměstské

rekreace, z Prahy se do obcí mirošovického regionu stěhují movitější rodiny, které si zde stavějí výstavné a oproti dosavadnímu charakteru zástavby mnohem honosnější domy. Tento vývoj je zřetelný především v Mnichovicích a v Senohrabech, kde byly koncem 19. století zřízeny železniční zastávky. Mirošovice, které zprvu železnici odmítly a zastávka zde existovala až po vzniku samostatného Československa, stavební boom okolních obcí už v té době nedohonily.

Na Mirošovicku se v první polovině minulého století nacházely také dvě katolické farnosti, přesněji tedy v Mnichovicích a v Hrusicích, v Mnichovicích od roku 1928 fungoval i Husův sbor církve Československé. Ve Velkých Popovicích byla fara již ve 14. století, v současnosti spadá tamní farní kostel Panny Marie Sněžné pod říčanskou farnost. Podle kronik jednotlivých obcí a jiných pramenů zde žilo poměrně velké množství osob židovské národnosti a víry. Ve Strančicích se dokonce nacházela synagoga. Na základě sčítacích operátů z roku 1932 převažovalo v regionu katolické náboženství.

Zkoumané obce tvořily v roce 1945 nejjižnější území dobového soudního okresu Říčany. Toto by bylo čistě geografické, či správní vyčlenění daného regionu. Avšak jsou zde i určité faktory a události, které tuto oblast velmi těsně spojují. Tato lokalita sdružuje obce a městečka ve velmi těsné vzdálenosti. Občané jednotlivých obcí se navzájem poměrně dobře znali, jedním z důvodů bylo, že většinou navštěvovali stejnou spádovou měšťanskou školu v Mnichovicích. Také spolky z jednotlivých obcí mikroregionu Mirošovicka úspěšně spolupracovaly a pomáhaly si (viz. kroniky Baráčníků, hasičů, Sokolů, ochotníků). Díky této velmi těsné blízkosti se dá jednoznačně říci, že řada událostí je pro tuto lokalitu společných a pro zkoumanou dobu i klíčových. Tyto události na sebe v jednotlivých dnech bezprostředně navazují a dodávají místnímu dění potřebný kontext.

Jedním z nejdůležitějších aspektů je nepochybně výše zmíněná železniční trať 221, která většinou ze zmíněných obcí prochází. Tato železniční trať měla během 2. světové války významnou roli, důležité není pouze dopravní propojení ale i zážitky a události spjaté s celým zkoumaným regionem. Byly jimi především průjezdy transportu smrti v lednu 1945 přes Říčany, Strančice, Mnichovice, Mirošovice, Senohraby, dále pak na Benešov⁴ a dále průjezd pancéřového vlaku dne 7. května 1945. Tento vlak se snažil prodrat skrz místní železniční trať z Čerčan až do nedaleké Prahy.⁵ Někdo by mohl namítat, že do Velkých Popovic tato železniční

---

⁴ Pamětní kniha železniční stanice Benešov, I, II díl, str. 49–50.

⁵ Kronika obce Mirošovice, str. 95–96.

trať nevede, avšak je zde zbudovaná vlečka, která ze Strančic propojuje danou trať a Velkopopovický pivovar a měla také svou úlohu v revolučních bojích.

Sjednocujícím prvkem celé oblasti jsou také četná odbojová a partyzánská hnutí, která operovala bezprostředně napříč vymezeným regionem. Jejich členové po měsíce, či jen během květnových dnů, nasazovali své životy v boji proti Němcům. Tato četnost byla nepochybně dána přírodními podmínkami. Jak jsem již uváděl, na Mirošovicku a v přilehlém okolí Říčanska a výše položeného Struhařovska je velká část území tvořena lesy a jejich podíl byl v první polovině 20. století ještě výraznější, než je tomu dnes. Tudíž se zde v okolí mohly tyto skupiny poměrně snadno skrývat. Početnost partyzánských a odbojových hnutí může být nepochybně dána také geografickou polohou. Koncem druhé světové války nejvíce partyzánských hnutí operovalo právě v blízkém okolí Prahy.⁶ O četnosti odbojových a partyzánských skupin svědčí též zde analyzované zápisy v kronikách, potvrzuje to vyprávění pamětníků i uskutečněné akce.

---

⁶ BAROŠEK, Karel, *Pražské Povstání 1945*, str. 123.

3. Rok 1945 a konec 2. světové války

Začátkem roku 1945 začínalo v českých zemích pozvolna růst napětí. Úspěchy Rudé armády a bleskový postup spojeneckých vojsk směrem na západ, naznačovaly, že válka se již každým dnem chýlí ke svému konci. Atmosféra v protektorátu byla velmi ovlivněna i československým zahraničním vysíláním. V dubnu se v rozhlasovém vysílání objevilo povzbuzování českého obyvatelstva proti německým okupantům. Z rádií bylo vyzýváno, aby český lid našel síly k projevení své vůle k zasloužené svobodě.⁷

Během doby protektorátu si většina příslušníků českého národa vytvořila odpor, či nenávisť vůči německé okupační moci. Zároveň i odpor ke všemu německému, zvláště pak k domácí početné německé menšině. O to nepříjemnější pro české obyvatelstvo bylo, že docházelo ke stále větší germanizaci. Češi, kteří by se tomuto trendu poněmčení nepřizpůsobili, měli být vysídleni, či dokonce zlikvidováni. Řada českých obyvatel žila za dob protektorátu v obavách o uchování samotné národní existence.⁸ Během doby okupace se nacistům podařilo dokonale zdecimovat českou společnost. Zakázány byly české spolky, zářným příkladem může být Sokol, či Junák. Němci uzavřeli i vysoké školy, ve svých rukou měli i místní hospodářství. Během období protektorátu nacisté kontrolovali veškeré tuzemské tiskoviny. Cenzuře podléhal také rozhlas. Německá okupace byla tragická pro židovské obyvatelstvo, ihned po vzniku protektorátu byly zavedeny norimberské zákony, na jejichž základě byla prováděna nacistická rasová diskriminace. Židé byli postupně více a více omezováni a izolováni od ostatního obyvatelstva. S rokem 1942 byla valná většina českého židovského obyvatelstva deportována do koncentračních táborů.⁹

Na území Protektorátu Čechy a Morava panoval před koncem války velký chaos. Ustupovaly po něm zbytky Hlinkovy gardy a maďarské armády, projížděly jím transporty smrti, proudily tu davy německých civilistů, oddíly vlasovců, v lesích operovali partyzáni. Koncem dubna se v Praze opevnil vrchní velitel německých armád Mitte, maršál Ferdinand Schörner a připravoval se na střet s Rudou armádou. I z tohoto důvodu na území protektorátu soustředil přes milion velmi dobře vyzbrojených a vycvičených německých vojáků. Zajímavostí je, že řada z těchto německých vojáků byla připravována k bojům ve výcvikovém středisku na nedalekém Benešovsku. Toto sousedství mělo pro Mirošovicko význam, převážně v době

---

⁷ KOKOŠKA, Stanislav, *Praha v květnu 1945*, Praha, lidové noviny, 2005, str. 102–103.

⁸ GEBHART, Jan, KUKLÍK, Jan, *Velké dějiny země koruny České*, XVa, Praha, Paseka, 2006, str. 478–479.

⁹ Když k nám přišli Němci, začátek nacistické okupace ve vzpomínkách pamětníků, dostupné z: <http://pametnaroda.cz>, [náhled] 19.2.2021.

Pražského povstání. Řada německých jednotek z tamního cvičiště se snažila prodrat skrze Mirošovicko, na pomoc Praze. Místní odbojové a partyzánské skupiny se tomuto přesunu jednotek SS snažily za každou cenu zabránit. Proti této početné německé armádě se z východu řítí více jak dva milióny ruských vojáků. Od západu ve stejnou dobu postupovala armáda americká.¹⁰

Po šesti letech nacistického útlaku a teroru, kdy byly vězněny a na smrt posílány stovky českých vlastenců i jejich rodiny, stovky příslušníků české inteligence, studenti, Sokolové, Židé, Romové, konečně nastal čas, kdy se přiblížila toužebně očekávaná svoboda. 30. dubna 1945 páchá Adolf Hitler sebevraždu v Berlíně, 2. května se vzdal Berlín, ale ještě není konec všeho trápení.¹¹

Napříč protektorátem dochází v květnových dnech k protiněmeckým povstáním. Všeobecné povstání na dosud okupovaném území nabylo pro německé ozbrojené síly hrozivého rozsahu. Po prvním překvapení se Němci snažili povstání utlumit.¹² Zejména tedy usilovali o izolaci lokálních center povstání, zároveň jejich hlavním cílem bylo zamezení vytvoření souvislého povstaleckého území a otevřít si případné ústupové cesty. Proto na řadě míst, kde měli Němci silné posádky obsazovali silniční komunikace, vyhlašovali výjimečný stav, zajímali rukojmí a zastrášovali obyvatelstvo. Největší boje probíhaly tam, kde působily partyzánské a odbojové jednotky, totéž platí i pro Mirošovicko.¹³ I v posledních dnech a minutách války budou umírat lidé, řada z nich se nedočká vytoužené svobody.

Jak probíhaly poslední dny 2. světové války ve venkovském regionu Mirošovicka a v nedalekém hlavním městě?

Období protektorátu trvalo 6 let, 1 měsíc a 19 dní. Během této doby v důsledku nacistické okupace zahynulo podle posledního bádání historiků Vojenského ústředního archivu v Praze přibližně 343 tisíc osob.¹⁴ Mezi nimi bylo i mnoho desítek občanů mirošovického regionu, jejichž tragické osudy jsem se ve své práci pokusil popsat.

---

¹⁰ KOKOŠKA, Stanislav, *Praha v květnu 1945*, str. 12–31.

¹¹ Když k nám přišli Němci, začátek nacistické okupace ve vzpomínkách pamětníků, dostupné z: <http://pametnaroda.cz>, [náhled] 19.2.2021.

¹² GEBHART, Jan, KUKLÍK, Jan, *Velké dějiny zemí koruny České*, XVb, Praha, Paseka, 2007, str. 426–437.

¹³ BAROŠEK, Karel, *Pražské Povstání 1945*, str. 184.

¹⁴ Protektorát trval 2241 dní. Okupace se nakonec protáhla na více než šest let, dostupné z: <http://lidovky.cz>, [náhled] 30.4.2021.

3.1 Rok 1945 a konec 2. světové války v nedaleké Praze

Události, které se odehrávají koncem války v nedaleké Praze, se velmi úzce dotýkají také dění ve zkoumaném regionu Mirošovicka. Faktem je, že tato oblast je geograficky velmi blízko území hlavního města České republiky. Pro představu z Mirošovic to je do centra Prahy přibližně 25 kilometrů, přičemž na její okraj je to podstatně blíže.¹⁵ Řada obyvatel regionu se sama v Praze realizovala. Praha nabízela řadě místních obyvatel zaměstnání, které se na Mirošovicku shánělo podstatně hůře než v hlavním městě. Díky dobré dopravní infrastruktuře, která region s Prahou spojovala, se do Prahy dalo dostat na tehdejší poměry poměrně rychle, to byl také jeden z hlavních důvodů možnosti nechat se zaměstnat v lukrativním hlavním městě. Dalším faktem je, že na Mirošovicku žilo během válečných let i mnoho obyvatel, kteří měli bydliště právě v Praze, ale přišli se sem v podstatě ukrýt před úřady, aby nebyli tolik na očích, jako by tomu mohlo být právě v Praze.¹⁶

Na samém sklonku druhé světové války nebyla ani Praha ušetřena rozsáhlejších škod a obětí na životech. Stala se cílem hned tří leteckých náletů, nejprve 15. listopadu 1944, poté 14. února 1945 a nakonec 25. března 1945. Nálet 14. února byl co do počtů lidských obětí nejtragičtější.¹⁷ Tyto nálety na Prahu si vyžádaly více než tisíc životů.¹⁸ Tato událost měla značný vliv i na zkoumaný region, jelikož velké množství lidí, se právě po těchto náletech rozhodlo odejít z Prahy na venkov, tedy i do blízkého regionu Mirošovicka.

Velmi důležitou událostí konce 2. světové války byly boje na pražských barikádách, které se odehrávaly během 5. až 9. května 1945. Pražské povstání vypuklo velice spontánně a živelně, reagovalo tak na řadu regionálních povstání z předešlých dnů. Německé vojenské síly měly evidentní převahu.¹⁹ Povstání začalo proti zhruba třicetitisícové německé posádce okupantů, kterým vyrazil na pomoc ještě zhruba jednou takový počet příslušníků jednotek SS právě z venkovských posádek, přičemž povstalecký tábor Pražanů tvořil bezmála 16 000 bojovníků. Nacisté byli mobilizací Pražanů zcela zaskočeni. V první večer povstání měli pražští povstalci již v držení velkou řadu strategicky položených míst, především však rozsáhlé městské čtvrti na pravém břehu Vltavy. Povstalci již také ovládali budovu Pražského rozhlasu, meziměstskou telefonní ústřednu, hlavní poštu a řadu pražských kasáren. Mimo to také měli ve svém držení

---

¹⁵ Základní informace, dostupné z: <http://www.mirosovice.cz/>, [náhled] 24.2.2021.

¹⁶ Kronika obce Mirošovice, str. 75.

¹⁷ Kolektiv autorů, *Padli na barikádách*, Praha, VHU, 2015, str. 5.

¹⁸ 70. výročí amerického náletu na Prahu 25. března 1945, Jiří Rajlich, dostupné z: <http://vhu.cz>, [náhled] 27.3.2021.

¹⁹ GEBHART, Jan, KUKLÍK, Jan, *Velké dějiny zemí koruny České*, XVb, str. 576–577.

několik lehkých tanků a prvních pancéřových vlaků. I přes přesilu nacistů se dá tvrdit, že první fázi boje vyhráli poměrně jasně Pražané.²⁰ Pražského povstání se zúčastnila i řada obyvatel z přilehlých příměstských oblastí, a to i z důvodu, že díky těmto nepokojům neměli možnost, jak se vrátit zpět do svých domovů. Doprava na železniční trati 221, která spojuje právě hlavní město s místním regionem již od odpoledne 5.května, nefungovala. Důvodem bylo také to, že místní odbojové skupiny vytrhaly mezi Mnichovicemi a Mirošovicemi koleje. Tím bylo i znemožněno nepříteli posílání posil od Benešova, kde měli nacisté výcvikové středisko SS.²¹ Právě z tohoto benešovsko-neveklovského výcvikového prostoru vyčlenil generál Schörner zesílenou divizi se značným počtem tanků a dělostřelectva.²² Doprava byla obnovena až po skončení Pražského povstání.

Pražské povstání mělo vliv i na dění v přilehlých příměstských regionech. Ukazuje to i svědectví mirošovické kroniky, jež tvrdí, že občané, kteří věděli, co se v nedalekém hlavním městě děje, s určitostí očekávali nápor a pomstu na zdejší obce. Dovolím si doslovně citovat mirošovickou kroniku, která popisuje, že „řada našich občanů hlavně ženy s dětmi i muži prchají z obce do okolních lesů, nebo se ukrývají do sklepů“.²³ Tato informace ilustruje, že řada obyvatel obcí nedaleko Prahy měla strach, že se Pražské povstání bude přímo odrážet v mimopražských oblastech. Svou roli hrálo i to, že Němci si v mnoha místech na venkově opět upevnili svojí pozici.²⁴ V obci se následně začínají činit opatření k obraně, převážně tedy stavba zátarasů a protitankových zábran.²⁵ V řadě okolních vesnic byl scénář velmi podobný.

Pražské povstání vypuklo v sobotu 5. května, v tento den započala spontánní ofenzíva Pražanů proti tamní německé posádce, naprosto zaskočené. Začala vznikat řada povstaleckých seskupení občanů. Tato seskupení byla podřízena Vojenskému velitelství Velké Prahy generála Karla Kutlvašra. Během deštivé noci na neděli 6. května v Praze vyrostlo něco přes 1500 barikád. Na stavbě tohoto nejznámějšího symbolu Pražského povstání se podílelo až 100 000 občanů, jak pražských, tak lidí z bezprostředního okolí, kteří ať dobrovolně, či nedobrovolně přidali „svou ruku k dílu“.²⁶ Tento den dopoledne také dorazily americké osvobozené jednotky do Plzně, zatímco sovětské útvary teprve zahajovaly útočnou operaci, která měla za cíl osvobodit Prahu. Američtí spojenci byli sovětskými představiteli ubezpečeni, že

---

²⁰ Kolektiv autorů, *Padli na barikádách*, str. 5–7.

²¹ Kronika obce Mirošovice, str. 96.

²² GEBHART, Jan, KUKLÍK, Jan, *Velké dějiny země koruny České*, XVb, str. 586.

²³ Kronika obce Mirošovice, str. 88.

²⁴ GEBHART, Jan, KUKLÍK, Jan, *Velké dějiny země koruny České*, XVb, str. 577.

²⁵ Kronika obce Mirošovice, str. 88–89.

²⁶ Kolektiv autorů, *Padli na barikádách*, str. 8.

osvobozovací operace již začala předcházející den a není třeba, aby se k ní americké jednotky přidávaly. Tak se zastavily na domluvené linii. Následující den 7. května dochází v Praze ke generálnímu útoku jednotek SS na Pražany, jednotky SS během svého pronikání do centra města provádějí zločiny na civilním obyvatelstvu.²⁷ K tomuto útoku se snažil přidat i SS-Oberjunkerführer Günther Clause, který se snažil prodat s jedním z posledních neukořistěných pancéřovaných vlaků železnicí, která prochází regionem Mirošovicka, ku nedaleké Praze. Kvůli tomu, že se místním odbojovým skupinám podařilo před Mnichovicemi vytrhat koleje, se tento pancéřovaný vlak musel vrátit zpět do své výchozí stanice v Čerčanech.²⁸ Obdobné akce na železnicích měly pro podporu povstání nemalý význam, další takovýto pancéřovaný vlak byl zastaven v Lysé nad Labem. Německé transporty byly obdobně napadeny na řadě míst ve středních Čechách.²⁹

Večer do Prahy přijíždí obrněná skupina s parlamentáři, která pokračuje dále do východních Čech jednat s polním maršálem Schörnerem, jelikož již předchozí den v ranních hodinách byla podepsána kapitulace německých branných sil. Následující den se dá považovat za krizi povstání.³⁰ I přes výše zmíněné skutečnosti a to, že německé velitelství dalo všem jednotkám příkazy k ukončení bojů, nápor německých obrněných jednotek sílil. Nicméně nakonec v úterý 8. května dochází k podpisu protokolu, který znamenal kapitulaci německých jednotek a konec bojů. Tento protokol také udával to, že vojenské jednotky měly odevzdávat veškeré své zbraně po opuštění města. Důležitou částí bylo i to, že české obyvatelstvo se zaručovalo, že nebude ztěžovat odchod německým jednotkám.³¹ 9. května, tedy poslední den Pražského povstání, docházelo ještě k posledním menším bojům s již odcházejícími jednotkami SS, především na okrajích hlavního města a přilehlých venkovských oblastech. Tyto boje byly ukončeny příchodem Pražany vítaných sovětských jednotek.³²

V místním regionu bylo 9. května také rozptýleno mnoho německých jednotek. Tyto jednotky projížděly Mnichovicemi, největší z nich čítala 450 obrněných vozidel. Kolona projela Mnichovicemi bez odzbrojení a boje, a pokračovala dále směrem na Velké Popovice, Jílové u

---

²⁷ Kolektiv autorů, *Padli na barikádách*, str. 8.

²⁸ Kronika obce Mirošovice, str. 95–96.

²⁹ GEBHART, Jan, KUKLÍK, Jan, *Velké dějiny zemí koruny České*, str. 599.

³⁰ BRANDES, Detlef, *Češi pod německým protektorátem: okupační politika, kolaborace a odboj 1939–1945*, Praha, Prostor, 2000, str. 473.

³¹ GEBHART, Jan, KUKLÍK, Jan, *Velké dějiny zemí koruny České*, str. 602.

³² Kolektiv autorů, *Padli na barikádách*, str. 9.

Prahy a dále na západ.³³ Převážně ve Velkých Popovicích a v Mirošovicích docházelo ještě k menším potyčkám s odcházejícími oddíly německých vojáků.

Na úspěchu pražského povstání měl podíl i nečekaný spojenec, ruská osvobozenecká armáda (ROA), známější jako vlasovci. Označení vzniklo podle generála této armády Vlasova. Tato armáda byla složena převážně z ruských zajatců, kolaborantů a odpůrců režimu a bojovala na straně Německa. Nicméně vlasovci při pražském povstání již od 5. května překvapivě bojovali právě na straně českých odbojářů proti německým jednotkám.³⁴

Pražské povstání společně také s bojovou odezvou na venkově a příměstských oblastech, pomohlo zachránit mnoho lidských životů. Dá se tvrdit, že povstání v Praze nejvíce napomohly právě aktivity partyzánských a odbojových jednotek poblíž Prahy. Zároveň Praze přicházela pomoc v podobě ozbrojených dobrovolníků z bezprostředního okolí.³⁵

Povstání značně krvavého rozměru skončilo velkým vítězstvím českých barikádníků. Toto vítězství završilo šestileté snahy domácího odboje, o zbavení se nacistického útlaku. Za toto cenné vítězství však zaplatilo svým životem kolem 1600 padlých a zavražděných, kolem 3000 Čechů bylo také v důsledku bojů zraněno.³⁶

3.2 Rok 1945 a konec 2. světové války ve zkoumaném regionu

Jak již bylo řečeno, události, které se děly po celou dobu roku 1945 v nedalekém hlavním městě, samozřejmě působily i na oblasti v okolí Prahy, a tedy také na Mirošovicko. Díky dobré infrastruktuře, a i díky tomu, že řada obyvatel tohoto mikroregionu v Praze pracovala, nebo na ni byla navázána společenskými svazky, se informace o aktuálním pražském a protektorátním dění mohly šířit poměrně rychle. Události, které se děly napříč zmíněným regionem, nepochybně měly svou úlohu na vítězství Pražského povstání, zároveň musíme vyzdvihnout místní odbojové skupiny, které se během války snažily řadu let různými akcemi ztížit nacistům jejich život. I tyto místní odbojové skupiny, které operovaly napříč regionem měly svůj podíl při završení šestileté snahy domácího odboje, o zbavení se nacistického útlaku.

Situace v okolí Prahy má oproti velkoměstu své odlišnosti. Převaha nacistických sil v obcích, či malých městech může být někdy mnohem zřetelnější. Síly nepřítele mohou být více soustředěné, nepřítel může mít také mnohem větší přehled o svých jednotkách. Na druhou

---

³³ Kronika obce Mirošovice, str. 97.

³⁴ KOKOŠKA, Stanislav, *Praha v květnu 1945*, str. 156–157.

³⁵ GEBHART, Jan, KUKLÍK, Jan, *Velké dějiny země koruny České*, str. 600–601.

³⁶ Kolektiv autorů, *Padli na barikádách*, str. 9–10.

stranu v řadě případů se boje nevedou proti gardovým jednotkám nacistů, nýbrž proti oddílům Wehrmachtu. V těchto oddílech se nacházelo i mnoho Maďarů a Rakušanů, jejichž demoralizace a nechuť bojovat byla na vyšší úrovni než u jednotek SS. Malá města a vesnice mají také výhodu toho, že je pro ně mnohem jednodušší sjednotit tzv. revoluční jádro i vedení povstaleckých akcí. V okolí Prahy působí kladně i skutečnost, že mnohde docházelo k předkvětným ozbrojeným konfliktům, převážně tedy v partyzánských oddílech. Příprava konečného zúčtování proti okupantům může být poté jednotnější než v rozlehlé Praze.³⁷

Než se dostaneme k rozebrání událostí roku 1945 a dramatických květnových dní v každé jedné obci napříč regionem, uvedu zde řadu událostí většího dosahu, které byly pro celý mikroregion společné.

Na konci ledna roku 1945 po místní železniční trati skrze regionem projížděl jeden z největších vlakových vězeňských transportů, který měl výchozí stanici v polském městě Glivice a měl namířeno přes Ostravu, Prahu-Hostivař, Říčany, Benešov a České Budějovice do jednoho z rakouských koncentračních táborů, nejspíše do Mauthausenu. Kvůli válečné situaci ale nedorazil, v Rakousku byl následně otočen a jel zase stejnou cestou zpět na Ostravsko.³⁸ Podle četných dochovaných svědectví zejména železničářů se transport skládal z téměř padesáti otevřených dvounápravových uhláků, v nichž v každém bylo natěsnáno několik desítek vysílených vězňů z Osvětimi, oblečených jen v pruhovaných hadrech, většinou bosých, za mrazů, dosahujících tehdy dvaceti stupňů pod nulou.³⁹ Není proto překvapením, že velká část z nich cestou umírala, zemřelí byli následně z vagonů vyhazováni, takže trasa vlaku byla lemována jejich mrtvými těly. Mnoho vězňů se cestou pokoušelo z vlaku uprchnout, ve většině případů to však bylo marné.⁴⁰ Od února pak už nepřetržitě dnem a nocí po místní železnici, která se táhne napříč regionem, projíždějí dlouhé transporty vojáků a vozy s vojenským materiálem.⁴¹

Během květnového povstání se po železnici snažil prodrat k Praze nacisty zmocněný pancéřový vlak. Německé pancéřové vlaky vznikaly pro potřeby protiletadlové obrany, avšak postupem času je Němci začali využívat i jako nástroj k použití při pozemním boji. Tyto vlaky nebyly v

---

³⁷ BAROŠEK, Karel, *Pražské Povstání 1945*, str. 187–188.

³⁸ Transporty a pochody smrti v českých zemích, Václav Kural, dostupné z: <https://kruh1938.blogspot.com>, [náhled] 13.3.2021.

³⁹ BLÁHA, Jirí, Transport smrti v Čerčanech a okolí, in: *Čerčanský zpravodaj 1–2*, 2019, str. 19–21, Kolektiv autorů, *Čerčany 1356–2006*, str. 32.

⁴⁰ Pamětní kniha dopravního staničního úřadu Senohraby, 3 díl 1, vložka 2, str. 3.

⁴¹ Straněcká pamětní kniha ČSD, 1918–1953, díl 1, vložka 6, str. 26–27.

protektorátu nasazeny po dobu celé války. Několik souprav sem bylo přesunuto teprve v dubnu roku 1945. Jejich stanovištěm se stala pražská vlaková nádraží. Většinu z nich se podařilo povstalcům ukořistit již při povstání 5. května. Jednoho z posledních vlaků, jež neukořistili povstalci a byl odstaven v Čerčanech se zmocnil vojenský velitel úseku železniční trati v úseku Čerčany-Strančice SS-Oberjunkerführer Günther Clause. Tento mladý vojenský velitel měl v plánu tímto vlakem prorazit až k Praze, aby mohl pomoci v útoku nacistů na obyvatele Prahy.⁴² Pancéřovému vlaku se povedlo dostat pouze do Mnichovic, a to za přispění toho, že využil senohrabských rukojmích, které nechal kráčet před pomalu jedoucím vlakem, čímž znemožnil partyzánským skupinám zaútočit.⁴³ Vlak projel neškodně Mirošovicemi a zastavila ho až přerušená trať před Mnichovicemi, kde odbojové skupiny a partyzáni vytrhali koleje, čímž zamezili vlaku pokračovat dále směrem na Prahu. Když nemohl jet dále, využil výhodné polohy vlaku, kdy z výšky trati měl v údolí usazené Mnichovice jako na dlani a několik hodin terorizoval město a jeho obyvatele palbou z protiletectkých děl a kulometů.⁴⁴

Dále určovala dění v regionu četná odbojová a partyzánská hnutí, jež operovala bezprostředně napříč vymezeným regionem. Jejich členové po měsíce, či jen během květnových dnů nasazovali své životy v boji proti Němcům. Svědčí o tom zápisy v kronikách, potvrzuje to vyprávění pamětníků i uskutečněné akce. Z nejznámějších lze vyjmenovat mnichovického Alexe Suchanova, Michala Melnyka a skupiny kolem nich. Za zmínku určitě stojí Major Ing. Antonín Skřivánek, Major Jiří Švehla, Generál František Vejmelka či operující odbojová skupina Ladislava Šrámka Rudé Eso a další.

---

⁴² Kolektiv autorů, *Čteme z kroniky 13. díl*, in: Rozhledy Čtyřkol a Javorníku, Únor 2008, str. 2, Kronika obce Mirošovice, str. 95–96.

⁴³ Kronika obce Mirošovice, str. 95–96.

⁴⁴ Kronika města Mnichovice, str. 22.

4. Události konce války v jednotlivých obcích v regionu

4.1 Mirošovice

Obec Mirošovice leží v dnešním okrese Praha-východ, asi 25 kilometrů jihovýchodně od centra hlavního města, ovšem k jeho okraji je to podstatně blíže. Mirošovice jsou důležitou křižovatkou pro spojení metropole Prahy se středočeským Benešovem a vzdálenějšími Českými Budějovicemi.⁴⁵ Tato informace je poměrně důležitá i pro zkoumaný rok 1945, zejména pro konec války spojeným s Pražským povstáním. V dnešní době, stejně jako v roce 1945 Mirošovice leží ve správním obvodu Říčany. Region, ve kterém se Mirošovice nachází, je specifický svým velkým počtem lesů a kopcovitým terénem (nadmořská výška kolísá mezi 295 až 394 m n.m.), což bylo ve válečných letech velmi důležité, i kvůli zde nacházejícím se partyzánům. Jak již bylo zmíněno obyvatelstvo Mirošovic bylo ve válečných letech profesně spíše rolnické či dělnické. Ale fungovali zde i malé živnosti (podle Adresáře republiky Československé pro průmysl, živnosti, obchod a zemědělství, bylo v roce 1932 v Mirošovicích evidováno 39 živností). Během období války byly majetkové poměry místních obyvatel poměrně slabé. Řada místních obyvatel hledala kvalifikovanější práci právě v nedaleké Praze.

15. března 1939 vstoupila německá armáda na území naší republiky, která se tak stala Protektorátem Čechy a Morava. Reakce českého obyvatelstva na tento stav byla zásadně odmítavá a protiněmecká.⁴⁶ Hned první den byli němečtí vojáci viděni i v Mirošovicích, přímo na návsi, kde uvízla ve sněhu jejich motorka s vozíkem.⁴⁷ Již v prvních dnech protektorátu se v Mirošovicích nacházeli němečtí vojáci.⁴⁸ Zároveň během prvních dnů museli čeští občané na celém území protektorátu odevzdávat své zbraně právě Němcům. Na konci války jich potom právě z tohoto důvodu byl pro závěrečné boje s nacisty velký nedostatek. A to i přesto, že řada obyvatel své zbraně ukrývala, či zakopávala. Nejinak tomu bylo i u občanů Mirošovicka.⁴⁹

Od roku 1939 začalo v Protektorátu Čechy a Morava pronásledování Židů. Toto pronásledování vycházelo z nacistické strategie postupu proti „rasově méněcennému obyvatelstvu“. Situace se ještě vyostřila v létě roku 1941, kdy se na území, které ovládala třetí říše, začaly na Hitlerův rozkaz, realizovat konkrétní přípravy fyzického vyhlazování tohoto obyvatelstva.⁵⁰ I

---

⁴⁵ Základní informace, dostupné z: <http://www.mirosovice.cz/>, [náhled] 13.1.2021.

⁴⁶ GEBHART, Jan, KUKLÍK, Jan, *Velké dějiny zemí koruny České*, XVa, str. 167–170.

⁴⁷ Kronika obce Mirošovice, str. 10.

⁴⁸ *Tamtéž*, str. 12.

⁴⁹ GEBHART, Jan, KUKLÍK, Jan, *Velké dějiny zemí koruny České*, XVa, str. 209.

⁵⁰ GEBHART, Jan, KUKLÍK, Jan, *Velké dějiny zemí koruny České*, XVb, str. 73.

v Mirošovicích žil jeden občan židovské národnosti, tím občanem byl Emil Metzl s manželkou. Žil zde i přes toto všechno v relativním klidu, zatím nepronásledován, ovšem zprávy z rozhlasu a z okolních míst působily nejistotu a sklíčenost všech.⁵¹ Po rocích řekněme relativního klidu byl 24. listopadu 1942 gestapem zatčen občan Mirošovic Ladislav Kočí, kvůli ilegální činnosti proti nacistům. V obci se od té doby v častém sledu střídají různé kontroly.⁵²

V srpnu 1943 byli za nepřátelskou činnost proti Říši odvezeni do koncentračních táborů Václav Ernýgr a Václav Vaněček. Kronika Mirošovic přímo uvádí, že „dne 7. srpna 1943 zatkle gestapo našeho občana Václava Ernýgra v jeho bytě a odvezlo jej autem do vězení na Pankráci, zde byl za hrozného týrání a mučení nucen přiznání jeho činnosti v ilegálním hnutí“. Následně dne 10. srpna byl gestapem zatčen i místní Václav Vaněček.⁵³ Zatčení bylo na udání a v důsledku výroby a rozšiřování tiskovin nepřátelských Říši. Prošel také několika koncentračními tábory, Malou pevností v Terezíně, Osvětimí, Buchenwaldem. Během pochodu smrti byl osvobozen americkou armádou. Spolu s ní se krátce do Buchenwaldu vrátil, aby pomohl s identifikací dozorců a velitelů tábora.⁵⁴

Koncem roku 1943 začínala být situace v protektorátu pro řadu Němců kritická, kronika obce tuto situaci líčí tak, že „u německých vojáků již je vidět skleslost, ve značné míře i ubohost. Mnozí se nutí s Čechy, které dříve pohrdavě přehlíželi, k sblížení. Stává se již často, že německá vojska přejíždějí obcí a zastavují se u domů a žebrají potraviny, výměnou nabízí cigarety, či části vojenských uniforem. Málo se jim vyhovuje, spíše ze strachu, či nedůvěry.“⁵⁵ Situace s potravinami byla v tomto regionu velmi zoufalá ještě několik let po válce. Místní měli velký problém i s opatřením všech životních potřeb.

Zápis mirošovické kroniky z léta 1944 uvádí, že „Mezi občany mnoho hovoří o činnosti partyzánů, kteří působí nacistům nesmírné potíže a škody. Někteří z našich občanů donesli do obce zprávy, že s partyzány se leckdes sešli, nejvíc v okolních lesích i jinak, ovšem za tmy. Ti od nich žádali informace o nacistech, ale i jídlo či kuřivo.“⁵⁶

Nyní se konečně dostáváme do roku 1945, avšak předešlé události považuji za předmětné, jelikož vykreslují dění v protektorátu a v Mirošovicích během války. S počátkem roku 1945 se klid v obci mění. 25. ledna 1945 v noci projížděl obcí vlak s vězni, kteří byli transportováni

---

⁵¹ Kronika obce Mirošovice, str. 14.

⁵² *Tamtéž*, str. 42.

⁵³ *Tamtéž*, str. 52.

⁵⁴ Osobní svědectví paní Miloslavy Skalické, vnučky V. Vaněčka.

⁵⁵ Kronika obce Mirošovice, str. 54.

⁵⁶ *Tamtéž*, str 65.

z koncentračních táborů na východě. Vlak doprovázel oddíl gestapa, nařikání vyhladovělých a promrzlých vězňů prý bylo slyšet daleko od trati, stejně jako výstřely, kterými gestapáci reagovali na pokusy vězňů vyskočit z vagónů a utéct.⁵⁷ „U mostu naší zastávky vyskočili za jízdy dva vězňové, jeden z nich byl gestapáky postřelen a druhý chtěl jej zachránit tím, že sebral někde u domku Josefa Jíry při zastávce sáňky, a chtěl jej asi dopraviti někam do bezpečí, nebo do obydlí. Ubohý vězeň mu však na sáňkách mezi domem Josefa Jíry a domem Dobrylovského v uličce dotržel“.⁵⁸ Zbylý uprchlík pak přespal v kůlně u Josefa Jíry a ráno přišel do vedlejšího hostince Libovických požádat o jídlo a čaj, což mu bylo paní Libovickou poskytnuto, ačkoliv jí tím hrozil i trest smrti. Zemřelý vězeň ve stáří asi 40 let byl prý maďarské národnosti, na ruce měl vytetované číslo A5881-VA14533 musel být nahlášen a obecnímu úřadu, bylo nakázáno jej v tichosti pohřbít pouze v pytli, jeho oblečení mělo být spáleno. Druhý vězeň, také údajně maďarské národnosti, byl někým nahlášen četníkům a dopraven do Benešova. Jeho následný osud bohužel není známý. Shodou okolností musel podle kroniky tento transport smrti služebně řídit strojvedoucí František Vejmelka z Mirošovic. Cestu však nedokončil, vlak řídil jen ze stanice Horní Libeň do Českých Budějovic, kde z důvodu nervového zhroucení cestu přerušil a byl nahrazen jiným vlakvedoucím. Podle slov Františka Vejmelky byl transport na cestě v Čechách už 11 dní, vězňové v něm byli všech národů, také hodně Čechů.⁵⁹

Reakce Mirošovických na tento transport vyznívala takto. „O takovýchto hrůzách jsme prozatím jen slýchávali. Nacisté všecko přísně tajili, ale toto přímé, příšerné svědectví o zvěrstvech nacistů nás všechny přímo ohromilo. Otrásáme se všichni hrůzou.“⁶⁰ Podobné pocity museli mít asi všichni lidé na území protektorátu, kteří mohli takovýmto zvěrstvům přímo přihlížet.

Od února pak už nepřetržitě dnem a nocí po železnici projíždějí dlouhé transporty vojáků a vozy s vojenským materiálem, silnice také nezůstává pozadu a směrem na Benešov a Velké Popovice projíždějí auta s vojenským materiálem. A posléze se k nim přidaly i kolony německých civilistů, kteří se vším svým majetkem na povozech tažených koňmi i traktory, ujížděli před postupující Rudou armádou zpět do Německa.⁶¹ Spojenecká letadla (anglická a americká) přilétala teď skoro denně ve velkých skupinách i výškách. Mimo to se denně kolem 9. hodiny ranní na nebi objevovala tři až čtyři letadla lehčího typu a velmi rychlého letu, která

---

⁵⁷ Pamětní kniha železniční stanice Benešov, I, II díl, str. 49–50.

⁵⁸ Kronika obce Mirošovice, str. 72.

⁵⁹ *Tamtéž*, str. 72–73.

⁶⁰ *Tamtéž*, str. 73.

⁶¹ *Tamtéž*, str. 74.

létala nad železniční tratí a cíhala na vlaky, aby jim prostřelila kotle lokomotiv, důkazem může být i to, že na nádraží v Benešově, Říčanech a v Čerčanech stálo několik takových lokomotiv mimo provoz.⁶² Německá letadla, která celou válku v počtu 2-3 v nízkém letu často prolétávala nad obcí, se už vůbec neukazovala.⁶³

Na samém sklonku druhé světové války nebyla ani Praha ušetřena rozsáhlejších škod a obětí na životech. Musela čelit třem náletům a některé její části byly těžce postiženy. Pro sledovaný region je důležité, že po těchto náletech se rozhodlo velké množství lidí odejít z Prahy na venkov. Mirošovice a další vesnice kolem se tak rozrostly o desítky nových „pražských“ obyvatel.⁶⁴

V polovině dubna byl vyslán do Mirošovic z Prahy důstojník, aby zde zařídil výstavbu zábran proti přibližujícím se osvobozeneckým vojskům, tyto zábrany byly stavěny na okrajích obce a také na obecní náklady. Naproti tomu zde byl zřízen ilegální národní výbor, který měl být připraven k plnění úkolů potřebných k případné revoluci.⁶⁵ Koncem války již byla v protektorátu situace přímo kritická, problémy se zásobováním pociťovali i němečtí vojáci. „*Nacističtí vojáci, ubytovaní ve Velkých Popovicích, a i jinde v okolí, procházející naší obcí, obcházejí po domech a prosí jídlo či potraviny. Nabízejí za to vše možné, prádlo, stejnokroje, či zbraně!*“⁶⁶ Nejspíše se tedy jednalo o tu část německých vojáků, převážně Wehrmachtu, kteří již neměli zájem se podílet na případných bojích. Můžeme předpokládat, že se takto chovaly německé jednotky i v jiných částech protektorátu a v okolí regionu. Tyto zbraně mohly velmi napomoci dění v následujících revolučních dnech, kde jich byl pro povstalce velký nedostatek.

V očekávání konce války nastal květen. Z Berlína přišla zpráva o smrti Hitlera, 2. května padl Berlín. V protektorátu dochází k prvním povstáním konkrétně v Přerově a Nymburku. Z těchto malých střípků prvních květnových dnů se následně bude skládat v podstatě plošné národní povstání.⁶⁷ V Čechách se začátkem května stále drží Schörnerova armáda, jejíž velitel neváhá i na konci války vydávat bezohledná nařízení. Tento velitel armád Mitte na zprávu o povstání reagoval rozkazem „Za takovéto dnešní situace je vhodný každý prostředek, aby se zabránilo vzplanutí povstaleckého hnutí, účastníky je nutno decimovat“. Stejnou strategii aplikoval i proti „slabochům a váhavcům“ ve vlastních řadách. Svoji vojenskou politiku na území

---

⁶² JUKL, Jakub, *Říčany v květnu*, Říčany, Muzeum Říčany, 2011, str. 11.

⁶³ Kronika obce Mirošovice, str. 74.

⁶⁴ *Tamtéž*, str. 75.

⁶⁵ *Tamtéž*, str. 77–78.

⁶⁶ *Tamtéž*, str. 79.

⁶⁷ GEBHART, Jan, KUKLÍK, Jan, *Velké dějiny země koruny České*, XVb, str. 572–577.

protektorátu zdůvodňoval například tím, že skutečným cílem Rudé armády není prioritně Berlín, ale metropole Čech a Moravy Praha.⁶⁸

3. května, poté co se v protektorátu rozkřikla zpráva o Hitlerově smrti, byly celostátně odstraňovány všechny německé nápisy.⁶⁹ Výjimkou nebyly ani Mirošovice, kde se hned tentýž den začalo strhávat německy psané návěští na zdejší železniční zastávce. 4. května také německé nápisy obecně v celé obci. Do Mirošovic se tato informace dostala z Prahy. Mirošovičtí byli o dění v Praze informováni cestujícími, kteří přijížděli z pražských nádraží. Události v metropoli byly totiž zpravidla chápány jako konec protektorátu a jejich příklad podněcoval k následování.⁷⁰ Tentýž den v odpoledních hodinách přijel do Mirošovic další konvoj německých uprchlíků tzv. národních hostů (asi 380 dospělých i dětí), s plně naloženými vozy taženými traktory a 60 koňmi, doprovázeni ozbrojeným nacistou a pěti služebními vozky (Poláci od Vratislavi). Utábořili se v celé obci, dožadovali se ubytování a jídla a pití. V obci panoval zmatek a vřava, mirošovičtí občané postávali opodál a pozorovali dění. Podle nařízení úřadů byli uprchlíci umístěni do hostince Josefa Šaška.⁷¹

Brzy ráno 5. května se připravovali „národní hosté“ k odjezdu, zase bylo plno řevu, hluku, zmatků. Místní sedláci s potahy měli hosty doprovázet až do Pětihost. Protože traktor nemohl dva zapřažené vozy do velkého kopce ke hřbitovu uvést, jeden vůz tedy v obci musel zůstat hlídán dvěma Němci a německým chlapcem. Kolem 12. hodiny volal český rozhlas o pomoc. „*Voláme českou policii a české četnictvo do budovy rozhlasu. Jsou zde vraždění čeští lidé...*“ Samozřejmě místní občané již mají informace, že v nedaleké Praze dochází k povstání. Z domů vybíhají rozrušení lidé a zanedlouho dochází k potyčce mezi nimi a dvěma hlídajícími Němci. Zatímco jsou dva muži a traktorista zatčeni, chlapec utíká směrem na Senohraby. Zatčení jsou odvedeni na obecní úřad. Několik mužů ze vsi běží k železniční zastávce, kde odzbrojili dvacet dva vojáků hlídajících trať, mezi sebe si pak rozdělují nalezené a zabavené zbraně. Ve zmatku jim velitel německé posádky utekl směrem k Senohrabům, a přestože po něm bylo stříleno, nepodařilo se ho zastavit. Na železniční zastávce vlaje československý prapor.⁷²

Stejně jako v Praze a v řadě dalších místech protektorátu, se i v Mirošovicích se začaly odehrávat boje s německými ozbrojenými silami. Po několika minutách od předešlé události do Mirošovic přijelo přivolané tříčlenné komando SS, shánělo se po místním starostovi a zahájilo

---

⁶⁸ GEBHART, Jan, KUKLÍK, Jan, *Velké dějiny zemí koruny České*, XVb, str. 571.

⁶⁹ *Tamtéž*, str. 573.

⁷⁰ KOKOŠKA, Stanislav, *Praha v květnu 1945*, str. 109.

⁷¹ Kronika obce Mirošovice, str. 80.

⁷² *Tamtéž*, str. 87–88.

střelbu, mirošovičtí palbu opětovali a po několikaminutové přestřelce Němci odjeli směrem na Senohraby. Lidé v obavě, že do obce přijedou německé posily potrestat odboj místních lidí a osvobodit zajaté vojáky, schovávají se v úkrytech nebo spolu s ženami a dětmi utíkají do okolních lesů. Část mužů připravuje obranu, staví protitankové zábrany na silnici od Senohrab.⁷³ V té době opravdu Němci přijíždějí, zastavují u hřbitova, vstupují do Matysova lesa nad obcí, projdou až na jeho okraj a puškami a kulometem ostřelují obec. Střely létaly i do obydlí, poškodily dráty elektrického vedení. Bohužel, při této střelbě je u obecní váhy smrtelně zraněn mirošovický občan Jan Bárta. Po střelbě se asi 25 příslušníků SS dostalo do vsi, načež hledali místního starostu. Toto komando postoupilo až k železniční trati. V železniční stanici zajalo dva mirošovické muže Jindřicha Ptáka a Rudolfa Vlčka, s nimi jako s rukojmími se vzdálili z obce. Oba odvězení se do obce již nikdy nevrátili, stopy po nich mizí mezi Pyšely a Konopištěm.⁷⁴ Jiří Padevět ve své knize uvádí tyto dva mirošovické zmizelé, avšak mylně je zařazuje mezi pyšelské.⁷⁵

Před svým odjezdem Němci vyhrožovali, že se vrátí a obec vypálí a vyvraždí. Následovaly dny plné strachu. Jsou vytvořeny zábrany na silnicích, muži drží služby u telefonu, jsou ve spojení se sousedními Senohraby, Mnichovicemi a Všešimy, spojky jezdí mezi těmito obcemi na jízdnicích kolech. Němci svou vyhrůžku, že se vrátí a obec vypálí naštěstí nesplnili.⁷⁶

6. květen byl velmi klidný, obcí projela pouze skupina asi dvanácti aut ozbrojených Němců, které zajímala cesta na Zbraslav. Místní obyvatelé netrpělivě čekali, co se bude dít dále.⁷⁷

Pro lepší znázornění tehdejší doby, která v sobě skrývala velké nebezpečí, uvedu jeden z konkrétních příběhů. Tento příběh mi sdělil minulým rokem mirošovický pamětník události Zdeněk Kulhánek. Touto dobou je na cestě z nucených prací na Moravě (kopání zákopů proti postupující Rudé armádě) skupina 3 mirošovických a 2 senohrabských chlapců. 4.května 1945 se rozhodli, že utečou, což provedli cestou do „práce“. V nejbližší železniční zastávce nasedli na vlak do Olomouce. Zde se krátce zastavili, na nádraží se strhla přestřelka, která se týkala připojeného vagónu s německými vojáky. Pak vlak pokračoval dál. Před Českou Třebovou se jejich vlak stal terčem útoku spojeneckého „kotleře“. Všichni cestující vyběhli z vlaku a snažili se dostat od něj co nejdál. Kluci utíkali z vysokého náspu dolů, kde je zastavil rozvodněný potok. Nebylo kam se schovat, kotleř je měl jako na dlani, naštěstí se ale soustředil jen na

---

⁷³ Kronika obce Mirošovice, str. 88.

⁷⁴ *Tamtéž*, str. 89–90.

⁷⁵ PADEVĚT, Jiří, *Krvavé finále, Jaro 1945 v českých zemích*, Praha, Academia, 2015, str. 103.

⁷⁶ Kronika obce Mirošovice, str. 92.

⁷⁷ *Tamtéž*, str. 91.

lokomotivu. Cesta z Chocně do Úval už proběhla klidně, ale jak vlak míjel jednotlivé zastávky, bylo vidět, že se něco děje. Na některých vlály německé vlajky, na některých už české a americké! V Úvalech se vlak zastavil a cestující se dověděli, že v Praze vypuklo povstání a že vlak už dále nepojede. Byl večer, chlapce ubytovali v místní tělocvičně. Ještě v noci byli probuzeni a požádáni o pomoc se stavbou zátarasů na okraji Úval – od Českého Brodu se totiž očekával příjezd kolony příslušníků SS. Pracovali až do svítání. Ráno se rozhodli, že nebudou na nic čekat a půjdou pěšky domů. Svá těžká zavazadla nechali v kůlně u jedné rodiny. Vydali se směrem na Škvorec, Babice a Mukařov směrem k domovu. Šli po silnici nebo v její těsné blízkosti. Bylo jim sedmnáct let, byli šťastní, že jsou na svobodě a že jdou domů a vůbec si neuvědomovali, v jakém jsou nebezpečí. Celé střední Čechy křížovaly skupiny německých vojáků a SS-Waffen, které se snažily dostat do Prahy nebo naopak probít na západ do Německa. U Babic na ně z blízkého domu kdosi volal, že nesmí jít dál, že silnice je už několik hodin z lesa ostřelovaná Němci. Zůstali tedy ukrytí, chvíli čekali, nic se nedělo, a tak se znovu vydali na cestu. Ve Svojeticích je místní ukryli ve sklepě, protože do obce došla zpráva, že po silnici bude projíždět kolona německých tanků. Pak se znovu vypravili dál, prošli Mnichovicemi, i tady probíhaly těžké boje, naštěstí ne v době, kdy zrovna procházeli.⁷⁸ Následně po svém příchodu se dozvěděli o tragédiích, které se místním obyvatelům přihodily 5. května. Teprve poté jim došlo, jak neuvěřitelné štěstí během cesty měli. Tento příběh potvrzuje, že řada lidí si v této době ani neuvědomovala, jak blízko mohou být smrti.

7. květen proběhl v obci celkem v klidu, horší byla situace na dráze. Na Prahu se snažil dostat v Čerčanech sestavený ozbrojený vlak s pancéřovým vagónem, čtyřhlavňovými kulomety a početnou posádkou. Velké nebezpečí hrozilo nechráněným domkům kolem trati v severní části obce. Vlak se zastavil v mirošovické stanici a asi po půl hodině se pomalu šinul k Mnichovicím. Je třeba vysvětlit, že úsek trati mezi Mirošovicemi a Mnichovicemi byl vystavěn ve velmi náročném skalnatém terénu, kde železnice je přímo zakousnuta do skal, které se z jedné strany vypínají přímo nad vlakem. Naopak z druhé strany se poblíž Mnichovic otevírá pohled do údolí, v němž se Mnichovice rozkládají. Pancéřový vlak tento nebezpečný úsek projížděl velmi obezřetně. Před vlakem byl z opatrnosti tlačěn obyčejný vagón a část vojáků pročešovala stráně a skály nad tratí, odkud se zřejmě obávali útoku partyzánů. Tak se vlak posunul až k drážnímu domku čp. 113, kde byla trať z rozhodnutí mnichovického vojenského velitelství přerušena. Bojovníci a partyzáni zde vytrhali koleje. Když vlak nemůže dál, jeho velitel rozkázal začít s ostřelováním Mnichovic. Způsobuje tak smrt několika osob a velké materiální škody na

---

⁷⁸ Osobní svědčení pamětníka Zdeňka Kulhánka, r. n. 1928 (jeden z chlapců).

domech. Při ostřelování z vlaku byl v tomto čase v Mnichovicích smrtelně zraněn občan Mirošovic Václav Šafařík. Mnichovice zůstaly pod kulometnou palbou několik hodin. Mnichovičtí bojovníci, k nimž se pro tuto akci dobrovolně připojili mirošovičtí, postup vlaku v tichosti sledovali. Protože na vlaku jsou drženi rukojmí, velitelství vydalo zákaz střelení na něj. Naši leží ukryti nad tratí na tzv. Hanzlově stráni a z 100-150 m sledují, jak německá hlídka vyšla z křovin a postupuje jejich směrem k Božkovu a na návrší u Jezera. Bylo rozhodnuto v tichosti čekat, neustoupit z výhodného postavení a se střelbou začít až na nejbližší vzdálenosti. V této chvíli přijíždí od Strančic neřízený vagón naložený kamením (bojovníci využili znalosti terénu a toho, že trať se od Strančic do Mnichovic svažuje). Vagón s kamením naráží do předsunutého vagónu Němců, demoluje ho a zcela ucpává trať. Znemožňuje tak snahu Němců opravit vytrhané koleje. Vojáci postupující směrem k tamní partyzánské hlídce jsou odvoláni a stahují se zpět k vlaku. Ten se spolu s nimi vydává na zpáteční cestu do Čerčan.⁷⁹ Čerčanská kniha o historii města a zpravodaj rozhledy Čtyřkol a Javorníku uvádějí, že šlo o událost, kde se mladý vojenský velitel úseku železniční trati Čerčany-Strančice Gunter Clause snažil prorazit pancéřovým vlakem z Čerčan do Prahy, za účelem pomoci útoku nacistů v Praze. Za ustavičné palby z vlaku se snažil projet úsek trati, střežený partyzánskou skupinou špkt. Františka Krejčárka v Senohrabech. Už 6. května pancéřový vlak v čele s Clausem několikrát projel úsekem trati Čerčany-Čtyřkoly-Javorník až do Senohrab, ale vlak se za opětované palby vždy musel vrátit do Čerčan. Až následující den se Clausemu podařilo prodrat až k Mnichovicím, kde, jak již víme, nemohl pokračovat dál a několik hodin z výšky odstřeloval v údolí usazené městečko.⁸⁰ Jak bylo později během trestního řízení proti němu vedeného zjištěno a prokázáno, palbou z protiletectvých děl a kulometů, připravil o život několik pokojných občanů a jednoho parlamentáře. Po několika hodinách se vrátil do výchozích Čerčan.⁸¹

Ani dalším dnem tyto nepokoje nekončí, i 8. května je slyšet stále střelba z pušek a kulometů, v okolí jsou stále hlášeny pohyby německých vojsk, a to především po silnici z Benešova do Prahy. Na Benešovsku totiž měly jednotky SS své cvičiště.⁸² „*Ze směru od Pyšel přes naši obec neprojela dosud žádná ozbrojená jednotka. Pyšelští a Senohrabští silnici silně zatarasili. Nejvíce však byla zatarasena státní silnice k Benešovu, aby odtud nemohly projet po okresních*

---

⁷⁹ Kronika obce Mirošovice, str. 95–96.

⁸⁰ Kolektiv autorů, *Čerčany 1356–2006*, Čerčany, Grada Publishing, 2006, str. 32, Kolektiv autorů, *Čtème z kroniky 13. díl*, in: *Rozhledy Čtyřkol a Javorníku*, Únor 2008, str. 2.

⁸¹ Kronika obce Mirošovice, str. 95–96.

⁸² JUKL, Jakub, Říčany v květnu 1945, str. 18.

silnicích směrem Pyšely–Senohraby–Mirošovice–Všestary–Říčany ku Praze. Tuto cestu podařilo se zatarasiti úplně, takže naše obec z tohoto hlavního směru mnohých těžkostí byla uchráněna.“⁸³ Odpoledne do obce pronikla asi dvacetičlenná skupina SS, která byla po jednání odzbrojena, zajata a odvedena na velitelství do Mnichovic. Zároveň ve Strančicích probíhají těžké boje, podle kroniky zde zasahují i nejmenovaní občané z Mirošovic.⁸⁴

Situace již špěla ke svému rozuzlení. 9. května stále nekapitulovala část německých jednotek v Praze. V hlavním městě docházelo stále k nepokojům. Zbylá početná německá vojska už ustupovala po komunikacích mimo Prahu.⁸⁵ Některé z těchto vojsk se objevila i v tomto regionu. Pancéřová kolona německých vojáků projížděla Mnichovicemi přes Mirošovice na Velké Popovice a dále na západ. I z okolí je hlášen pohyb různě velkých německých oddílů.⁸⁶ Do Mirošovic pronikla asi dvacetičlenná skupina SS, na kamenném můstku přes potok poblíž Matysova statku, byla zastavena parlamentářem panem Ficencem. Proběhlo jednání o složení jejich zbraní. Zároveň již po silnici od váhy přicházejí z Božkova přivolaní bojovníci se dvěma partyzány. Načež Němci jsou odzbrojeni, zajati a odvedeni na velitelství do Mnichovic.⁸⁷

10. května kolem jedenácté hodiny dopoledne přišla od Mnichovic Rudá armáda. Po motocyklistech přijeli cyklisté, za nimi jezdci na koních. Následující den 11. května se stovky sovětských vojáků, jednalo se o část 2. ukrajinského frontu maršála Malinovského, utábořily na loukách k Bílé skále, v lesích U Jiřího, u rybníka Hubačova a velitelé v mirošovických domech. Počátkem července z obce postupně odjížděli.⁸⁸

4.2 Mnichovice

Také město Mnichovice se rozkládá přibližně 25 kilometrů jihovýchodně od hlavního města Prahy V dnešní době zde žije přibližně kolem 4000 obyvatel.⁸⁹ Mnichovice jsou, co se týče obyvatel, největší samosprávná jednotkou v tomto regionu. Součástí města Mnichovic jsou i jeho části Božkov a Myšlín. Ve zkoumané době druhé světové války však Mnichovice ještě neměly ani zdaleka takový počet obyvatel. V této době byly také „pouze“ obcí. Mnichovice byly v této době pro řadu vlastníků místních nemovitostí pouze takovou letní destinací. Ovšem díky propuknutí válce se sem řada obyvatel usadila již natrvalo. V Mnichovicích stejně jako

---

⁸³ Kronika obce Mirošovice, str. 96.

⁸⁴ *Tamtéž*, str. 97–98.

⁸⁵ GEBHART, Jan, KUKLÍK, Jan, *Velké dějiny země koruny České*, XVb, str. 601.

⁸⁶ Kolektiv autorů, *Život za války*, in: *Život Mnichovic*, Speciální vydání Mnichovice válečné, LVI, 2015, str. 35.

⁸⁷ Kronika obce Mirošovice, str. 97.

⁸⁸ *Tamtéž*, str. 98.

⁸⁹ O městě, dostupné z: <http://www.mnichovice.cz>, [náhled] 29.6.2021.

v okolních obcích a v celém regionu převládalo především zemědělství, které nabízelo zaměstnání řadě místních občanů. Bohužel místní region nenabízel v této době příliš kvalifikovaná zaměstnání, proto místní vzdělanější obyvatelé jezdili za výhodnější prací do Prahy.

Koncem roku 1941, kdy se R. Heydrich stal zastupujícím říšským protektorem, se situace v protektorátu výrazně změnila. Heydrich na jednom ze svých projevů prohlásil, že jeho úkolem je odrazit a odvrátit vše nepřátelské. Zároveň velmi apeloval na to, aby „v tomto“ prostoru obyvatelstvo pochopilo, že se nelze vyhýbat příslušnosti a poslušnosti k říši.⁹⁰ Tuto situaci rokem 1942 pocítili i mnichovičtí občané, do Mnichovic stále častěji jezdilo gestapo, a provádělo zde různé prohlídky. Podle zápisů z kroniky téměř denně. Zajímavostí je, že gestapo si 10. června přijelo pro holiče Ferdinanda Škardu, příčinou bylo to, že měl v pražské čistírně plášť, jaký prý měl jeden z atentátníků právě na zastupujícího protektora Heydricha.⁹¹

Od začátku roku 1945 rostlo v českých zemích napětí, konec pustošivé války se každým dnem přibližoval. Porážky na bojištích pozvolna vedly k rozkladu německé armády. Úpadek morálky a disciplíny se během jara 1945 ještě více ukázal u jednotek Wehrmachtu. V Čechách byla ve značné míře ochromena i železniční doprava, na čemž se kromě útoků spojeneckých kotlářů podílely s koncem války diverzní akce partyzánských oddílů.⁹² V Mnichovicích a okolí se již také od podzimu 1944 vyskytovali partyzáni, jednalo se o sovětské parašutisty, kteří byli ubytováni ke kopuli mnichovického kostela, kde je ukrýval a jídlem zásoboval právě místní děkan Kahoun.⁹³

V českých zemích se už 1. května rozkřikla zpráva, že Německo kapitulovalo. V následujících dnech se postupně na celém území začaly rozvěšovat československé prapory. Náznakem odporu proti nacistům bylo také to, že na téměř celém území protektorátu byly strhávány a ničeny německé nápisy.⁹⁴ V Mnichovicích se stejně jako v ostatních obcích tohoto regionu samozřejmě dělo něco obdobného. Do místního regionu se tato zpráva dostávala zejména od lidí, kteří pracovali v Praze, a viděli, co se v Praze děje. Z toho důvodu zde dochází k odstraňování německých nápisů 4. května k večerním hodinám.⁹⁵ Ilegální později revoluční

---

⁹⁰ GEBHART, Jan, KUKLÍK, Jan, *Velké dějiny země koruny České*, XVb, str. 52.

⁹¹ Kronika města Mnichovice 1941-1943, str. 117.

⁹² KOKOŠKA, Stanislav, *Praha v květnu 1945*, str. 102–103.

⁹³ Kolektiv autorů, *Průběh květnových událostí v Mnichovicích*, in: *Život Mnichovic*, Speciální vydání Mnichovice válečné, LVI, 2015, str. 22.

⁹⁴ KOKOŠKA, Stanislav, *Praha v květnu 1945*, str. 106–107.

⁹⁵ Kolektiv autorů, *Průběh květnových událostí v Mnichovicích*, in: *Život Mnichovic*, Speciální vydání Mnichovice válečné, LVI, 2015, str. 22.

národní výbor fungoval v Mnichovicích od začátku roku 1945. Tento výbor se ujal 5. května správy obce. Ihned vydal vyhlášku, která nařizovala, aby se všichni místní vojáci hlásili do služby. Zároveň bylo nařízeno vlastníkům zbraní, aby je dali k dispozici k případnému boji.⁹⁶ V Mnichovicích je zřízeno velitelství celé oblasti, vedení se ujímá major Švehla, který se od roku 1942 snažil v oblasti Mnichovice–Ondřejov–Benešov vyhledat spolehlivé četníky a spolupracovníky k případnému hromadnému povstání. Svoji organizaci později nazýval Spojovací ústředí národních výborů Benešov–Říčany–Praha. Již od roku 1942 organizoval různé malé sabotáže, nyní přišel čas k otevřenému boji.⁹⁷

Takovéto protinacistické organizace působily v řadě oblastí protektorátu, na řadě míst byl protiněmecký odboj již delší dobu ilegálními organizacemi pečlivě připravován, jako třeba na nedalekém Mělnicku, Podbrdsku, či v okolí Radotína. Jinde zase vzniká odboj živelně až v květnových dnech. Ovšem většina těchto venkovských obcí čeká právě na pokyn a zprávu vypuknutí povstání z Prahy.⁹⁸

5. května po poledni se dostává do Mnichovic výzva Českého rozhlasu o pomoc. Tentýž den na řadě míst v okolí Prahy, začíná vyhlásování svobodné republiky.⁹⁹ Mnichovičtí odbojář a partyzáni vyslyší rozhlasem vyvolanou zprávu o pomoc. Za nedlouho se jim podařilo odzbrojit německou vojenskou posádku ubytovanou v hospodě u nádraží. Jednalo se o přibližně 30 vojáků Wehrmachtu.¹⁰⁰ Tato akce byla usnadněna i tím, že tato vojenská jednotka tvořená převážně Maďary a Slováky, neměla v úmyslu bojovat, jelikož velmi dobře věděla, že válka již je u samého konce. Pro povstání na venkově byla charakteristická snaha získat zbraně, což souviselo právě s činností partyzánských jednotek. Počet partyzánských jednotek rostl, tak bylo potřeba je mít čím ozbrojit. V řadě míst se povstalcům dostávalo do rukou zbraní od lehce ozbrojených jednotek Wehrmachtu, které čítaly právě mnoho rakouských, či maďarských vojáků. Gebhart a Kuklík ve své knize uvádějí, že nejednou tyto lehce odzbrojené jednotky stihla odvěta vojáků SS.¹⁰¹

V okolí Prahy mají široký ohlas i výzvy pražského rozhlasu, které prosí o stavění zátarasů a bariér, čímž mělo být zamezeno útoku na Prahu zvenčí.¹⁰² Nejnebezpečnější byla situace právě

---

⁹⁶ Kronika obce Mnichovice, str. 20–21.

⁹⁷ Kolektiv autorů, *Průběh květnových událostí v Mnichovicích*, in: Život Mnichovic, Speciální vydání Mnichovice válečné, LVI, 2015, str. 24.

⁹⁸ BAROŠEK, Karel, *Pražské Povstání 1945*, str. 187.

⁹⁹ *Tamtéž*, str. 186.

¹⁰⁰ Kolektiv autorů, *Průběh květnových událostí v Mnichovicích*, in: Život Mnichovic, Speciální vydání Mnichovice válečné, LVI, 2015, str. 23.

¹⁰¹ GEBHART, Jan, KUKLÍK, Jan, *Velké dějiny země koruny České*, str. 599.

¹⁰² BAROŠEK, Karel, *Pražské Povstání 1945*, str. 188.

na jihu od Prahy, jelikož se zde místní občané obávali průjezdu početných německých jednotek SS ze svého cvičiště na Benešovsku. Tyto obavy se potvrdily, jelikož se v odpoledních hodinách daly od Pyšel na sever do pohybu tankové jednotky okupantů.¹⁰³ Mnichovičtí občané proto začínají stavět zátarasy a barikády právě v obavě z průjezdu těchto četných jednotek SS. Později v odpoledních hodinách byla přerušena i železniční trať mezi Mnichovicemi a Mirošovicemi, z důvodu nahlášení večerního průjezdu německého obrněného vlaku. Přerušování této důležité železniční tratě se povedlo díky vytrhání kolejí i s pražci místními a božkovskými odbojovými skupinami. Pro jistotu byl také podminován most mezi Mnichovicemi a Strančicemi. Poslední vlak zde projel po 14. hodině. Třídílný opancéřovaný německý vlak, který je vedený z Benešova již neprojel a vrátil se zpět.¹⁰⁴

Následující den má situace na dráze ještě svou dohru. Po půlnoci jsou na čerčanském nádraží hlášeny dva vlaky s tankovými jednotkami SS, avšak díky výše zmíněnému přerušování trati mezi Mnichovicemi a Mirošovicemi nemohly pokračovat po železnici dále na Prahu. Aby těchto problémů pro Němce nebylo dost, zároveň se také potýkali s nedostatkem benzínu. Proto si nebyli jistí s vyložení tanků a následným pokračování po silnici. Pro čerčanské byla tato situace velmi svízelná, jelikož velení SS dalo ultimátum, kde se dožadovalo zprůjezdnění železniční tratě. V případě, že trať zprůjezdněná nebude, budou tak Čerčany vystříleny do posledního obyvatele. Čerčanské velitelství se proto obrátilo s žádostí na Prahu. Z Prahy ovšem přišla odpověď „Za žádnou cenu nesmíte připustit uvolnění tratě“. Praze totiž hrozilo tím, že by se železnice zpřístupnila, obsazení Strašnic a Vršovic. Díky následné lsti Npor. Zemana naštěstí nebyly Čerčany vystříleny. Tato lest spočívala v tom, že odpověděl na německé ultimátum smyšlenou odpovědí sovětských a amerických generálů, že budou všichni velitelé těchto vojsk postaveni po válce před válečný soud. Němci se nakonec rozhodli pokračovat po vlastní ose tanky. Připojili se k jednotkám, které se po silnicích přesouvaly z okolí, převážně od nedalekého cvičiště SS, ku Praze.¹⁰⁵

Tentýž den v pozdních odpoledních hodinách zahájili mnichovičtí povstalci společně s místními partyzány útok na strančickou posádku SS, která se zde utábořila v hotelu U nádraží. Boje probíhaly ve strančických lesích. Mnichovickým partyzánům se podařilo již v začátcích boje zatknout místního velitele německé posádky SS majora Penkerta. I díky tomu byla početná posádka strančických jednotek SS neorganizovaná, a tudíž se nezmohla na důstojnější obranu.

¹⁰³ JUKL, Jakub, *Říčany v květnu 1945*, str. 14-15.

¹⁰⁴ Kolektiv autorů, *Průběh květnových událostí v Mnichovicích*, in: *Život Mnichovic*, Speciální vydání Mnichovice válečné, LVI, 2015, str. 23-24.

¹⁰⁵ JUKL, Jakub, *Říčany v květnu 1945*, str. 18-19.

¹⁰⁶ Podle pamětníka a účastníka bojů Jaroslava Pečenky, který publikoval své vzpomínky v mnichovickém zpravodaji, se nejspíše nechal major Penkert úmyslně zatknout a odzbrojit, aby si zajistil život.¹⁰⁷ Následně mnichovičtí povstalci dali zajatému německému majorovi příkaz, aby napsal dopis svému zástupci npor. Falkemu. V tomto dopise bylo uvedeno, aby se se svou celou jednotkou vzdal, a byla dohodnuta následná schůzka. Na ní bylo domluveno, že jednotka složí zbraně a dobrovolně odejde do Mnichovic. K uskutečnění došlo až poté, co byli Němci důrazně upozorněni, že okolí je plné útoku se nebojících partyzánů.¹⁰⁸ Následně byli všichni němečtí vojáci zajati, odzbrojeni a odvedeni do mnichovické školy. Toto odzbrojení bylo důležité i z toho důvodu, že se podařilo ukořistit velmi potřebné zbraně, kterých byl v okolí velký nedostatek. Těmito zbraněmi byli následně vybavováni i občané okolních vesnic. Z celkového počtu asi 150 německých vojáků se však hned několika z nich i díky tmě, podaří cestou do nedalekých Mnichovic uprchnout.¹⁰⁹ Podle vzpomínek již zmíněného Jaroslava Pečenky, se tito uprchlí vojáci následně přidali k velmi početné jednotce SS, která postupovala po silnici od Benešova do Prahy.¹¹⁰

Pondělí 7. května bylo pro Mnichovice dnem kritickým. Důležitou roli v tom hrálo také dění v okolních obcích, kde již řádily naplno jednotky SS. Hned časně z rána bylo zjištěno, že jednotka SS, které se podařilo v předešlý večer uniknout přivedla početnou jednotku SS do Strančic. Následně byl právě Jaroslav Pečenka vyslán jako parlamentář, aby dohodl s touto jednotkou její kapitulaci. Přestože skupinka i s parlamentářem byli označeni podle ženevské dohody bílou barvou, tak po nich byla ihned při příchodu ke Strančicím zahájena kulometná palba. Této skupince se podařilo dostat k první strančické vilce, která byla opuštěna a následně byla okupována jednotkou SS. Bohužel následný pokus o jednání, byl kvůli zahájení střelby Němci, neúspěšný. Poté se skupinka dala na útek, přičemž v nedalekém lese došlo k přestřelce, při níž byl zabit člen skupiny gardista Jaroslav Vejřík. Později odpoledne dochází ještě k dalším přestřelkám na území Mnichovic.¹¹¹ Největší nebezpečí pro Mnichovice nastalo, když od Tehova přijížděly německé posily. Situace byla taková, že místní revoluční národní výbor nařídil stáhnout své muže, kteří přišli na pomoc Strančicím a Velkým Popovicím. Tito místním revolučním výborem stáhnutí muži se šli ukrýt do lesů směrem ke vzdálenějšímu Myšlínu.

---

¹⁰⁶ JUKL, Jakub, *Říčany v květnu 1945*, str. 20.

¹⁰⁷ PEČENKA, Jaroslav, *Vzpomínky účastníka bojů Jaroslava Pečenky*, in: *Život Mnichovic*, 4/2005, str. 17.

¹⁰⁸ *Tamtéž*, str. 17.

¹⁰⁹ Kolektiv autorů, *Průběh květnových událostí v Mnichovicích*, in: *Život Mnichovic*, Speciální vydání Mnichovice válečné, LVI, 2015, str. 24.

¹¹⁰ PEČENKA, Jaroslav, *Vzpomínky účastníka bojů Jaroslava Pečenky*, in: *Život Mnichovic*, 4/2005, str. 17.

¹¹¹ *Tamtéž*, str. 17–18.

Mnichovičtí se totiž obávali, že dosud poměrně slabě ozbrojená jednotka, by se nemohla úspěšně bránit, a že by Němci způsobili masakr, ke kterým docházelo jinde, právě i v okolních severněji položených obcích.¹¹² Část odbojářů včetně partyzánů s tímto ústupem nesouhlasila a pokračovala v bojích.

Téhož dne odpoledne kvůli vytrhaným kolejím zůstal před Mnichovicemi stát jeden z doposud povstaleci neukořistěných pancéřových vlaků. Skrytí za porostem kolem trati, začali vojáci z pancéřového vlaku ostřelovat Mnichovice, především jejich východní část. Toto ostřelování mělo za následek smrt tří občanů regionu. Jedním z nich byl parlamentář Jan Bělský, který se údajně s bílým praporem vydal vyjednávat s posádkou pancéřového vlaku. Posádka v čele s SS-Oberjunkerführerem Güntherem Clausem byla nemilosrdná, a i přes tento bílý prapor, Jana Bělského zastřelila. Pod palbou byly Mnichovice vylidněny. Vlak se před 19. hodinou vrací zpátky na výchozí nádraží v Čerčanech. Tuto událost jsem již podrobněji líčil v dřívějších kapitolách.¹¹³

Největší hrozbou byla pro okolní obce v poslední den války velmi početná skupina vojáků SS ve Strančicích. Tato posádka se do Strančic přesunula poté, co brutálně drancovala Velké Popovice.¹¹⁴ Již v brzkých ranních hodinách se část těchto německých jednotek přiblížila k Mnichovicím. Před 10. hodinou ranní dochází k velké přestrelce, do těchto bojů se zapojily dvě povstalecké čety, jedna z nich je vedena partyzánem Alexem Suchanovem, druhá četnickým praporčíkem Hoffmanem. Na pomoc mnichovickým povstalcům a partyzánům se přidali i občané Hrusic, Senohrab a dalších okolních vesnic. Docházelo k poměrně těžkým bojům, podle vzpomínky účastníka Jaroslava Pečenky Němci neváhali používat ani minomety. I přes to se povstaleckým jednotkám podařilo Němce zatlačit zpět do Strančic. Tato akce stála život čtyři místní bojovníky a další byli raněni.¹¹⁵ Později odpoledne se mnichovické čety společně s partyzány znovu zapojují do bojů „o osvobození Strančic“. Mnichovičtí zaútočili na jednotky SS z lesa u sv. Anny a tento útok byl klíčový, jelikož se Němci díky tomu dostali do téměř bezvýchodné situace, když byli ze všech stran obklíčeni. Spojeným povstaleckým jednotkám z okolních obcí se tak díky vynikající organizaci podařilo mnohem lépe vyzbrojené jednotky SS vytlačit ze zpusťšených Strančic.¹¹⁶ V okolí Mnichovic se stále nacházel poměrně

---

¹¹² Kronika města Mnichovice, str. 21.

¹¹³ *Tamtéž*, str. 22.

¹¹⁴ JUKL, Jakub, *Říčany v květnu 1945*, str. 25.

¹¹⁵ PEČENKA, Jaroslav, *Vzpomínky účastníka bojů Jaroslava Pečenky*, in: *Život Mnichovic*, 4/2005, str. 17–18.

¹¹⁶ JUKL, Jakub, *Říčany v květnu 1945*, str. 26.

velký počet roztroušených německých oddílů.¹¹⁷ Místní odboj byl tak úspěšný do jisté míry i díky tomu, že německé oddíly byly ne příliš organizované.

Ještě té noci bylo oznámeno místnímu velitelství, že k Mnichovicím se blíží velmi početná část Schörnerovy armády, jednalo se o 450 tanků.¹¹⁸

Ve středu 9. května se do Mnichovic skutečně tato početná část armády dostává. Jelikož by mnichovické povstalecké síly ani s přispěním okolních obcí s touto armádou nic nesvedli, tak byl pro Němce sjednán volný průjezd. Německé vojsko si samo uvolní již dříve zabarikádované cesty a pokračuje na Velké Popovice, Zbraslav a dále na západ do amerického zajetí.¹¹⁹ Jaroslav Pečenka ve sém článku vzpomíná na to, že řada německých vojáků se nechtěla nechávat dobrovolně odzbrojovat. Raději své pušky přeráželi o patníky, aby nebyly bojeschopné. V odpoledních hodinách ještě docházelo k menším šarvátkám mezi Němci a převážně říčanskými gardisty v okolí Mnichovic.¹²⁰ K večeru se v okolí rozšířila zpráva, že osvoboditelé Rudoarmějci jsou již nedaleko v Říčanech. Mnichovické velitelství rozhodlo postavit na Pražském náměstí slavobránu.¹²¹

12. května po silnici od Mirošovic přijelo větší množství sovětských vojáků, konkrétně obrněné automobily a koňské potahy. Velitelé se ubytovávají po mnichovických vilách.¹²²

Válka si v Mnichovicích vybrala opravdu krutou daň. V jejím průběhu a pak během květnových dnech roku 1945 zahynulo patnáct mnichovických občanů. Dalších 31 mnichovických občanů zahynulo z důvodu holocaustu, byli to mnichovičtí občané židovské národnosti. Židovští občané Mnichovic byli v průběhu roku 1942 zařazeni do několika transportů. Byli nejdříve transportováni do koncentračního tábora v Terezíně a následně do vyhlazovacích táborů. V Mnichovicích měli svá letní sídla i někteří pražští obyvatelé židovské národnosti.¹²³ Na počátku války se do Mnichovic uchýlili v naději, že zde na venkově budou méně na očích, bohužel ani tak svému osudu neunikli.

---

¹¹⁷ Kronika města Mnichovice, str. 21.

¹¹⁸ PEČENKA, Jaroslav, *Vzpomínky účastníka bojů Jaroslava Pečenky*, in: *Život Mnichovic*, 4/2005, str. 18.

¹¹⁹ Kolektiv autorů, *Průběh květnových událostí v Mnichovicích*, in: *Život Mnichovic*, Speciální vydání Mnichovice válečné, LVI, 2015, str. 25.

¹²⁰ PEČENKA, Jaroslav, *Vzpomínky účastníka bojů Jaroslava Pečenky*, in: *Život Mnichovic*, 4/2005, str. 18.

¹²¹ Kronika města Mnichovice, str. 25.

¹²² *Tamtéž*, str. 25.

¹²³ Kronika města Mnichovice 1941–1943, str. 81–145.

Poměry na vojenském velitelství v Mnichovicích byly dosti nepřehledné. Během revolučních dnů se zde vystřídalo několik velitelů a tyto události byly poté v poválečném období příčinou vzájemného obviňování aktérů i vyšetřování patřičnými komisemi.

Kromě již zmíněného majora Jiřího Švehly, který o své vlastní odbojové činnosti, zanechal obsáhlé zprávy a obdržel za ni i státní vyznamenání, ale jehož velitelská činnost především v konci války vyzněla poněkud rozpačitě (příkladem může být i to, že 7. května při odstřelování Mnichovic z vlaku vydal zmateční pokyn k evakuaci Mnichovic, sám se s pobočníkem stáhl do Struhařova, kde byl odzbrojen a zadržen povstaleckou hlídkou),¹²⁴ to byli i major Ing. Antonín Skřivánek a generál František Vejmelka. Antonín Skřivánek se ujal velení v nejhorší den 7. května a zhostil se ho rozhodně a statečně. Během přímého ohrožení Mnichovic jednotkou SS, která se v obsazených Strančicích chystala k postupu na Mnichovice, zaútočil npor. Skřivánek s mnohonásobně početně slabší četou dobrovolníků ráno 8. května na německé pozice. Tento přepad byl proveden hlavně z důvodu získání času pro shromáždění posil a k zahájení pomocné akce Říčan a dalších obcí. V průběhu bojů byl npor. Skřivánek raněn, přesto zůstal v čele bojující čety až do příchodu očekávaných posil. V roce 1946 byl Antonín Skřivánek za své bojové zásluhy vyznamenám Čsl. Válečným křížem 1939.¹²⁵

František Vejmelka, rodák z Kuří u Říčan. Od roku 1943 byl členem politicko-vojenské podzemní skupiny „Ivan“, později se napojil na odbojovou skupinu Bartoš, která dlouhodobě připravovala ozbrojené povstání v Praze. Na počátku dubna 1944 byl určen budoucím vojenským velitelem pro oblast Praha-východ. Když 5. května vypuklo povstání rozhodně se ujal své práce organizoval celou oblast a koordinoval nasazení jednotlivých jednotek. Do jeho působnosti spadalo i vojenské velitelství čs. posádky Senohraby kpt. Krejčárka a poručíka Rališe, jehož prostřednictvím byl uskutečňován kontakt v důležité oblasti železniční trati Praha – Benešov. Oblast Praha-východ generála Vejmelky v květnových bojích obstála se ctí. Po železniční trati z Benešova v době povstání skutečně nepronikl do Prahy žádný německý vlak.¹²⁶

---

¹²⁴ KADLEC, Petr, VHA Praha, *Major Jiří Švehla – Velitel z Myšlína, který skončil pod zámekem*, in: *Život Mnichovic, Speciální vydání Mnichovice válečné*, LVI, 2015, str. 36–37.

¹²⁵ *Tamtéž*, str. 37–38.

¹²⁶ KADLEC, Petr, VHA Praha, *Major Ing. Antonín Skřivánek, Generál František Vejmelka*, in: *Život Mnichovic, speciální vydání Mnichovice válečné*, LVI, 2015, str. 37–39.

4.2.1 Božkov

Osada Božkov je dnes součástí města Mnichovice, leží v těsné blízkosti města. Spočívá na táhlém žulovém valu v kopci (průměrná nadmořská výška se pohybuje kolem 450 m n. m.) přímo nad mnichovickou železniční zastávkou. Z několika stran ji obklopují prudší svahy. Až do roku 1941, patřil Božkov pod správu vedlejší obce Mirošovice. Po dlouhých snahách místních obyvatel se jim podařilo prosadit si samostatnost a 3. března 1941 se osada Božkov stala samostatnou politickou obcí, kterou zůstala až do roku 1961. Tento rok byla připojena k Mnichovicím. V tehdejší době žilo na Božkově velmi málo obyvatel, pouze několik desítek. Na území této dnes již mnichovické části, byla poměrně velká chatová oblast. Tudíž stejně jako v Mnichovicích, se Božkov stával obydlenější převážně v letních měsících.¹²⁷

Významným hybatelem dění v okolí Božkova na sklonku druhé světové války byl Svatopluk Konrád. V roce 1945, ve chvílích, kdy bylo již zřejmé, že se válka chýlí ke svému konci a že německá moc slábne, organizoval odbojové a protiněmecké akce. V první řadě obeznámil okolní občany, aby nadále nedodávali Němcům generátorové dříví. Němci totiž v té době trpěli nedostatkem pohonných hmot pro svá motorová vozidla, tak nařídili občanům povinné odevzdávání svých zásob dřeva. Konrád se v té době přestěhoval s rodinou natrvalo do Božkova a byl tak v úzkém kontaktu s místními, starosty okolních obcí i s četnickou stanicí v Mnichovicích a informoval je o aktuálním vývoji. Společně s několika důvěryhodnými občany probíhala jednání o společném protiněmeckém odboji. K národnímu odboji se připojovalo čím dál více občanů, strhávali nebo zabarvovali německé nápisy, blokovali železniční tratě v okolí a vedli otevřená povstání proti německým příslušníkům SS. V prvních květnových dnech místní s napětím poslouchali rozhlas a sledovali vývoj v Praze. Odvaha českých občanů postupně narůstala. Došlo k přepadení německého obrněného vozidla a místní se dostali k prvním zbraním a nábojům a postupně tak odzbrojovali německé vojáky podél trati a v blízkém okolí. Pan Konrád vedl dlouhá jednání ve své vile a výsledkem bylo založení revolučního výboru. Výbor byl z větší části složen z majitelů rekreačních objektů, což naznačuje, že se před koncem války uchýlili z Prahy do relativně bezpečnější venkovské oblasti a jejich aktivita zase dokazuje spjatost místní a pražské komunity a výrazné vlastenecké postoje. Členové utvořili božkovskou vojenskou jednotku a udržovali blízké styky s podobnou jednotkou působící v Mnichovicích. Členové hlídali okolní stráž a předávali si informace o polohách německých oddílů. Společně s okolními občany došlo k vytrhání kolejí v okolí Mnichovic, takže byla pozastavena železniční

---

¹²⁷ Kronika obce Božkov 1947, str. 4–6.

doprava, a tím byl znemožněn příjezd německých posil z širšího okolí. Na silnicích se stavěly zátarasy a hlídaly se jednotlivé silniční podjezdy, které se daly v případě potřeby vyhodit do povětří pomocí dopředu připravených náloží. Sedmého května již docházelo k tvrdým bojům v okolních lesích, do kterých se zapojili i někteří členové revolučního výboru. Za zmínku stojí i obětavost provozovatele místního hostince, Ludvíka Taubnera, který ze svých zásob poskytoval občerstvení bojujícím občanům. Poté boje pomalu utichaly a místním se naskytl pohled na bezmocné německé jednotky, které se přesouvaly směrem k americké armádě, neboť pro ně bylo jednodušší stát se zajatci amerických jednotek než se nechat zajmout blížící se ruskou armádou.¹²⁸

4.3 Velké Popovice

Velké Popovice jsou nejseverněji položenou obcí tohoto regionu. Nacházejí se jihovýchodně zhruba 23 kilometrů od Prahy. Velké Popovice taktéž jako všechny obce v regionu, leží v okrese Praha-východ. V dnešní době zde žije kolem 3000 obyvatel. Ve zkoumaném období byl ve Velkých Popovicích oproti ostatním vesnicím regionu, velký počet místních podnikatelů. Tento fakt si vysvětlují tím, že Velkými Popovicemi neprocházela přímo železniční trať, tudíž byly více odříznuté a patrně i soběstačnější. Okolní obce díky železničnímu spojení patrně v tomto nejspíše spoléhaly na nedalekou Prahu, či Říčany. Pro příklad uvedu, že jen ve Velkých Popovicích bylo během tohoto období 7 hostinců, 8 krejčích, 9 obchodů se smíšeným zbožím, cihelny, knihkupectví, a v neposlední řadě velkopopovický pivovar. Právě pivovar zaměstnával značnou část popovických občanů. Velkou úlohu v rozvoji obce měl rod Ringhofferů, který se zde zasloužil o kulturní a průmyslový rozvoj oblasti.¹²⁹

Od vzniku Protektorátu Čechy a Morava, byl ve Velkých Popovicích k vidění větší počet německých vojáků. Dokonce, zde měla být ve škole ubytována část německé vojenské posádky. Nicméně velkopopovická škola neměla zavedený vodovod, tudíž potřebám německým vojákům nakonec nevyhovovala. Nejbližší posádky tak nakonec byly ubytovány v nedalekém Štíříně a v Pyšelích. Hned v prvních dnech okupace bylo německou brannou mocí zatčeno třináct členů místní organizace komunistické strany.¹³⁰

Již v prvním roce okupace začaly vznikat na území protektorátu různé odbojové skupiny, které se bez ohledu nebezpečí perzekuce, snažily iniciovat a organizovat rozhodnější odpor proti

---

¹²⁸ Kronika obce Božkov 1947, str. 51–60.

¹²⁹ Velké Popovice, dostupné z: <http://wikipedia.cz>, [náhled] 19.4.2021.

¹³⁰ Pamětní kniha obce Velké Popovice, 1. díl, str. 220.

okupantům a tehdejšímu okupačnímu režimu.¹³¹ Jedna z těchto odbojových skupin se začala již v roce 1939 vytvářet i ve Velkých Popovicích. Velký podíl na tom měli traťmistr Antonín Hnilička, poručík pěchoty Vítězslav Šmejkal, kovář Jan Štich a praporčík četnictva Josef Bojas. Tito občané regionu poté založili 1. Timošenkův komunistický prapor.¹³²

Hlavní činností této odbojové organizace bylo provádění různých sabotážních akcí, jak už to pro tento region bývá, především na železnici. V únoru 1943 však byli tři členové organizace zatčeni pražským Gestapem na základě udání jednoho z občanů. Jedním z těchto členů byl i jeden ze zakladatelů Jan Štich, který byl po výsledku odvezen do Terezína a poté do koncentračního tábora Buchenwald, kde pobyl dva měsíce a byl dále převezen do Schönebecku, kde se nuceně podílel na stavbě letadel Junkers. V závěru války se účastnil jednoho z pochodů smrti do Oranienburgu, pro představu hrůzy těchto činů pamětní kniha obce Velké Popovice uvádí, že z 1640 vězňů došla do cíle pouze čtvrtina. Mezi touto čtvrtinou byl i Jan Štich, který se vrátil 25. května do Velkých Popovic. V koncentračních táborech byly uvězněni další dva velkopopovičtí občané, prvním z nich byl Josef Temr, který byl uvězněn za to, že se neuctivě vyjadřoval o obraze Adolfa Hitlera, druhým byl Miroslav Chrudimský, který byl udán za politický delikt. Je zázrakem, že se všem těmto třem popovickým podařilo po skončení války vrátit zpět domů.¹³³

Těmito okolnostmi byla činnost skupiny velmi ztížena, ne však zastavena. Gestapo si samozřejmě na popovické občany již dávalo velký pozor, i to je jeden z důvodů, proč se ve Velkých Popovicích již skupina příliš nerozvíjela a neangažovala. Nejen lidé aktivní v odboji, ale i obyčejní lidé tehdy žili v neustálém strachu a bez jistoty. Mnoho lidí bylo odvedeno do koncentračního tábora či popraveno bez jakéhokoli provinění.¹³⁴

Již od roku 1944 začali popovičtí věřit, že válka bude brzy u konce. Neustálý neúspěch německých armád nasvědčoval, že se blíží vytoužená chvíle německé definitivní prohry. I tento fakt dodával sílu českého odboje a protiněmeckému odporu. Řadě odbojářům tento fakt nahrával a dodával odvalu k různým velkým, či menším sabotážním akcím.¹³⁵

Konec války již byl nadosah, dne 4. května roku 1945, přichází do Velkých Popovic zpráva, že úřední řečí se opět stává čeština. Do Velkých Popovic se také doneslo, že se na území celého protektorátu již od předchozího dne odstraňují všechny německy psané nápisy. V obci

---

¹³¹ GEBHART, Jan, KUKLÍK, Jan, *Velké dějiny zemí koruny České*, XVa, str. 247–249.

¹³² Pamětní kniha obce Velké Popovice, 1. díl, str. 91–92, 94, 220.

¹³³ *Tamtéž*, str. 220–222.

¹³⁴ *Tamtéž*, str. 187–188.

¹³⁵ GEBHART, Jan, KUKLÍK, Jan, *Velké dějiny zemí koruny České*, XVb, str. 426–442.

samozřejmě hned vypuklo velké nadšení, na několika domech byla vyvěšena Československá vlajka, někde dokonce i rudý prapor. Tyto činy samozřejmě nezůstaly bez povšimnutí německých vojáků, kteří se ihned snažili o znovuzavedení těchto německy znějících nápisů. Tentýž den později večer byla tajně svolána schůze do lomu Todického vrchu. Na této schůzi místní občané jednali o utvoření a složení revolučního národního výboru. To se také záhy zadařilo, do čela tohoto výboru stanul Josef Tichý.¹³⁶

V sobotu, dne 5. května začalo v Praze povstání. Na Pražské povstání musíme nahlížet jako na jev těsně související s událostmi, které se děly na všenárodní scéně. Každý sebemenší čin, který v těchto chvílích oslabuje zdejší německou moc, můžeme považovat za zálohu a oporu boje pražských obyvatel. Na druhou stranu, to bylo právě první volání povstaleckého vysílače, které bylo na řadě bližších, či vzdálenějších míst, jakýmsi signálem a bezprostředním popudem k protiněmeckému odporu a vystoupení. V květnových dnech jsme svědky snahy českého venkova k velmi důležité, mnohde i rozhodující pomoci právě Praze.¹³⁷

Volání pražského rozhlasu bylo signálem i ve Velkých Popovicích, na základně této výzvy zahájila svou činnost místní vojenská jednotka. Prvním rozkazem této jednotky bylo zabránění postupu německých vojsk ku Praze, přes území této obce. Místní občané toho docílili poražením několika stromů přes hlavní silniční komunikaci na horním okraji lesa Bartošky. U tohoto zátarasu zůstávala málo početná hlídka popovických. Zanedlouho kolem třetí hodiny odpoledne byla viděla skupina příslušníků SS. Poté, co příslušníci SS zpozorovali, že místní barikáda není hájena větším počtem lidí, se rozhodli poslat dva své členy na kole na průzkum obce.¹³⁸ Jan Vinš, který je pamětníkem této smutné události, ve své knize uvádí, že u místní hospody spatřil tři Němce na kolech. Ti se ho následně ptali na cestu, tak jim poradil. Poté zahlédl, jak z kopce běží v závěsu za Němci již zmíněný pan Čermák a křičí „Stát!“. Vojáci ovšem tento rozkaz neuposlechli, a pokračovali dále. Načež se k panu Čermákovi přidali další čtyři popovičtí muži a společně se jim podařilo vojáky dohonit. Při následné potyčce byl pan Čermák zastřelen.¹³⁹ Následně němečtí vojáci utíkají do blízkého lesa, cestou tam zastřelili ještě jednoho popovického občana pana Františka Luxe.¹⁴⁰

Po celou další noc bylo slyšet silné výbuchy a dělostřelbu z Prahy. Napjatou atmosféru posilovalo i počasí, neboť celou noc silně přšelo. Neděle 6. května byla klidná, konec války již

---

¹³⁶ Pamětní kniha obce Velké Popovice, 1. díl, str. 222–223.

¹³⁷ BAROŠEK, Karel, *Pražské Povstání 1945*, str. 182–183.

¹³⁸ Pamětní kniha obce Velké Popovice, 1. díl, str. 224–225.

¹³⁹ VINŠ, Jan, *Historie Velkých Popovic a stručně Říčany*, Velké Popovice, Tisk Kalinovský, 1998, str. 75.

¹⁴⁰ Pamětní kniha obce Velké Popovice, 1. díl, str. 224–225.

visí ve vzduchu. V Praze je situace naprosto odlišná. Popovičtí občané poslouchají rozhlas, který neustále vysílá informace o postupu tamějších bojů a volá o pomoc.¹⁴¹

Klidná situace se s následujícím dnem 7. května naprosto mění. Tento den můžeme považovat za den kritický a za nejčernější den Velkopopovické historie. Do obce doráží zpráva, že do Velkých Popovic jedou partyzáni, kteří vezou zbraně. Tito partyzáni se skutečně kolem třetí hodiny odpoledne v obci objevili. Přesněji se jednalo o sedm partyzánů z nedalekých Strančic, kteří přijeli do místního pivovaru s domněním, že v pivovaru jsou ukryté nějaké zbraně, a žádají o jejich vydání. Poté co zjišťují, že v pivovaru doopravdy žádné zbraně nejsou, tak se odcházejí „posílit“ do místní pivovarské hospody. Krátce poté v půl čtvrté přijíždějí do Velkých Popovic tři nákladní auta s asi dvěma sty silně vyzbrojenými příslušníky SS. Německé jednotky SS neměly v úmyslu zde zastavit, nýbrž jen projíždět směrem dále na Prahu. Měly zajistit ústup jednotek po železniční trati Strančice–Praha. Ovšem jeden z posilňujících se partyzánů, od brány vystřelil na projíždějící německá auta. Němci palbu opěťují, partyzán je zastřelen, další partyzáni se k přestřelce přidávají, opěťují palbu a ustupují ke kostelu.¹⁴² Střelby se účastnil i strančický občan Slavomil Nehasil, který byl členem posádky u pivovaru stojící lokomotivy, taktéž byl zabit. Pro osud blízkých Strančic byla velmi důležitá skutečnost, že se posádce SS podařilo dopátrat, že pochází právě z této obce.¹⁴³ Němci, kteří jsou ve značné přesile, střílí zběsile na pivovar i okolo stojící domy. Rozhozené německé jednotky dokonce vystřelí na okolní domy pancéřovou pěst, ta zasáhla přímo dům č.p. 14 v Pivovarské ulici, který následně vzplane společně s nedaleko stojící stodolou. Jednotky SS postupují dále směrem do obce. Německý velitel dává rozkaz, aby všichni obyvatelé obce byli postříleni a domy byly podpáleny. Esesmani vyhání muže, ženy i děti z domů. Asi sto padesát místních obyvatel je esesmany nahnáno k pivovarské hospodě, kde musí ležet obličejem k zemi. Druhá skupina německých vojáků postupuje obcí a střílí na vše, na co jde. Ve Václavské ulici poblíž hostince U české koruny bylo postříleno osm mužů, následně byla ještě u nedalekého kostela zastřelena jedna žena a dvanáct mužů. Zabiti byli i další muži podél hlavní silnice a u sokolovny. Všichni, kdo se pokoušeli o útěk, byli nemilosrdně zastřeleni. Vyvraždění obce zabránil velitel místní četnické stanice a jeho žena, rodilá Němka. Nejdříve se jim podařilo přemluvit velitele, aby ušetřil alespoň ženy a děti. Od úplného masakru Velké Popovice zachránilo, že zabitý útočník Slavomil Nehasil měl na ruce pásku RG Strančice, to obrátilo hněv Němců na tuto obec. Po dalších prosbách německý velitel vydá rozkaz k zastavení vyhlazovací akce a nechává všechny

---

¹⁴¹ Pamětní kniha obce Velké Popovice, 1. díl, str. 226.

¹⁴² *Tamtéž*, str. 226–231.

¹⁴³ Strančická pamětní kniha ČSD, 1918-1953, díl 1, vložka 6, str. 24–26.

muže shromáždit před školou. Zde obklopeni příslušníky SS vyslechnou, jak zákeřné bylo střílet na ustupující jednotky. Poté vojáci nasedají do aut a odjíždějí do blízkých Strančic se pomstít. Popovičtí obyvatelé po odjezdu německých jednotek odnáší všechny oběti německého drancování do kostela. V Popovicích jen během 7. května umírá 27 lidí. Muži hasí hořící usedlost v Pivovarské ulici. Od Strančic, kde se nyní nacházejí tyto četné jednotky SS, jsou po celou noc slyšet výstřely a výbuchy.¹⁴⁴

Velké Popovice a Strančice nejsou jedinými obcemi, kde se poblíž Prahy tvrdě bojuje s jednotkami SS. Nejhorší situace panovala na jih od Prahy. K velkým bojům dochází i v Radotíně, který musel být 7. května celý vyklizen. K dalším těžkým bojům na obranu Prahy dochází i v severněji položené oblasti Chodova, mezi Chodovem a Kunraticemi. Byl to tvrdý a nerovný boj, v němž umírá přes 50 chodovských občanů. K větším bojům dochází i na východ a na sever od Prahy, tyto boje zasáhly převážně Úvaly, Újezd nad lesy či dnes již pražské Stodůlky.¹⁴⁵

Dopoledne následujícího dne je již naštěstí klidné. V obci se organizuje potravinová sbírka pro postiženou Prahu. Kolem třetí hodiny odpoledne přijíždí vlečkou ze Strančic do pivovaru vlak s německými vojáky. Byli to aktéři včerejšího dramatu v místní obci. Vrátili se i se svými raněnými a vyžadovali ošetření. Prchající jednotku pronásleduje skupina partyzánů, dva z nich při přestřelce padli.¹⁴⁶

Německé jednotky ustupují přes Velké Popovice až do čtvrtka 10. května. Kolem šesté hodiny večer se ozývá střelba od Říčan. K dalšímu krveprolití již naštěstí nedošlo. Poslední skupinky Němců jsou odzbrojovány a zajatci soustředěni na Sokolovně a na zahradě hostince U české koruny.¹⁴⁷

4.4 Strančice

Obec Strančice leží v okrese Praha-východ, přibližně 23 kilometrů od centra hlavního města a pouhých 6 kilometrů od Říčan. Tato obec má v dnešní době kolem 2500 obyvatel. Strančice byly jednou z nejvíce válkou postižených obcí regionu. Co se týče charakteristiky místních obyvatel, tak Strančice na tom byly obdobně jako již dříve zmíněné Mirošovice. Řada

---

¹⁴⁴ Pamětní kniha obce Velké Popovice, 1. díl, str. 226–231, ZIMOVÁ, Václava, *Dramatické události na konci II. Světové války, zpracováno dle kroniky obce*, in: Velkopopovický zpravodaj, 05/2019, str. 7., PADEVĚT, Jiří, *Krvavé finále, Jaro 1945 v českých zemích*, str. 120–123.

¹⁴⁵ BAROŠEK, Karel, *Pražské Povstání 1945*, str. 189–190.

¹⁴⁶ Pamětní kniha obce Velké Popovice, 1. díl, str. 231.

¹⁴⁷ ZIMOVÁ, Václava, *Dramatické události na konci II. Světové války, zpracováno dle kroniky obce*, in: Velkopopovický zpravodaj, 05/2019, str. 7.

z nich se díky železničnímu spojení realizovala v nedaleké Praze. Další strančičtí, kteří nechtěli cestovat za lukrativnější prací do hlavního města, byli manuálně zaměstnáni v okolí, například v nedalekém popovickém pivovaru. Do tohoto pivovaru vede ze strančického nádraží železniční vlečka.

Hned v prvním roce války začíná ve Strančicích odboj proti nacistům. František Rinda a Karel Josífek byli spojky odbojové skupiny „Říčany–Praha“. Dále se zde formovala odbojová skupina železničářů v čele s Antonínem Hniličkou a Janem Štychou, snažili si opatřit zbraně a připravit sabotáže německých transportů. Časem se z těchto osob vytvořila tajná organizace „Strančice“. Již 24. července 1939 byl zatčen František Rinda, za velezradu byl odsouzen k šesti letům káznice ve Waldheimu. V prosinci 1940 došlo k dalšímu zatýkání, za rozšiřování časopisu *Boj* byl na dva a půl roku pobytu ve věznici ve Waldheimu odsouzen bývalý starosta Josef Černý.¹⁴⁸

Od poloviny roku 1942, kdy se Terezín stal koncentračním táborem, docházelo stále častěji k deportaci a věznění židovských rodin. Terezínské ghetto bylo právě z počátku k těmto účelům vytvořeno.¹⁴⁹ Tato deportace se bohužel nevyhnula ani všem strančickým židovským rodinám. Příslušníků židovské národnosti zde žilo kolem dvaceti. Zároveň s deportací bylo všem odňato zdejší domovské právo. Jejich majetek zabrali Němci. Mnoho strančických mladých nuceně odchází pracovat do Německa. Další obětí gestapa se stal bývalý legionář Emil Hlaváček, účastník I. i II. odboje, který byl čtvrt roku trýznivě vyslýchán a po propuštění na následky mučení zemřel.¹⁵⁰

V roce 1943 došlo ke sloučení odbojové skupiny „Strančice“ se skupinou Bojas a Šmejkal, všichni společně vytvořili oddíl „Timošenkův partyzánský prapor“. Členové této odbojové skupiny byli napojeni na skupinu „Bílá Hora“, která spadala pod oblastního velitele majora Švehlu z Myšlína a jeho odbojovou skupinu „Spojovací ústředí Národního výboru Benešov – Říčany – Praha“.

Rok 1945 byl nejrušnější etapou v historii Strančic, zdejší občané nikdy nezažili tak událostmi nabitě období. Koncem ledna projel obcí po železnici tzv. transport smrti. Od března do květnové revoluce sídlila ve Strančicích dvacetičlenná německá posádka, která měla hlídat železniční trať, 3. května 1945 byla posílána o 40 mužů Wehrmachtu a SS.¹⁵¹

---

¹⁴⁸ Kolektiv autorů, *600 let obce Strančic*, Strančice, Marolí, 2004, str. 19.

¹⁴⁹ GEBHART, Jan, KUKLÍK, Jan, *Velké dějiny země koruny České*, XVb, str. 80.

¹⁵⁰ Kolektiv autorů, *600 let obce Strančic*, str. 19–20.

¹⁵¹ *Tamtéž*, str. 21.

V pátek 4. května byly stejně jako ve všech okolních obcích odstraňovány německé nápisy, v noci se konala tajná schůze veřejných činitelů a vojáků čs. armády. Bylo ustaveno revoluční vojenské velení a revoluční národní výbor. Vojenské velení se usídlilo v budově továrny Selektu (přes koleje naproti nádraží), kde byl fungující telefon, o kterém Němci nevěděli. Strančická mládež se spojila s Vlasovci, kteří se ukrývali v lese u kapličky sv. Anny.¹⁵²

Následující den i do Strančic zasáhlo volání pražského rozhlasu o pomoc. Celá železniční stanice byla podle svědectví pamětníků zastavena různými stroji a vagóny, průjezdná zůstala jen jedna kolej, po níž byl na pomoc do Prahy vypraven vagón s dobrovolníky. Ti pak na cestě do Říčán odzbrojili německé strážce, hlídajících trať (odebrali jim zbraně a pěšky je poslali do Strančic. Když odzbrojení Němci přišli na nádraží, obsadili ho. Přednosta stanice J. Hájek spolu s V. Telecím (předseda správní rady obce) byli zatčeni a drženi jako rukojmí. Na rozkaz velitele německé posádky byli ale propuštěni.¹⁵³ Platil ale německý rozkaz, že nikdo nesmí z nádraží odejít a ani nesmí z nádraží vyjet žádný vlak. Přesto se adj. Vančurovi (po domluvě se stanicí v Říčanech) podařilo vyexpedovat vlak č. 901, na němž byly naloženy i německé protiletadlové kanóny. Před Říčany pak byl vlak zlikvidován.¹⁵⁴ Později odpoledne byl oběma směry přerušen provoz na železniční trati a neprůjezdné byly i všechny silnice a cesty do Strančic vyjma silnice na Všestary.¹⁵⁵

Po 16. hodině přijeli z Říčán vyjednávači, aby s velitelem německé posádky Penkertem sjednali příměří a složení zbraní. Ten souhlasil pouze se složením zbraní a s tím, že se posádka stáhne z nádraží do školy, kde ale nakonec Němci nezůstali, obsadili hotel a sokolovnu.

Do Strančic i do přilehlého okolí Prahy se, jak jsem již výše několikrát zmínil, dostávaly výzvy pražského rozhlasu. Rozhlas nabádal pražské okolí, aby pomáhalo se stavbou zátarasů a překážek, a to z důvodu znemožnění útoku na hlavní město zvenčí. Okolní povstalecké síly se snaží zabránit nebo alespoň zdržet postup německých nepřátel. Místní obyvatelé správně vědí, že rozhodující význam mají pro nacisty právě dopravní komunikace. Zároveň tito odbojáři svým jednáním a svými povstaleckými akcemi vyčerpávají sílu nacistických okupantů, což se jeví jako klíčové. Takovéto sabotáže byly prováděny v řadě obcí v okolí Prahy. Převážně na území, které leží jihovýchodě a jihozápadě od Prahy.¹⁵⁶ Bylo to také z důvodu, že na jihu byla

---

¹⁵² Kolektiv autorů, *600 let obce Strančic*, str. 21–22.

¹⁵³ *Tamtéž*, str. 21–22.

¹⁵⁴ Strančická pamětní kniha ČSD, 1918–1953, díl 1, vložka 5, str. 16–17.

¹⁵⁵ Kolektiv autorů, *600 let obce Strančic*, str. 21–22.

¹⁵⁶ BAROŠEK, Karel, *Pražské Povstání 1945*, str. 188–189.

situace nejnebezpečnější. V noci z 6. na 7. května se pohnuly mohutné ozbrojené jednotky SS ze svého cvičiště na Benešovska ku Praze.¹⁵⁷

Díky vypnutí pojistek bylo přerušeno telefonické spojení s Benešovem. Právě z Benešova měl v 21 hodin naplánovaný odjezd německý ozbrojený vlak na pomoc Praze. U vjezdového semaforu od Mnichovic zůstal vlak č. 21/1 stát, jelikož tou dobou již byla pár hodin přerušena trať před Mnichovicemi a zároveň již byl dán rozkaz k dalšímu případnému přerušení trati v Uhříněvsi a v Senohrabech. Strančická stanice měla vedle toho připraveny vozy, které v případě potřeby měly být puštěny proti jedoucímu vlaku.¹⁵⁸

Když v neděli 6. května Němci zjistili, že Strančice jsou plné barikád, začal jejich velitel vyjednávat s vedením obce o uvolnění silnice na Mnichovice a požadoval bezpečný odchod jeho vojáků. Při obhlídce barikád byl velitel Penkert zajat vlasovci, kteří sídlili v lesích u sv. Anny. Kvůli zachování příměří byl propuštěn, pouze jeho doprovod byl zadržen a ponechán jako rukojmí. Po jeho návratu se se většina posádky vzdala, byla odzbrojena a odvedena do Mnichovic. Část posádky utekla, všichni civilní strančičtí Němci bylo pod dozorem stráže soustředěni v Kleinertově vile, která původně patřila odvedené židovské rodině Beranových.¹⁵⁹

7. května odpoledne uposlechli místní naléhavé žádosti z popovického pivovaru, aby byla ze stanice vypravena lokomotiva do Velkých Popovic. Tam za nimi zavřeli bránu a bylo jim oznámeno, že z rozkazu místního vojenského velitelství stroj zůstane v Popovicích. Brzy na to přijelo před pivovar auto s německými vojáky (jednotka Waffen-SS), na něž začal jeden člen posádky lokomotivy (Slavomil Nehasil) střílet. Vojáci palbu opětovali, S. Nehasil byl zabit, ostatní strančičtí uprchli, části se podařilo vrátit k lokomotivě, prorazili zavřená vrata a odjeli zpět do Strančic.¹⁶⁰ Incident rozpoutal ve Velkých Popovicích peklo, jehož výsledkem bylo 27 zabíjených, jak je popsáno v samostatném oddíle věnovaném této obci. Pro osud Strančic je důležitá skutečnost, že na ruce zabitého Slavomila Nehasila Němci objevili pásku s nápisem Strančice. Tento fakt a zřejmě i telefonát internovaných Němců vedl k trestné výpravě do Strančic.¹⁶¹ Z Popovic ale přišlo varování, a tak se většině občanů podařilo uprchnout mimo obec, další se schovávali ve sklepích domů a v jiných krytech. Zároveň byli o pomoc požádáni bojovníci z okolních obcí. Pozdě odpoledne do Stranic dorazily jednotky Waffen-SS v počtu

---

¹⁵⁷ JUKL, Jakub, *Říčany v květnu 1945*, str. 22–23.

¹⁵⁸ *Tamtéž*, str. 14–15.

¹⁵⁹ Kolektiv autorů, *600 let obce Strančic*, str. 21–22.

¹⁶⁰ Strančická pamětní kniha ČSD, 1918–1953, díl 1, vložka 6, str. 24–26.

¹⁶¹ PADEVĚT, Jiří, *Krvavé finále, Jaro 1945 v českých zemích*, str. 115–116.

asi 200, které Strančice obsadily. Vojáci stříleli po každém, kdo jim přišel do cesty, otevírali domy a loupili.¹⁶²

8. května byl den nejhrošších bojů v obci. Do Strančic přijelo dalších asi 200 příslušníků Waffen-SS, kteří od časného rána řádili po obci, jednalo se o stejnou jednotku, která před tím vraždila ve Velkých Popovicích. Tato jednotka byla i velkou hrozbou pro okolní obce tohoto mikroregionu. Ve Strančicích došlo hned k několika bojovým incidentům a vraždám obyvatel. Vojáci rabovali v domech, především u zástupců místního odboje, poručíka Jaroslava Zrůsta a Antonína Hniličky. Druhá část Němců bojovala proti mnichovickým, kteří již během páté hodiny ranní zahájili odvetnou akci za osvobození Strančic. Tento útok byl nacisty krvavě odražen, mnichovičtí povstalci přišli o několik mužů.¹⁶³ Soustředěný útok na záchranu Strančic začal kolem 10. hodiny dopolední. Dobrovolníci složení z obyvatel Strančic, Mnichovic, Senohrab a Mirošovic útočili na Němce ve směru od Mnichovic a Kašovic, z druhé strany od Světic přijížděly na nákladních autech jednotky říčanské, k nimž se přidávali bojovníci z Tehova a Všestar.¹⁶⁴ Říčanské jednotky tvořily čtyři početné čety. Ze všech stran obklíčení Němci se stáhli do středu obce. Němci byli v nevýhodné pozici, rozhořel se těžký boj, kde proti sobě stáli velmi dobře ozbrojené jednotky SS a povstalci, kteří měli o poznání horší výzbroj a téměř žádné či jen zanedbatelné bojové zkušenosti. Nicméně především díky velmi dobré organizaci se povstalcům podařilo vytlačit německé jednotky ze Strančic. Kolem 15. hodiny odpoledne Němci zaveleli k ústupu jediným možným směrem, tj. k Velkým Popovicím. K čemuž využili železniční vlečku z nádraží do pivovaru. Jednotky se začaly přesouvat do již přistaveného vlaku. Vojáci vzali s sebou mrtvé, zraněné i civilní německé obyvatele a vyhrožovali návratem a vypálením obce. Na počátku ústupu byli ještě Němci pronásledováni převážně říčanskou 3. a 4. rotou, do pronásledování se dali také partyzáni od Mnichovic.¹⁶⁵ Na okraji Strančic ještě docházelo k prudkým bojům. V odpoledních hodinách tak byly Strančice osvobozeny, zavražděno bylo nebo v boji padlo přibližně 30 mužů, jak strančických, tak mužů z okolních obcí, kteří sem přijeli na pomoc. Němci své výhrůžky už naštěstí nesplnili. Poslední opěrný bod našly německé jednotky SS v podvečer ve velkopopovickém pivovaru, odkud je nemohli povstalci kvůli absenci patričních těžkých zbraní vyhnat. Nicméně večer se tato

---

¹⁶² Kolektiv autorů, *600 let obce Strančic*, str. 21–22, PADEVĚT, Jiří, *Krvavé finále, Jaro 1945 v českých zemích*, str. 115–116.

¹⁶³ JUKL, Jakub, *Říčany v květnu 1945*, str. 25.

¹⁶⁴ Kolektiv autorů, *600 let obce Strančic*, str. 21–22.

¹⁶⁵ JUKL, Jakub, *Říčany v květnu 1945*, str. 27.

početná jednotka SS stáhla k benešovské silnici, kde se připojila k dalším Němcům, mířícím na západ.¹⁶⁶

9. května okolo 2. hodiny ranní probudil Strančice hrozný hluk motorů a vojenských povelů, přicházejících od mnichovické silnice. Utíkající Schörnerova armáda si tam odstraňovala barikády, aby mohla projet. Nepřetržitá řada tanků se pak hnala Strančicemi směrem na Beroun, kde se chtěla vzdát americkým vojákům. Nakonec však byla dostižena Rudou armádou a donucena ke kapitulaci. Hlavní cíl a úkol strančických bojovníků, zamezit v revolučních květnových dnech přesunu německých jednotek po železnici z Benešova do Prahy, byl tedy splněn.¹⁶⁷

4.5 Senohraby

Obec Senohraby je nejj jižněji položenou obcí regionu. Nachází se na pomezí okresu Praha-východ se vzdálenějším okresem Benešov. V dnešní době mají Senohraby přes 1200 obyvatel. V období začátku druhé světové války měla tato obec kolem 900 obyvatel, což z ní činilo nejmenší obec regionu. Přes tento malý počet obyvatel zde bylo evidováno poměrně mnoho živností. Na takovýto malý počet obyvatel se zde nacházelo pro příklad 5 hostinců a jedna restaurace, 2 hotely, 2 cihelny. Senohraby byly stejně jako Mnichovice, i díky dobrému spojení z Prahy, velmi vyhledávaným letoviskem.¹⁶⁸

Bohužel se mi u obce Senohraby nepodařilo dohledat větší počet zdrojů, jako u obcí předešlých, tudíž jsem byl nucen vycházet především z obecní publikace Senohraby na dobových fotografiích a pohlednicích. Dále mám bohužel k dispozici jen místní staniční kroniku. Řadu informací, dotvářejících právě obsah, již zmíněných zdrojů, mi sdělil pamětník události bývalý senohrabský starosta František Topol.

Od roku 1941 byly v hotelech Valencia a Hrušov ubytovávány skupiny čtrnáctiletých až sedmnáctiletých dětí z oblastí ohrožovaných nálety anglických letadel (Hannover, Essen aj.), tyto skupiny přijížděly cca po 8 měsících. Jejich vyučování probíhalo v nově zkolaudované škole, kde se střídaly se senohrabskými dětmi (Němci dopoledne, senohrabští odpoledne).¹⁶⁹

---

¹⁶⁶ Kolektiv autorů, *600 let obce Strančic*, str. 21–22.

¹⁶⁷ *Tamtéž*, str. 21–22.

¹⁶⁸ Informace o obci, dostupné z: <http://senohraby.cz>, [náhled] 19.2.2021.

¹⁶⁹ Kolektiv autorů, *Senohraby na dobových fotografiích a pohlednicích*, Senohraby, obec Senohraby, 2016, str. 113.

V roce 1941 se výrazně zvýšil počet obyvatel Senohrab, když tu našli ubytování lidé vyhnaní a vysídlení z oblastí (Benešovsko-Neveklovsko), kde si SS budovalo cvičiště. Z původních 900 obyvatel v roce 1939 dosáhl jejich počet na konci války ke 1250 osob.¹⁷⁰

Na podzim roku 1941 se v Praze ujímá své nové funkce R. Heydrich. Již od počátku svého úřadování dává najevo svou představu o řešení „české otázky“. V jednom ze svých projevů prohlásil, že je jeho úkolem odrazit a potlačit vše nepřátelské. Zároveň také zmiňuje, že musí v tomto prostoru jednoznačně a se vši tvrdostí zajistit, aby české obyvatelstvo pochopilo, že se nelze vyhýbat příslušnosti a poslušnosti vůči říši. Přímo nezbytné pro něj bylo, aby český národ pracoval pro konečné vítězství nacistů.¹⁷¹ S příchodem Heydricha na území protektorátu nastává teror, který bez milosti trestá sebemenší protiněmeckou činnost. Tento teror si okusily tisíce českých občanů protektorátu, ztratím na životech, díky protiněmecké činnosti, se nevyhnul ani region Mirošovicka. Dne 30.června 1942 byl na Kobylišké střelnici ve věku 27 let popraven senohrabský Břetislav Schweizer, který od jara 1939 do roku 1942 organizoval tajné převážení osob na mezinárodních vlacích do zahraničí. Šlo především o pronásledované osoby nebo o vojáky, kteří pak bojovali proti nacistům. Na pamětní desce v Kobyliších uvádějící seznam popravených v úterý 30. června 1942 je jméno Břetislava Schweizera uvedeno s chybou (Schweizar).¹⁷² Pro příklad jen v začátcích Heydrichova zdejšího působení od 28. září 1941 do 20. ledna 1942, stanné soudy odsoudily 489 osob k trestu smrti a více než 1600 poslaly do koncentračních táborů.¹⁷³

Tragický osud měly, stejně jako v jiných obcích a regionu i celých Čechách, senohrabské rodiny židovské národnosti. Podle norimberských rasových zákonů byly od roku 1942 deportovány do koncentračních táborů Terezín, Mauthausen, Treblinka Auschwitz, Malý Trostinec, kde bohužel všichni zahynuli.

Následující rok byli gestapem zatčeni pro poslech zahraničního nepřátelského rozhlasu rodina Munzarových, Vojtěch Jedlička, Josef Ťupa, Antonín Soustružník, Marie Fritová a Josef a Amálie Dunovští. Všichni se po válce vrátili, až na posledně jmenované Dunovské, o nich nejsou žádné zprávy, patrně zahynuli v některém z koncentračních táborů.

V roce 1944 byli na udání pro poslech nepřátelského rozhlasu zatčeni Josef a Blanka Nádvořníkoví, Božena Frintová a Antonín a Marie Nádvořníkoví. Jediný se z nich nevrátil Josef

---

¹⁷⁰ Svědectví senohrabského pamětníka Františka Topola.

¹⁷¹ GEBHART, Jan, KUKLÍK, Jan, *Velké dějiny země koruny České*, XVb, str. 52–53.

¹⁷² Kolektiv autorů, *Senohraby na dobových fotografiích a pohlednicích*, str. 113.

¹⁷³ GEBHART, Jan, KUKLÍK, Jan, *Velké dějiny země koruny České*, XVb, str. 55.

Nádvorník, který zemřel při pochodu smrti. V dubnu 1944 byla zatčena i Anna Tomková, roz. Freundová, která byla udána, že v rozporu s norimberskými rasovými zákony navštěvuje bohoslužby v Hrusicích. Zemřela v koncentračním táboře v Ravensbrücku.¹⁷⁴

Od léta 1944 byly v hotelech Hrušov a Valencie umístěny skupiny Hitlerjugend (ještě školou povinní, ale už ozbrojení noži, po dovršení 14 let nastupovaly tyto děti na vojenskou předvýchovu, vojenský výcvik a šly do boje). Na podzim 1944 se v restauraci u Andělů a ve Valencii rekreovali němečtí vojáci, kteří přežili vylovení spojeneckých vojsk v Normandii a dostali se z jejich obklíčení. Tato přítomnost německých vojáků byla senohrabskými obyvateli, i obyvateli okolních vesnic brána velmi nelibě.¹⁷⁵ České obyvatelstvo bylo po několika letech německé okupace již silně zdecimované. Na Češích byla vidět nenávisť vůči čemukoliv německému, ještě s přihlédnutím, že řada lidí z regionu byla právě Němci zatčena a odvedena. Špírkova vila nad nádražím (později továrna IGRA) byla zabrána vojáky Wehrmachtu, kteří strážili železniční trať, pro rodiny důstojníků SS byly zabrány některé senohrabské vily. V červenci 1944 obsadili důstojníci SS učebny základní školy pro své kanceláře, takže děti se chodily učit do Mirošovic a Hrusic. Na školní zahradě bylo ve velkých stanech ubytováno mužstvo (kolem 100 osob). Vojáci odhazovali do okolí náboje, ale i nevybuchlé granáty, což zapříčinilo v obci tragédii. Jeden nevybuchlý granát zabil čtrnáctiletého chlapce Josefa Brože. Na začátku roku 1945 obývalo přes 250 vojáků německé posádky SS Wiking prostory hospody U Andělů, hostince Růženy Sejkové a Špírkovu vilu.¹⁷⁶ Nenávisť místního obyvatelstva vůči všudypřítomným německým vojákům značně kulminovala. Tito němečtí vojáci ovlivňovali každodenní životy senohrabských, nehledě na to, že svou neokázalostí ohrožovali nevinné místní obyvatelstvo. I toto mohl být jeden z důvodů, proč v tomto regionu v květnu téhož roku vznikl tak početný protiněmecký odboj.

V noci 25. ledna 1945 přijel od Prahy do Senohrab v minulé kapitole uvedený transport smrti, evakuační vlak z koncentračních táborů na východě plný hladových zubožených lidí. U trati po průjezdu v nedalekém okolí pak byla nalezena dvě mrtvá těla, jejichž totožnost nebyla známá. Byla pohřbena na mirošovickém hřbitově ve společném hrobě.¹⁷⁷ Tento vlak se následně díky nemožnosti přijmutí vězňů, jejíž příčinou byla maximální obsazenost kapacity koncentračního

---

¹⁷⁴ Kolektiv autorů, *Senohraby na dobových fotografiích a pohlednicích*, str. 113.

¹⁷⁵ Svědectví senohrabského pamětníka Františka Topola.

¹⁷⁶ Kolektiv autorů, *Senohraby na dobových fotografiích a pohlednicích*, str. 113.

¹⁷⁷ *Tamtéž*, str. 113.

tábora, otočil v rakouském Linci a pod jiným číslem se tento transport vracel zpět směrem na Prahu a pak dále směrem na východ.¹⁷⁸

5. května 1945 se vojáci posádky SS Viking přemístili do Čerčan, nejspíše kvůli podpoření místních jednotek SS, které zde měly dva vlaky s tankovými jednotkami.¹⁷⁹ V Senohrabech zůstala jen dvacetičlenná hlídka, která byla následujícího dne odzbrojena a zajata. Kolem Senohrab byly postaveny hlídky a bylo navázáno spojení se sousedními obcemi.¹⁸⁰ Očekával se totiž postup německých jednotek SS z Benešovska ku Praze, kde vypuklo povstání. Pražský rozhlas vyzýval obce v okolí Prahy, aby se místní odbojáři postarali o zdržení německých jednotek, postupujících na Prahu zvenčí. Největší nebezpečí hrozilo právě z jihu. Místní komunikace a vstupy do Senohrab byly uzavřeny zátarasy vybudovanými německými zajatci.

Velitelem ozbrojené bojové skupiny (revoluční gardy) senohrabských byl poručík dělostřelectva Vladimír Rališ, který odzbrojil již zmíněnou místní posádku SS a chtěl zabránit postupu německých jednotek na Prahu. Velitelem posádky byl štábní kapitán František Krejčířek, jenž byl zároveň spojkou oddílu Benešov-Říčany, chránící trať.¹⁸¹ Tato úloha byla velmi důležitá, jelikož senohrabští při případném hrozícím nebezpečí, ihned informovali okolní vesnice regionu. Těmto obcím díky působení většího množství odbojových skupin a partyzánů hrozilo větší nebezpečí, či vypuknutí bojů s německými vojsky.

Jako u ostatních okolních obcí byl kritickým dnem 7. květen. V Praze generál Schörner zavelel ke generálnímu útoku jednotek SS proti pražským povstalcům. K tomuto rozhodujícímu útoku se snažila připojit i řada německých jednotek operujících ve středních Čechách. Jednou z těchto jednotek byla jednotka SS v čele s mladým vojenským velitelem Gunterem Clausem. Tento velitel se snažil prodat po trati od Čerčan do Prahy pancéřovým vlakem. Na nádraží v Senohrabech zajala obsluha vlaku tři nebohé občany, přesněji profesora Matějčíka, Josefa Berku a Aloise Barvicha, a jako rukojmí je donutila jít před vlakem, aby zabránila útoku revolucionářů na něj. U železničního domku Na Lipce byla opravdu připravena skupina revoluční gardy vyhodit vlak do povětří, ale kvůli rukojmím od svého úmyslu odstoupila. Když vlak projel krizovým místem, rukojmí byli propuštěni.¹⁸² Jak jsem již uváděl v jiných kapitolách, vlak pak pokračoval v jízdě směrem dále na Prahu, až byl nucen zastavit před Mnichovicemi, kde měla trať za přičinění místních partyzánů a odbojových oddílů vytrhané

---

¹⁷⁸ BLÁHA, Jiří, *Transport smrti v Čerčanech a okolí*, in: Čerčanský zpravodaj 1-2, 2019, str. 19–21.

¹⁷⁹ JUKL, Jakub, *Říčany v květnu 1945*, str. 18–19.

¹⁸⁰ Kolektiv autorů, *Senohraby na dobových fotografiích a pohlednicích*, str. 113.

¹⁸¹ *Tamtéž*, str. 113.

¹⁸² Pamětní kniha dopravního staničního úřadu Senohraby, díl 1, vložka 3, str. 4, Svědectví Františka Topola.

koleje. Pancéřový vlak poté z vysoko položeného úseku trati ostřeloval Mnichovice. Po těchto několika velmi krušných hodinách se vedoucí vlaku Clause rozhodl vrátit zpět do výchozích Čerčan.¹⁸³

Následující dny probíhaly v Senohrabech klidněji než v ostatních již zmíněných obcích regionu. Senohrabští odbojáři byli činní v bojích v okolních obcích regionu, kde docházelo k větším nepokojům.

Dne 10. května 1945 projela Senohraby první motocyklová hlídka Rudé armády a o dvě dny později 12. května napochodovala do Senohrab celá divize s velitelem plukovníkem Bočkovem.¹⁸⁴

---

¹⁸³ Kronika obce Mirošovice, str. 95–96.

¹⁸⁴ Kolektiv autorů, *Senohraby na dobových fotografiích a pohlednicích*, str. 113–114.

5. Transport smrti napříč regionem

Zvláštní pozornost si vyžaduje transport smrti procházející regionem, který byl již několikrát v mé práci zmíněn. Tento vlak projel koncem ledna na železniční trati 221, která propojuje zkoumanou lokalitu. Transport zde projel dokonce dvakrát, když se díky odmítnutí převzetí vězňů z důvodu přeplnění Mathausenského tábora musel v Rakousku otočit a jet svou původní cestou zase zpátky.¹⁸⁵ Podobné záznamy o průjezdech takovýchto transportů s vězni můžeme vidět i v ostatních obcích a městech protektorátu. Od konce ledna těchto vlakových transportů projíždělo územím protektorátu větší množství. V těchto prvních transportech byli převážně převáženi vězni z koncentračního tábora Osvětimi.¹⁸⁶

Na východní frontě v lednu 1945 Rudá armáda vítězila a již osvobozovala část Polska, proto se Němci snažili zlikvidovat tamní vyhlazovací koncentrační tábory. Němci zametali stopy zvěstev, která tam napáchali. Proto ničili zařízení těchto táborů a všechny písemné doklady. Hodlali se zbavit i autentických svědků, tedy vězňů samých. Velké množství z nich bylo na poslední chvíli postříleno a ubito. Nacisté ovšem nedokázali takto vyhubit všechny vězně, jelikož jim na to už nezbýval čas. Proto nacisté vyvedli ve vagonových transportech, či pěšími pochody desetitisíce vězňů z koncentračních táborů. Tyto vězni byli přemístováni do vzdálenějších oblastí od fronty, tedy do táborů v Německu a Rakousku. Primárním cílem transportů a pochodů smrti v závěrečné fázi války ovšem nebylo, jak již název napovídá, vězně a zajatce transportovat, ale zabít a zahladit tak stopy po tom, čemu nacisté říkali konečné řešení. K prvním průjezdům transportů na území dnešní České republiky došlo na přelomu let 1944 a 1945.¹⁸⁷

V koncentračních táborech u Osvětimi se v tom čase narychlo konaly hromadné popravy a asi 55–58 tisíc vězňů vyhnali příslušníci SS na pochody smrti do jiných koncentračních táborů vzdálenějších ruské frontě. Část vězňů z tohoto pochodu smrti (asi 20 tisíc) směřovalo na 60 km dlouhou cestu do polského města Gliwice, kde naposledy dostali jídlo. Na tamní železniční stanici byli vězni naloženi do čtyř vlakových transportů. Jeden z nich směřoval přes Českou Třebovou, Prahu, Říčany, Strančice, Čerčany, Benešov a České Velenice do koncentračního tábora Mauthausen.¹⁸⁸ Vlakový transport se skládal z 36 otevřených vagónů na uhlí a tří krytých

---

¹⁸⁵ BLÁHA, Jiří, *Transport smrti v Čerčanech a okolí*, in: Čerčanský zpravodaj 1–2, 2019, str. 19–21, Pamětní kniha železniční stanice Benešov I a II díl, str. 48.

¹⁸⁶ GEBHART, Jan, KUKLÍK, Jan, *Velké dějiny země koruny České*, XVb, str. 519.

¹⁸⁷ *Tamtéž*, str. 518–521.

¹⁸⁸ Transporty a pochody smrti v českých zemích, Václav Kural, dostupné z: <https://kruh1938.blogspot.com>, [náhled] 24.3.2021.

vagonů s osvětlením, kde byli dozorcí SS. Transport byl pod velením SS – Hauptsturmführera Otto Wolleho od SS – Standart Auschwitz – Oranienburg. Vagóny pro zbědované vězně měly jen postranice bez střechy a do každého z nich bylo násilím nahnáno někdy i 200 lidí. Měli na sobě pouze vězeňské hadry, holou hlavu bez pokrývky a na nohách chatrné boty. První vagon byl určen pro spoutané vězně, poslední vagon pro zemřelé a zastřelené vězně.¹⁸⁹ Podle benešovské staniční pamětní knihy, která tuto událost zmiňuje jako příklad nelidskosti německých vojáků, bylo v tomto transportu v době průjezdu Benešovem již více mrtvých než živých vězňů.¹⁹⁰

Transport poprvé projel železniční stanicí ve Strančicích dne 25. ledna 1945 mezi první až druhou hodinou ranní a krátce tu zastavil. Vlak byl veden pod číslem 6446. Z| vagonů bylo vyhozeno sedm mrtvých (byly mezi nimi i ženy), které byly objeveny až po rozednění. Na základě telefonického rozhovoru četníků s velitelem bezpečnostní služby v Praze bylo nařízeno převést těla do německé věznice na Pankráci. Proto strančičtí četníci přikázala Františkovi Brabcovi, aby mrtvé pod jejich dozorem odvezl koňským potahem do Prahy. Je zvláštní, že těla nebyla pohřbena na hřbitově ve Strančicích (tak jako v jiných obcích), a proč četnická stanice alespoň nezapsala vytetovaná čísla na předloktích mrtvých z důvodu identifikace.¹⁹¹

Vlakový transport smrti pokračoval k jihu na Čerčany, Benešov, Tábor a dále až do Rakouska, kde se zastavil, neboť velitel koncentračního tábora Mauthausen odmítl vězně převzít z důvodu přeplnění tábora. Vlak se proto musel vydat zpět do Prahy. Jen v nejjihnějších českém úseku trati Kaplice – Horní Dvořiště zahynulo 117 vězňů, kteří tady byli pohřbeni. Na zpáteční cestě na nádražích a zastávkách lidé nacházeli zemřelé nebo zastřelené vězně.¹⁹² V našem okolí to bylo například v Mirošovicích, Mnichovicích, Senohrabech nebo nedalekých Říčanech.

Při druhém průjezdu transportu dne 26. ledna 1945 nádražím ve Strančicích okolo 19. hodiny došlo k poruše brzd. Vlak číslovaný 6235 proto musel zastavit. I přesto, že vězni byli hlídáni příslušníky SS a byl silný mráz a velká vánice, podařilo se čtyřem polským vězňům utéct. Jeden z nich byl těžce zraněn (zřejmě střelbou), načež strančický holič Lichnovský prokázal značnou odvahu, neboť mu poskytl zdravotnickou pomoc. Strančičtí četníci bohužel uprchlé vězně pronásledovali a následně zarželi a odvezli vlakem do Benešova, kde je předali místním

---

¹⁸⁹ BLÁHA, Jiří, *Transport smrti v Čerčanech a okolí*, in: Čerčanský zpravodaj 1–2, 2019, str. 19–21, Kolektiv autorů, *Čerčany 1356–2006*, str. 32.

¹⁹⁰ Pamětní kniha železniční stanice Benešov, I, II díl, str. 50.

¹⁹¹ Strančická pamětní kniha ČSD, 1918–1953, díl 1, vložka 6, str. 24–26.

¹⁹² Transporty a pochody smrti v českých zemích, Václav Kural, dostupné z: <https://kruh1938.blogspot.com>, [náhled] 24.3.2021.

četníkům. Také těžce zraněný čtvrtý vězeň byl dopraven do Benešova a potom do nemocnice.¹⁹³ Obdobná situace se odehrála dále na trati směrem na Prahu v nedalekých Říčanech, kde vlak díky opět stejné chybě s brzdami musel čekat více jak 80 minut. V této chvíli, chtěl jeden z vězňů využít situace, a nahnul se z vozu a chtěl dosáhnout dolu na sněh, aby uhasil žízeň. Strážný po něm z blízka vystřelil a vězeň zůstal mrtvý viset z vagónu v předklonu, později byl stržen na zem. Z vozů bylo slyšet směsici hlasů a modliteb, žalmů a žádostí o vodu, ale drážní zaměstnanci jim bohužel nesměli pomoci. Stráže SS střílely na vše, co se hýbalo v blízkosti transportu i v jeho širším okolí.¹⁹⁴ Po odjezdu transportu se mrtvá těla našla jen podle toho, že se na nich vytvořily sněhové kopečky. V Říčanech byli zastřeleni celkem tři vězni, jejichž identifikační čísla jsou čísla vyznačena na pamětní desce na nádražní budově. Město pro ně po odjezdu transportu zajistilo rakve a uspořádalo důstojný pohřeb na hřbitově. Z transportu se v Říčanech podařilo uprchnout pěti vězňům, kteří na nádraží později sami přišli nebo byli přivedeni. Podle národnosti to byli: Ital (zraněný), Maďar, Polák, Rusín z Podkarpatské Rusi a Čech z Velvar. Zraněný Ital byl ošetřen železničáři, protože se pro něj v Říčanech nepovedlo sehnat lékaře. Všichni vězni na stanici dostali najíst i napít a bylo jim umožněno napsat dopisy domů, ty byly uschovány a po konci války odeslány na příslušné adresy. Vězně si druhý den vyzvedli četníci a dopravili je do Benešova.¹⁹⁵

Senohrabská kniha železniční stanice také poukazuje na tyto zruďné události, charakteristické pro tzv. transporty smrti, které na své hrozně pouti zimní krajinou r. 1945 zanechávaly skoro na každých sto metrech zmrzlého chudáka. Mluví o nich jako o dokonalém obraze barbarství. Výjimkou nebyl ani úsek trati mezi Senohrabami-Mirošovicemi-Mnichovicemi. Polonazí, promrzlí příslušníci všech národností byli vozeni v nejtěžší zimě tam a zase zpět jen aby zůstalo co nejméně svědků¹⁹⁶

Nutno ještě zmínit, že datum průjezdu tohoto transportu smrti je podle pramenů sporné, některé prameny mylně uvádějí datum 29.ledna 1945, namísto správného data 26.ledna 1945. Tento omyl vznikl při odlévání desky, kde se nedopatřením nasadila obráceně číslice šest, a tudíž z šestky vznikla omylem devítka.¹⁹⁷

Na zmíněném konci ledna 1945 projíždělo přes území Říšské župy a protektorátu hned několik takovýchto transportů. V řadě měst či obcí byly zaznamenány případy, kdy dozorcí a strážní

---

¹⁹³ Strančická pamětní kniha ČSD, 1918-1953, díl 1, vložka 6, str. 26–27.

¹⁹⁴ Pamětní kniha železniční stanice Benešov, I, II díl, str. 49–50.

¹⁹⁵ BLÁHA, Jiří, *Transport smrti v Čerčanech a okolí*, in: Čerčanský zpravodaj 1–2, 2019, str. 19–21.

¹⁹⁶ Pamětní kniha dopravního staničního úřadu Senohraby, díl 1, vložka, str.3.

¹⁹⁷ Pomníky obětem II. Světové války, Čerčany, Jan Kostroun, dostupné z: <https://vets.cz>, [náhled] 7.3.2021.

z vlaku vyhazovali mrtvé vězně přímo za jízdy. V některých zastávkách i tyto transporty zastavovaly a mrtvé tam dozorcí vykládali. V moravské Břeclavi je dokonce zaznamenáno, že dozorcí na místní zastávce postříleli přes 40 vězňů.¹⁹⁸

Ke konci války se četnost průjezdů tzv. transportů smrti územím středních Čech zase zvýšila. Jedním z nejznámějších byl evakuační transport z koncentračního tábora Flossenbürg, který dorazil 29. května do nedalekých Roztok u Prahy. Tento vlak vezl více než 4000 vyhladovělých vězňů. Ihned poté, co se zpráva o příjezdu transportu rozkřikla zvedla se vlna solidarity a byla zahájena pomocná akce. Díky ní bylo několik set vězňů zachráněno, či rozvezeno po pražských nemocnicích. Cesta tohoto již jen ze zlomku naplněného transportu, dále pro zajímavost směřovala na území benešovského cvičiště SS. Nicméně transport zůstal několik dní odstaven na místní dráze mezi Olbramovicemi a Sedlčany, kde došlo k zavraždění 82 vězňů.¹⁹⁹

---

¹⁹⁸ GEBHART, Jan, KUKLÍK, Jan, *Velké dějiny země koruny České*, XVb, str. 518–519.

¹⁹⁹ KOKOŠKA, Stanislav, *Praha v květnu 1945*, str. 105.

6. Partyzánská hnutí a odbojové skupiny

Již od roku 1942 na území Protektorátu Čechy a Morava začaly vznikat partyzánské skupiny. Již následujícím rokem začínaly rozvíjet na našem území lehčí partyzánské boje. Tyto skupiny byly často tvořeny osobami hledanými gestapem a uprchlými sovětskými a francouzskými zajatci, činnost těchto skupin byla podporována výsadkáři. Nejdůležitější byl pro partyzány rok 1944, ve kterém se rozhodl podpořit jejich činnost Londýnský exil. Londýnský exil totiž plánoval celonárodní povstání na konci války, k čemuž vyslal na naše území mezi dubnem a červnem devět parašutistických desantů. Tito parašutisté měli za úkol shromáždit odbojáře k závěrečným bojům.²⁰⁰ Díky těmto výsadbům se na území Českomoravské vrchoviny zformovalo centrum partyzánského hnutí. Aktivitu partyzánských oddílů posílilo i Slovenské národní povstání, část slovenských bojovníků se totiž přesunula na moravskou stranu hranic.

Na styl partyzánské války přecházely taky sovětsko-československé parašutistické oddíly, které se rozrostly na několik stovek mužů. Začátkem roku 1945 se skupiny snažily spojit, ale německým bezpečnostním složkám se podařilo rozbít několik partyzánských skupin na Moravě. Zde také docházelo od dubna 1945 k útokům na dopravní sítě, při kterých zahynulo několik desítek německých vojáků. V důsledku toho docházelo i v závěru války k vypalování vesnic a vraždění lidí obviněných z pomoci partyzánům. V úplném závěru války byli lidé popravováni již prchajícími vojenskými jednotkami.²⁰¹

Hlavní příliv do partyzánských oddílů na Moravě i v Čechách v zimě a na jaře 1945 tvořili uprchlíci z evakuačních pochodů ze zajateckých táborů ve Slezsku. Vedle kruté „evakuace“ vězňů koncentračních táborů totiž paralelně proběhlo ve Slezsku, na Moravě i v Čechách neméně kruté „přemístění“ zajatých spojeneckých, hlavně sovětských vojáků, kteří byli umístěni v zajateckých táborech. Když se fronta přenesla hluboko do Polska, bylo třeba zahladit stopy protiprávního jednání a nacistických násilností i vůči válečným zajatcům. Proto je chtělo nacistické vedení přesunout do zajateckých táborů ve středním Německu. Počet zajatců, kteří využili vhodné, avšak velmi nebezpečné příležitosti k útěku, byl vysoký. Drtivá většina z nich využila této příležitosti k útěku v místech obydlených českým obyvatelstvem... Skrývali se pak v lesích, živili se s pomocí venkovských obyvatel a vytvářeli nebo se přidávali k existujícím „partyzánským“ oddílům, aby pomohli ke konečné porážce fašistů. Účast partyzánů v národním

---

²⁰⁰ EMMERT, František, *Československý odboj za druhé světové války*, Praha, Mladá fronta, 2015, str. 21–27.

²⁰¹ GEBHART, Jan, KUKLÍK, Jan, *Velké dějiny země koruny České*, XVb, str. 410–425.

povstání byla významná. V řadách partyzánských jednotek bojovalo na konci povstání podle odhadů až 14. tisíc lidí. Mezi těmito partyzány byla velká řada Rusů, Ukrajinců a Bělorusů, převážně z řad uprchlých válečných zajatců.²⁰²

Na území Mirošovicka působili partyzáni již od podzimu 1944, vyskytovali se v přilehlých lesích, převážně kolem Mnichovic. Podle pamětníků, či zápisu kronik se jednalo o sovětské parašutisty. Tito místní partyzáni vykonávali již od svého příchodu drobné protiněmecké sabotáže. Ke konci války se velká část z partyzánů, nacházela právě v lesích nedaleko Prahy ve středních Čechách. I díky takto početným partyzánským jednotkám mohl český venkov sehrát klíčovou roli v podpoření rozhodujícího povstání.

Svou zásluhu na definitivní porážce nacistů na našem území měly i protiněmecké odbojové skupiny. Činnost těchto skupin by se dala lokalizovat spíše místním měřítku. Ovšem velmi často byly tyto skupiny alespoň regionálně úzce propojeny. Činnost jednotlivých odbojových skupin nezasahovala okupační moc ve větším měřítku, ovšem i díky četnosti těchto skupin, by se neměla jejich zásluha opomíjet.²⁰³

České květnové povstání nezačalo na rozkaz některého z odbojových orgánů, ani ve svém průběhu nebylo celkově řízené. Povstání se nesoustředovalo na nějaký uzavřený územní celek. Dá se říci, že toto povstání začalo velmi spontánně na řadě míst zároveň. Největší boje se odehrávaly tam, kde operovaly právě partyzánské a odbojové skupiny, tudíž i na Mirošovicku. Řada těchto místních odbojářů na celém území protektorátu zahájila boje s mnohdy početnějšími a lépe ozbrojenými německými jednotkami a velkou měrou se taktéž zapříčinila o konečnou porážku nacistů.²⁰⁴

---

²⁰² GEBHART, Jan, KUKLÍK, Jan, *Velké dějiny země koruny České*, XVb, str. 600.

²⁰³ *Tamtéž*, str. 386–387.

²⁰⁴ BAROŠEK, Karel, *Pražské Povstání 1945*, str. 188–189.

6.1 Partyzánská a odbojová hnutí ve zkoumaném regionu

Informace o počtu a činnosti partyzánských oddílů ve zkoumaném regionu jsem hledal v kronikách sledovaných obcí a ve Vojenském historickém archivu v Praze (Sbírka partyzánských a odbojových hnutí aj.), kde jsou shromážděny dokumenty související s vyřizováním agendy spojené se zákonem č. 255/1946 Sb., podle kterého byla vydávána osvědčení o příslušnosti k odboji. Osvědčení o partyzánské a odbojové činnosti v našem regionu obdrželo jen málo skupin. Ať k tomu byly jakékoliv důvody (osobní či technické), tyto skupiny bez diskuze existovaly, jejich členové po měsíce nebo jen během květnových dnů nasazovali své životy v boji proti Němcům. Svědčí o tom zápisy v kronikách, potvrzuje to vyprávění pamětníků i uskutečněné akce, jež jsem analyzoval v předchozím textu.

Pokud jde o počet a složení partyzánských skupin, které operovaly v našem regionu, je poměrně složité dopracovat se k opravdu důvěryhodným údajům. Při porovnání složení partyzánských oddílů ve zprávě MNV Struhařov a složení skupiny Melnyk ve spisu „Melnyk odbojová skupina – činnost v době okupace – prošetření“ (VHA Praha, 250/16) je patrné, že uvedená jména se shodují jen minimálně. Řada partyzánů úmyslně nepoužívala svá pravá jména. S odstupem doby a bez znalosti jednotlivých konkrétních osudů těžko říci, kdo se na odbojové činnosti a bojích skutečně podílel, kdo si snad dodatečně mýlil připsat zásluhy, či která jména již naopak nebylo vhodné uvádět.²⁰⁵ Petr Kadlec z VHA, který se touto problematikou zabývá, uvádí, že vzhledem k tomu, že členy těchto oddílů se koncem války stávali i různí uprchlíci (např. z řad vojenských zajatců, kterým se podařilo utéci a zachránit se zajateckých transportů nebo uprchlí Vlasovci) či přímo dezertéři z Rudé armády a lidé, kteří z nejrůznějších důvodů netoužili po kontaktu se sovětskými bezpečnostními orgány, jedná se ve spoustě případů zcela jistě o pseudonymy a přezdívky.²⁰⁶ Díky těmto pseudonymům je poměrně těžké až nemožné dopátrat, kam směřovaly poválečné kroky některých z partyzánů.

K nejvýznamnějším oddílům, skupinám a osobnostem zkoumaného regionu patřili:

Skupina Melnyk a její velitel Michal Melnyk. Tato skupina operovala především v lesích tohoto a benešovského regionu, její členové se zúčastnili i důležitých bojů o Strančice a Všestary. Této skupině lze přiznat značné zásluhy především v revolučních bojích, které byly potvrzeny dopisy MNV ze Struhařova, Strančic, Všestar, kde skupina pomohla k odvrácení

---

²⁰⁵ KADLEC, Petr, *Květen 1945 ve vzpomínkách struhařovských občanů*, in: Struhařovské Informace, 2/2015, str. 2.

²⁰⁶ Emailová korespondence s Petrem Kadlecem z VHA, Vojenský ústřední archiv – Vojenský historický archiv Praha: Sbírka 225, Sbírka partyzánských a odbojových hnutí.

nebezpečí, které obcím hrozilo ze strany okupantů. O této skupině informuje spis, který prošetřuje činnost této skupiny v době německé okupace. Tento spis je uložen ve Vojenském historickém archivu.²⁰⁷

Ruští partyzáni v Mnichovicích, kteří jsou již společně s akcemi, na kterých se podíleli, zmíněni v předešlém textu. Podle kroniky a podle vzpomínek pamětníků se již od podzimu 1944 vyskytovali v Mnichovicích a přilehlých lesích partyzáni. Jednalo se údajně o sovětské parašutisty. Jeden písemný pramen a pamětníci hovoří i o vlasovcích.²⁰⁸ Pravděpodobně zde operují obě skupiny. Partyzány schovával v kopuli kostela děkan Kahoun, který je s dalšími mnichovickými členy odboje tajně zásoboval. Nejznámějším mnichovických partyzánem je nepochybně Alex Suchanov. Suchanov býval mnichovickou autoritou, což se ukáže během květnového povstání, kdy se stane přirozeným vůdcem odboje. Tato skupina spolupracovala v době květnových bojových akcí v Mnichovicích a ve Strančicích.²⁰⁹ V Mnichovicích kromě těchto zmíněných partyzánů také byli také domácí odbojáři. V závěrečných bojích spolu obě tyto skupiny spolupracovaly.

Major Ing. Antonín Skřivánek a jeho skupina. Skřivánek byl jeden z velitelů při bojích proti Němcům v Mnichovicích a Strančicích. Jako dalšího lze uvést **Majora Jiřího Švehlu**, který byl velitelem odbojové skupiny Spojovací ústředí Národního výboru Benešov-Říčany-Praha. Důležitou práci také odvedl – povstalecký velitel oblasti Praha – východ **Generál František Vejmelka**.²¹⁰ Za zmínku také stojí **Ladislav Šrámek** a jeho odbojová **skupina Červené Eso**, která operovala na Mnichovicku. V Senohrabech působily další odbojové skupiny, které vedli **Poručík Vladimír Rališ** a **Št. kapitán František Krejčířek**. Na Mirošovicku ovšem působily i další odbojové a partyzánské skupiny.

Účast partyzánů a odbojových skupin na bojích v tomto regionu byla již popsána výše, při líčení květnových událostí v jednotlivých sledovaných obcích a městech. Dá se říci, že jejich podíl na zdaru bojů byl rozhodující. Dokladem může být mimo jiné i to, že v našem úseku železniční trati směrem z Benešova neprošel do Prahy žádný z německých transportů obrněné techniky ani žádný obrněný vlak, či pancéřovaný vlak. Velkou zásluhu mají také tyto partyzánské a

---

²⁰⁷Spis Melnyk – odbojová skupina – činnost v době okupace – prošetření, č.j. A-103545/0641-1950, 3. červen 1950, Vojenský historický archiv, 250/16.

²⁰⁸ Kronika obce Mnichovice, str. 45-53.

²⁰⁹ PEČENKA, Jaroslav, *Vzpomínky účastníka bojů Jaroslava Pečenky*, in: Život Mnichovic, 4/2005, str. 17.

²¹⁰ KADLEC, Petr, VHA Praha, *Major Ing. Antonín Skřivánek, Generál František Vejmelka*, in: Život Mnichovic, speciální vydání Mnichovice válečné, LVI, 2015, str. 37-39.

odbojové skupiny při místních bojích s německými vojenskými oddíly, především na osvobození terorizovaných Strančic.

Místní obyvatelé vnímali tyto, jak partyzánské, tak odbojové skupiny povětšinou velmi pozitivně. Ovšem i díky těmto v regionu operujícím odbojovým skupinám, zde neustále visela hrozba německých útoků, a následných bojů. K největším bojům, a tedy i ztrátám na životech docházelo právě tam, kde byl proti německým jednotkám SS vyvoláván největší odpor. Řada místních civilních obyvatel partyzány zásobovala potravinami. Odbojáři a partyzáni měli po vítězných bojích a následném osvobození velmi velkou autoritu mezi místními.²¹¹ Převážně místní partyzáni si byli moc dobře vědomi svých zásluh, a čas od času se jich snažili využívat pro svůj prospěch. Příkladem může být níže zmíněný Alex Suchanov.

6.1.1 Major Jiří Švehla

Jiří Švehla (1895–1969), bývalý ruský, srbský i francouzský legionář z I. světové války, účastnil se bojů s Poláky na Těšínsku i válečných operaci na Slovensku proti Maďarsku v květnu a červnu 1919. V roce 1928 se jeho slibně se rozvíjející kariéra zastavila. Z důvodu kázeňských trestů, uvádění nepravdivých údajů o své osobě a také vypůjčování peněz mu byl kárným výborem udělen trest přeložení do výslužby, k čemuž došlo 1. dubna 1928 v hodnosti majora v.v. Okupace ho zastihla na Myšlíně a ihned se zapojil do odbojové činnosti. Od roku 1942 začal ze svého myšlínského sídla ze spolehlivých osob vytvářet síť spolupracovníků v prostoru mezi Říčany a Benešovem (hlavně prostřednictvím četnických stanic). Cílem bylo připravit v této oblasti organizaci pro případné povstání. Od února 1945 byl také v kontaktu s partyzánskými skupinami, které operovaly v lesích kolem Struhařova, Jevan a Zvánovic. Spojení bylo navázáno rovněž s mnichovickou skupinou „Červené eso“ soustředěnou kolem Ladislava Šrámka a dalších členů mnichovického Sokola. Svoji odbojovou skupinu nazval Spojovací ústředí Národního výboru Benešov–Říčany–Praha.²¹²

Dne 1. května 1945 se Švehla prohlásil velitelem úseku Benešov – Říčany a vydal písemný rozkaz k utvoření národních výborů a také všeobecný úkol úseku při povstání: „Zdolat místní posádky, zabránit postupu na Prahu, rušit postup německých jednotek na západ a odzbrojování.“ Dne 5. května byly vydány písemné pokyny pro národní výbory. Ve své struktuře velitelů povstaleckých oddílů v úseku jmenuje Švehla pro Struhařov Vilibalda

---

²¹¹ Kronika města Mnichovice, str. 20–24.

²¹² KADLEC, Petr, VHA Praha, *Major Jiří Švehla – Velitel z Myšlína, který skončil pod zámkem*, in: *Život Mnichovic, Speciální vydání Mnichovice válečné*, LVI, 2015, str. 36-37, Strančická pamětní kniha ČSD, 1918–1953, díl 1, vložka 5, str. 24–26.

Janečka. Od 5. května se Švehla snažil koordinovat povstaleckou činnost v úseku, ale události nakonec běžely rychleji. V nepřehledné situaci dne 7. května, při náporu německého obrněného vlaku na Mnichovice a současném obsazení Strančic jednotkou SS, přemístil své velitelství nejprve na Myšlín a později se rozhodl ustoupit ještě dále na Říčany. (Na opuštěném velitelství se ujal velení nejprve František Steiner a později ho znovu zreorganizoval ze Senohrab poručík Rališ). Při ústupu k Říčánům se ovšem osudy Jiřího Švehly protnuly s revolučním nadšením struhařovských bojovníků.²¹³ Dne 8. května odpoledne byl Švehla se svým spolupracovníkem mjr. v.v. Emanuelem Špelinou zadržen povstaleckou hlídkou ve Struhařově. Podle dostupných pramenů, to bylo z kuriózního důvodu, že snoubenky obou majorů zesměšňovaly povstaleckou hlídku a jejich nařízení. Oba důstojníci načež byli povstaleckou hlídkou odzbrojeni a zadrženi. Oba důstojníci byli vyslechnuti a byly s nimi sepsány protokoly. „Švehla byl kvůli „dělání paniky a vydávání panických rozkazů“ spolu s ostatními držen ve struhařovské internaci až do následujícího dne, což se po skončení bojů stalo předmětem vyšetřování. „Není Vámi vysvětleno, proč jste se telefonicky nedotázali našeho velitelství při zajištění shora uvedených a vyřadili tak z činnosti složku, která pro naše velitelství byla v bojových dnech tak důležitá a námi postrádaná dne 8. května 1945 při bojích o Stránčice,“ vyčítalo posádkové velitelství v Říčanech struhařovskému národnímu výboru a vyžadovalo pro oba důstojníky písemnou omluvu a vrácení zbraní, což Struhařov odmítl: „Obě dvě pistole byly v tehdejší kritické situaci dány k dispozici našim bojovníkům, kde byly jistě lépe použity než u procházejících se pánů majorů. V té době nezáleželo jistě na tom, zda zbraně jsou majetkem nějakého p. mjr. Švehly nebo koho jiného. Že se jedna z pistolí ztratila při výkonu služby, není naší vinou...“ Touto záležitostí společně s prověřováním Švehlovy činnosti za povstání se MNO zabývalo ještě v roce 1947.²¹⁴

Major Švehla byl mezitím povolán do přechodné služby vojenské, a to k Vojenskému historickému ústavu, posléze byl opět přijat do činné služby a přemístěn k MNO – Kanceláři legií, kde se stal předsedou komise pro přezkušování žádostí o osvědčení podle zákona č. 255/1946 Sb. o účastnících národního boje za osvobození. Sám Švehla toto osvědčení obdržel. Když v roce 1947 žádal Michal Melnyk Ministerstvo národní obrany o vydání osvědčení podle zákona č. 255/1946 pro účastníky národního boje za osvobození, bylo mu toto odmítnuto a

---

²¹³ KADLEC, Petr, *Květen 1945 ve vzpomínkách struhařovských občanů, Případ majora Švehly*, in: Struhařovské informace, 2/2015, str. 3–4.

²¹⁴ *Tamtéž*, str. 3–4.

jeho činnost byla označena jako nedostatečná. Předsedou komise MNO pro přezkušování žádostí byl tehdy snad jen shodou okolností pan major Jiří Švehla.

Přestože se Jiří Švehla po osvobození „plně zapojil do stranického života a aktivně se zúčastnil i února 1948“ nakonec byl v rámci opatření proti účastníkům 1. Odboje přeložen do výslužby v roce 1952.²¹⁵

Posoudit s odstupem času skutečnou hodnotu Švehlovy odbojové práce není snadné. Sám o své odbojové činnosti napsal obsáhlé zprávy a prezentoval je v tisku, jeho zásluhy došly uznání a ocenění, byl nositelem mnoha vyznamenání včetně válečných křížů 1918 a 1939. Jeho velitelská činnost v samotném povstání však vyznívá velice rozpačitě, k pochybnostem dává prostor i jeho působení v prověřovacích a přezkušovacích komisích MNO.²¹⁶

6.1.2 Alex Suchanov

Byl to ruský či ukrajinský partyzán, vedoucí partyzánské skupiny, která v posledních dvou až třech měsících války působila v okolí Mnichovic, podle svědků ho spolu s jeho spolubojovníky ubytoval mnichovický farář Kahoun v mnichovickém kostele.²¹⁷ Alex Suchanov byl výraznou a podle informací, které jsem vyhledal i velmi kontroverzní osobností. Měl velkou autoritu, byl u rozhodujících bojů v Mnichovicích, Strančicích, Všestarech a u poválečného zúčtování s prchajícími skupinami německých vojsk.²¹⁸ V archivu Mnichovic je uložena řada fotografií, které monitorují tuto událost.²¹⁹ Na můj dotaz ohledně totožnosti mnichovických partyzánů se skupinou Melnyk, mi Petr Kadlec z VHA, který se zabývá místními odbojovými skupinami odpověděl, že Mnichovičtí partyzáni nebyli totožní se skupinou Melnyk, která působila severně od Myšlína v sousedních tehovských a struhařovských lesích, ale prokazatelně s nimi na některých akcích spolupracovali.²²⁰ Alex Suchanov po skončení bojů získal za svojí neobyčejnou statečnost a sebeobětování vyznamenání Čs. válečný kříž.²²¹ Jméno partyzána Alexe se objevuje i v kronice obce Mirošovice, zmiňují se tam jeho noční návštěvy

---

²¹⁵ KADLEC, Petr, *Květen 1945 ve vzpomínkách struhařovských občanů, Případ majora Švehly*, in: Struhařovské informace, 2/2015, str. 4.

²¹⁶ KADLEC, Petr, VHA Praha, *Major Jiří Švehla – Velitel z Myšlína, který skončil pod zámekem*, in: Život Mnichovic, Speciální vydání Mnichovice válečné, LVI, 2015, str. 37.

²¹⁷ Kronika města Mnichovice, str. 20-24, Zápis popisující průběh poválečných týdnů, Archiv Mnichovice.

²¹⁸ Sběrka Partyzánské a odbojové hnutí v Československu – inv. č. 351, karton č. 20, sign. 308–26–3, Vojenský historický archiv.

²¹⁹ Kronika města Mnichovice, str. 20–24.

²²⁰ Emailová korespondence s Petrem Kadlecem z VHU.

²²¹ Dopis Národní výbor v Mnichovicích, Čs. válečný kříž „in memoriam“. 12. září 1945, Č.j. 3482/45, Vojenský historický archiv.

obce během jara a dále jeho účast při zatčení německých vojáků.²²² Alex Suchanov měl také bratra, který byl také partyzánem. Osud bratří Alexe a Sergeje Suchanovových, kteří se podle záznamu ze strančické Pamětní knihy ČD náhodou po letech šťastně sešli v partyzánském oddílu v Mnichovicích, aby vzápětí Sergej padl při obranné akci na pomoc Strančic²²³ (pomníček na kraji lesa při začínající cestě ke kapličce sv. Anny). Sám vedoucí skupiny Alex, zvaný Ali nebo Saša, se dočkal konce války, byl klíčovou postavou květnového povstání a bojů v Mnichovicích a v okolí. Podle materiálů z mnichovického archivu vzápětí po konci války za záhadných okolností zemřel. Snažil jsem se původ a konec života Alexe Suchanova blíže poznat, a tak jsem oslovil VHA a znovu jsem pátral v mnichovickém archivu. Dotazem na VHA jsem získal vyjádření, že Alex Suchanov zahynul 8. května 1945 při boji ve Strančicích.²²⁴ Toto podle všeho není pravdivá informace, zřejmě zde došlo k záměně bratrů Alexe a Sergeje, ve Strančicích prokazatelně zemřel Sergej Suchanov.

V archivu Mnichovic je uložen městským úředníkem ručně psaný zápis, popisující průběh prvních poválečných týdnů.²²⁵ V něm se dočítáme, že 10. května 1945 byl Alex Suchanov hlavním strůjcem rychlého „zúčtování“ s pomahači Němců Miltnerem, Čmuchalem a Hájkem. v Choceradech. Miltner údajně udal Němcům svého bratra, hostinského v Choceradech, Čmuchal udal četnického strážmistra, bratra vrchního strážmistra v Choceradech, který byl nato zastřelen, třetí z mužů Hájek byl prý rovněž udavačem a přísluhovačem Němců. Partyzán Alex všechny tři jmenované 10. května 1945 kolem druhé hodiny v noci zastřelil.²²⁶

Závěrečné boje, osvobození a vítězství doprovázely, také události ne tak slavné. Přestože v protokolu podepsaného 8. května, který znamenal konec bojů, ale také slíbení toho, že české obyvatelstvo nebude hatit odchod německých vojáků, docházelo na celém Českém území pomstě na německém obyvatelstvu. A to i bez ohledu na to, jestli šlo o zjevné viníky utrpení z předešlých let.²²⁷ Jedna z takovýchto událostí se odehrávala i 10. května v Jidaškách, které jsou součástí Mnichovic. Bylo zde postříleno přes dvacet zajatých německých vojáků, kteří byli na místě pochováni do hromadného hrobu. Tuto událost měl zorganizovat právě Alex Suchanov.²²⁸

---

²²² Kronika obce Mirošovice, str. 80–104.

²²³ Strančická pamětní kniha ČSD, 1918-1953, díl 1, vložka 6, str. 24–26.

²²⁴ Dopis Národní výbor v Mnichovicích, Čs. válečný kříž „in memoriam“. 12. září 1945, Č.j. 3482/45, Vojenský historický archiv.

²²⁵ Zápis popisující průběh poválečných týdnů, Archiv Mnichovice.

²²⁶ *Tamtéž*.

²²⁷ GEBHART, Jan, KUKLÍK, Jan, *Velké dějiny zemí koruny České*, str. 603, 608.

²²⁸ Kronika města Mnichovice, str. 28–29.

V kronice města Mnichovic a taktéž ve speciálním čísle časopisu *Život Mnichovic* „Mnichovice válečné“, jsem objevil vzpomínku mnichovického občana z 10. května 1945, když navečer konečně přijela do Mnichovic očekávaná Rudá armáda, přivezla s sebou dva mrtvé, které vojáci ihned chtěli pohřbít, jedním z nich byl partyzán Nikolaj Sidorovič a druhým Alex Suchanov. Oba byli nejdříve pohřbeni na náměstí a brzy na to byly jejich ostatky spolu s dalšími oběťmi květnových bojů převezeny a pohřbeny na mnichovickém hřbitově.²²⁹

Ovšem v mnichovické kronice je z poválečných týdnů v Mnichovicích zápis ze středy 4. července 1945. V dopoledních hodinách přišel k předsedovi národního výboru K. Srbovi Alex Suchanov, který zde vedl partyzánskou skupinu. Srbovi vytýkal, že Alexe nazval banditou a pak mu dal políček. Alex požadoval, aby mu předseda vystavil odběrní list na 15 kg salámu a 5 kg másla. Srba tak nechtěl učinit, že má příkaz od ruského velitelství, že se ruským vojákům nemají potravinové listy dávat. Alex však předsedu donutil pistolí, že mu listy vydal. Srba obávaje se dalšího násilí, volal do Říčan na Národní bezpečnost, jejíž členové se po 5. hodině odpolední dostavili a Alexe hledali. Tento přeběhl Ondřejovskou ulicí a utíkal do kanceláře předsedy. Tam ho s napřaženou pistolí donutil, aby vyšel ven. Před Panskou hospodou ho zpolíčkoval, až pak se podařilo členům NB vzít Srbu a Halamíčka do auta a odvézt je do Říčan. Alex pak sedl do auta a odjel zpět do Vlašimi.²³⁰

V tuto dobu, ale už měl být Alex Suchanov téměř dva měsíce mrtvý. Kdy a jak tedy zemřel? Možná se mu nakonec stalo osudným jeho násilnické poválečné chování, jsou doklady o tom, že ruské velení přísně trestalo hospodářské delikty svých vojáků.

Každopádně jméno Alexe Suchanova najdeme na památníku obětem umístěném na mnichovickém náměstí pod kostelem a pomníček s jeho jménem stojí v řadě padlých hrdinů na mnichovickém hřbitově.

6.1.3 Červené Eso

Další odbojovou skupinou operující v mikroregionu, která stojí za podrobnější zmínku je skupina „Červené eso“ a její zakladatel Ladislav Šrámek, narozený v roce 1905. V archivu Mnichovic je dochována řada materiálů týkajících se Ladislava Šrámka i jím popsaná činnost odbojové skupiny Červené Eso.

---

²²⁹ Kolektiv autorů, *Průběh květnových událostí v Mnichovicích*, in: *Život Mnichovic*, Speciální vydání Mnichovice válečné, LVI, 2015, str. 25-26, *Kronika města Mnichovice* 28–29.

²³⁰ *Kronika města Mnichovice*, str. 45–53.

Jedním z těchto materiálů je právě spis z roku 1946, kde Ladislav Šrámek obhájí činnost jeho odbojové skupiny. Tento spis na mě působí poměrně věrohodně. Události, které v tomto spise právě velitel této skupiny popisuje při porovnání souhlasí s popisem tehdejších událostí. Samozřejmě, že je možné, že si, jak tomu v nejednom z případů bylo, tato skupina může připisovat více zásluh, než doopravdy měla. Ovšem to, že tato skupina měla podíl na četných povstaleckých akcích tohoto regionu je neoddiskutovatelné.

Ladislav Šrámek v jím psaném spisu o vzniku a činnosti uvádí, že podnět k založení odbojové skupiny dalo ihned v prvních časech okupace několik členů Sokola a junáckých pracovníků, kteří se sešli v bytě Ladislava Šrámka, přísahali věrnost Československu a boj proti okupantům. Byli to: Ladislav a Bohumír Šrámkovi, Dagmar Krausová, Karel Kraus, Miloslav Kratochvíl, Karel Štorc, Emilie Švejdvová a další nejmenovaní, kteří ale pak žádnou protinacistickou činnost nevyvíjeli. V prvních měsících měla odbojová činnost spíše provokační charakter, odbojáři nabádali mnichovické občany k ignorování Němci pořádaných akcí (příjezd německé kuchyně „Hilfzug Bayern“, koncerty, oslavy aj.).²³¹

K významnější akci patřilo zcizení většího počtu zbraní ze skladu odevzdaných a podle vyhlášky zabavených zbraní místních obyvatel. Odbojáři využili skutečnosti, že němečtí vojáci do skladu přicházeli a bez potvrzení si z něj odváželi vybrané jednotlivé kusy. Odcizili tedy ze zabavené hromady část zbraní a uschovali je pro budoucí boj.²³² Nesrovnalosti v záznamech pak při předávání zbraní na úřadě v Říčanech svedli na německé vojáky, což bylo jako vysvětlení přijato.²³³

Řada činností byla umožněna tím, že Ladislav Šrámek byl pracovníkem městského úřadu a měl přístup jak k informacím, tak k rozmnožovací technice. Hned v roce 1939 započala slupina s hromadným tisknutím letáků na rozmnožovači městského úřadu v Mnichovicích, hlavním pomocníkem L. Šrámka byl v této činnosti Jan Hemr, železniční úředník, který letáky rozvážel a Josef Pešek, který v Praze letáky psal na blány. I v dalších měsících měla činnost skupiny spíše provokační charakter, jednalo se především o nápisy proti Němcům, malování hákových křížů před domy udavačů a kolaborantů, neúčast na promítání německých filmů, aj.²³⁴

---

²³¹ Spis Vznik, ilegální a bojová činnost skupiny „Červené Eso“ v Mnichovicích, Archiv Mnichovice, str. 1.

²³² Dopis Ladislava Šrámka Okresnímu soudu/okresní vyšetřovací komisi v Říčanech, 26. dubna 1946, Archiv Mnichovice.

²³³ Spis Vznik, ilegální a bojová činnost skupiny „Červené Eso“ v Mnichovicích, Archiv Mnichovice, str. 1.

²³⁴ *Tamtéž*, str. 1–3.

V roce 1940 bylo přes členku skupiny paní Krausovou navázáno spojení s majorem Švehlou, který organizoval odboj v úseku Říčany – Mnichovice – Benešov a tato spolupráce již přinesla jasné směrnice pro další postup.²³⁵

Příkladem odbojové činnosti v posledním roce války, které spis uvádí, byly drobné sabotáže na železnici. Ladislav Šrámek opatřil fosfor, který členové skupiny z železničních nadjezdů shazovali na projíždějící vagóny se slámou, které následně při pozdějším vznícení shořely. Na podzim roku 1944 navázali mnichovičtí odbojáři spojení s odbočkami Strančice (nadp. Baret), Velké Popovice (nadpr. Fousek) a Říčany (Boh. Šmída) a utvořili bojovou organizaci „Červené eso“. Už tehdy se podle instrukcí majora Švehly počítalo s nutností, aby v případě revoluce byly mohutné německé vojenské jednotky z Benešovska odříznuty a nebyl jim po žádné komunikaci dovolen přesun k Praze. Odbojové organizace byly zásobovány vojenským materiálem, mnichovickým je zajistil Bohumír Šrámek, který se seznámil s Rusem Teresčukem, který ilegálně působil v prostoru Jarov-Roztoky. Od něj výměnou za zbraně získal dostatečné množství dynamitu a rozbušek, Teresčuk také provedl zcvik mnichovických bojovníků (L. Šrámka a M. Kratochvíla) v železničním lomu na Žalově. Potom Teresčuk 2x vykonal prohlídku železniční tratě na trase Strančice-Mnichovice-Mirošovice-Senohraby-Pyšely a určil vhodná místa k podminování a destrukci. Sabotážní akce byla stanovena na noc ze 16. na 17. dubna 1945, k provedení byli určeni odbojáři M. Kratochvíl, bratři Šrámkové a J. Jiráček za předběžné zpravodajské spolupráce s D. Krausovou (zaměstnankyní železniční stanice v Senohrabech) a K. Štorcem (zaměstnancem železniční stanice Strančice). Nálože byly umístěny, ale k jejich odpalu nedošlo, protože na trati byly po 100 metrech rozmístěny hlídky SS. Po dohodě s majorem Švehlou byl určen nový datum destrukce trati na noc z 6. na 7. května 1945. V noci na 4. května byly skutečně nálože položeny jak na trať, tak do telefonních sloupů. Týž den vypukla revoluce a všichni členové místní odbojové skupiny se ihned dostavili na určené stanoviště a přihlásili se k boji. Za použití náradí, které na Masarykově nádraží odcizil B. Šrámek byla na několika místech mezi Mnichovicemi a Mirošovicemi přerušena trať, takže až do konce války byla vyřazena z provozu. Na mnichovickém nádraží byla zajata a odzbrojena německá posádka čítající 25 mužů. Hned 5. května byla po boji s německou motorizovanou jednotkou zajata skupina pět mnichovických bojovníků vedená Bohumírem Šrámkem a na

---

²³⁵ Dopis Ladislava Šrámka Okresnímu soudu/okresní vyšetřovací komisi v Říčanech, 26.dubna 1946, Archiv Mnichovice.

pancéřových vozech byla odvezena z obce. Jednotka byla naštěstí zastavena v tehovských lesích tamní partyzánskou skupinou, zajatci byli osvobozeni a vrátili se do Mnichovic.²³⁶

Následovaly dny těžkých bojů. Jak jsem již dříve v samostatné kapitole věnované Velkým Popovicím uvedl, jednotka SS, která 6. května 1945 zdecimovala tuto obec, se vydala na trestní výpravu do Strančic, které navečer 7. května 1945 dobyla. Mnichovice byly, jak již bylo několikrát zmíněno 7. května 1945 pod palebným tlakem pancéřového vlaku vyslaného z Čerčan, který měl uvolnit cestu ku Praze pro velké vojenské síly, naložené na vagónech ve stanicích Tábor a Benešov. Pancéřový vlak uvízl na vytrhané trati za Mirošovicemi a celé hodiny z výšky terorizoval Mnichovice. Když se pak místním odbojářům podařilo využít spádu trati a ze Strančic proti vlaku poslat tři vagóny, byl jeho nápor odražen a pancéřový vlak odcouval zpět do Čerčan.

7. května 1945 navečer byly Strančice dobyty a Němci napřeli své síly na Mnichovice, ve večerních hodinách se dostali až jejich k prvním domům. Po vyčerpávajícím nočním boji byl nepřítel zatlačen zpět ke Strančicím, kde boje probíhaly od časného rána 8. května 1945 až do odpoledních hodin, kdy bojovníkům přispěchaly na pomoc bojové skupiny z Tehova, Struhařova a Říčan. Němci pak svíráni ze dvou směrů, ustoupili železniční vlečkou opět do Velkých Popovic, odkud pak utíkali směrem na Zbraslav. Na těchto bojích se podíleli právně členové Červeného esa. Při těžkých květnových bojích nikdo ze skupiny Červené eso nebyl zabit.²³⁷

Za svou činnost obdrželi členové skupiny Červené eso písemné pochvalné uznání od spojovacího ústředí národních výborů revolučního úseku Benešov-Říčany, které jim bylo předáno velitelem tohoto úseku majorem Švehlou.²³⁸

---

²³⁶ Spis Vznik, ilegální a bojová činnost skupiny „Červené Eso“ v Mnichovicích, Archiv Mnichovice, str. 4–5.

²³⁷ Tamtéž, str. 5–6.

²³⁸ Tamtéž, str. 6.

7. Události po konci války v mikroregionu

Boje a krutosti války s jejím koncem ještě neustaly. Téměř vzápětí po oslavách vítězství a po rozloučení s padlými v revoluci, přišel čas odplaty a zúčtování s Němci i s domácími kolaboranty.²³⁹ Celorepublikově se nejvíce tyto tendence projevíly v pohraničních oblastech, ale ušetřeny jich nezůstaly ani sledované obce ve sledovaném mikroregionu. Průběh prvních poválečných dnů a týdnů se však v jednotlivých obcích velmi lišil. Zatímco např. v Mirošovicích proběhlo poválečné jaro a léto klidně, mnichovická kronika zaznamenává mnoho dramatických událostí, včetně těch nejkrutějších.

Mnichovice byly totiž jakýmsi centrem, kde se křižovaly cesty utíkajících německých vojenských skupin i civilistů. Svou roli zde sehrála místní velmi v té době frekventovaná komunikace. V okolí Mnichovic také byli soustředováni v okolních lesích zadrženi zajatci, kteří byli posléze předáváni úřadům v Praze. Střelba z přilehlých lesů se prý v prvních poválečných nocích ozývala téměř neustále. Hlavní roli v pronásledování Němců hráli příslušníci Revolučních gard a partyzáni. Nejkrutějším činem odplaty bylo, jak již bylo zmíněno, zabití zajatých německých vojáků dne 10. května 1945 v Jidaškách, které jsou součástí Mnichovic.²⁴⁰ Zavraždění byli na místě pochováni do hromadného hrobu. Akci byli přítomni i sovětsí partyzáni, jejichž vedoucí Alex snad měl tuto popravu zorganizovat jako pomstu za to, že ve Strančicích Němci v boji zastřelili jeho bratra. Z roku 1949 existuje o této události oficiální hlášení a přibližný plánec hrobu. Průkazky zastřelených vojáků a další jejich osobní věci (vojenské, spořitelní knížky apod.) jsou uloženy v archivu.²⁴¹

Ještě několik dnů, až týdnů po válce se na území Čech i Moravy, nacházela řada německých ukrývajících se vojáků. Toto pronásledování pokračovalo až do začátku června. Nejinak tomu bylo i v tomto válkou velmi zasaženém regionu. Již od konce války bylo v okolí pochytno několik ukrývajících se německých vojáků. V mnichovické kronice je např. zaznamenáno, že 11. května 1945 bylo z Velkých Popovic a Senohrab přivezeno asi 400 německých zajatců, 19. května 1945 bylo u Hrusic zajato šest Němců potulujících se po okolí, 24. května 1945 bylo předáno šest zajatců chycených mirošovickými gardisty a dne 30. května 1945 došlo k předání 30 zajatců chycených téhož dne v mnichovických lesích.²⁴²

---

²³⁹ GEBHART, Jan, KUKLÍK, Jan, *Velké dějiny zemí koruny České*, XVb, str. 608.

²⁴⁰ Kronika města Mnichovice, str. 28–29.

²⁴¹ Velitelství SNB Říčany u Prahy, *Válečné hroby a evidence*, č.j. 696/49, Archiv Mnichovice.

²⁴² Kronika města Mnichovice, str. 25–45.

Hned 11. května došlo k pochytní mnichovických kolaborantů a jejich internaci v tzv. Kleinově vile. Zadrženým osmi osobám byly ostříhány hlavy dohola a namalovány na ně hákové kříže. Všichni pak bosí museli za trest zametat mnichovické náměstí. V červnu byli zadrženi předáni do Říčan.²⁴³ Obdobné případy byly viděny i na jiných místech republiky. Po válce se každým dnem množily případy týraní a hanění Němců, či kolaborantů. Příslušníci revolučních gard je nutili například pohrbívat mrtvé, či odstraňovat dříve vystavěné barikády.²⁴⁴

Ačkoliv soužití místního obyvatelstva s vojáky Rudé armády neprobíhalo vždy hladce (opět mnichovická kronika je nejotevřenější v líčení různých potíží, jimiž byly např. alkoholové excesy, nadřazené jednání vojáků, kteří se často chovali jako dobyvatelé a cizí majetek pokládali za svou válečnou kořist), v celé oblasti zůstala euforie a vděk Rudé armádě za osvobození od nacismu.²⁴⁵ Stejně jako mnichovické kronika se o vděku Rudé armádě a jejích zásluhách zmiňuje i kronika mirošovická.²⁴⁶

Konec druhé světové války znamenal i konec protektorátu Čechy a Morava. Uzavřela se jedna z nejdramatičtějších kapitol českých dějin. Kapitola naplněná tragickými osudy, ale také opravdovým heroismem lidí. Čeští občané se rozhodli pro cestu boje za obnovu republiky. Byli motivováni pocit sounáležitosti, touhou po svobodě a vlastenectvím. Český národ obstál, na mapy se opět mohla vrátit Československá republika, a s ní i normální politický život.²⁴⁷

---

²⁴³ Kronika města Mnichovice, str. 32.

²⁴⁴ GEBHART, Jan, KUKLÍK, Jan, *Velké dějiny země koruny České*, XVb, str. 608.

²⁴⁵ Kronika města Mnichovice, str. 32–33.

²⁴⁶ Kronika obce Mirošovice, str. 116–120.

²⁴⁷ GEBHART, Jan, KUKLÍK, Jan, *Velké dějiny země koruny České*, XVb, str. 614.

8. Dopad války na zkoumaný region

Druhá světová válka, společně s německou okupací, si vzala opravdu velmi krutou daň. Dopady ničivé války se samozřejmě nevyhnuly ani regionu Mirošovicka. Nejvíce tragické pro tento region, stejně jako pro zbytek republiky, byly nepochybně poslední květnové dny. A to nejen z pohledu počtu obětí, jichž byly v této oblasti desítky. Řada obyvatel kvůli této válce, či nacistické politice, přišla o své blízké. Řada obcí, ve kterých docházelo k tvrdým bojům, byla poničena. Válka měla velmi tvrdý dopad na židovské obyvatelstvo, všechny židovské rodiny z regionu byly deportovány do koncentračních táborů. Bylo opravdu velkým zázrakem, pokud se některým jednotlivcům podařilo vrátit se po konci války zpátky domů.

Hned po skončení bojů s Němci, museli čeští občané obnovit zpustošenou vlast, nejvíce byla válkou zasažena průmyslová odvětví a zařízení, převážně tedy továrny. Válkou bylo velmi poznamenáno také zemědělství. Což mělo pro zemědělský region Mirošovicka větší význam. Na Mirošovicku byly podle mirošovické kroniky „*hospodářské poměry dosti neutěšené*“, nicméně obyvatelstvo v regionu pracovalo všemožně na zlepšení situace.²⁴⁸ 28. října roku 1945 byl vládou vyhlášen dvouletý plán obnovy válkou zničeného hospodářství, které bylo během protektorátu zaměřeno jen pro válečné účely Němců.

Po válce byla všeobecně špatná potravinová situace na celém území republiky. Řada regionů musela být zemědělsky soběstačných, stejně jako právě Mirošovicko. Této situaci nahrávalo i to, že zásobování bylo ochromeno. Špatná byla situace na dráze, kde byl důsledkem války nedostatek provozuschopných vozů, či lokomotiv. Automobilová doprava byla taktéž po válce slabá.²⁴⁹

V místním regionu žila, jak jsem již zmínil, velká řada dělnických rodin. Tyto rodiny byly válkou zasaženy asi nejvíce, jelikož už tak jejich špatná situace, se ještě zhoršila. Kronika Mirošovic uvádí, že v rodinách byl kritický nedostatek šatstva, obuvi a právě potravin.²⁵⁰

Je jasné, že občané regionu se budou muset ještě následující roky vypořádávat s následky války. Nicméně nálada občanů, podle zápisků z kronik jednotlivých obcí, byla přes tuhle všechnu práci, která místní region čeká, pozitivní. Všichni si oddechli, že po více jak šesti letech německé okupace, která v sobě nesla neustálý strach, jsou občané opět svobodní.²⁵¹

---

²⁴⁸ Kronika obce Mirošovice, str. 118.

²⁴⁹ Tamtéž, str. 118.

²⁵⁰ Tamtéž, str. 118.

²⁵¹ Kronika města Mnichovice, str. 32–33.

9. Závěr

Ve své práci jsem se snažil zmapovat konec 2. světové války v mikroregionu, ve kterém žiji. Výsledky, kterých docílili povstalci v okolí Prahy ve snaze účinně pomoci Pražskému povstání, nejsou malé. Místním odbojovým a partyzánským skupinám se podařilo zbrzdit početné jednotky SS, které zdejším regionem proudily ku nedaleké Praze. Železnice zůstala v nedůležitější dny povstání, právě díky těmto odbojářům, neprůjezdná. Což se ukázalo jako klíčové, jelikož kdyby se místním skupinám nepodařilo provoz na této trati znemožnit, Praze by hrozilo přímé nebezpečí v podobě zabránění velkých městských čtvrtí Vršovic a Strašnic.²⁵² Občané místního regionu se nebáli v květnových dnech, kdy vypuklo na celém území protektorátu povstání, riskovat své životy. Nasazovali je v bojích proti lépe ozbrojeným a vycvičeným jednotkám SS, které jistě silně pocítily odpor venkova.

Nutno zmínit, že region Mirošovicka obecně v tomto protiněmeckém povstání udělal s přihlédnutím k jeho možnostem vše, co udělat mohl. Stejně jako zkoumaný region, se o pomoc nejen pražskému, ale také celonárodnímu povstání zasloužila řada dalších středočeských regionů, které jen těsně hraničí s hlavním městem. I na tomto území lidé nasazují své životy, vyrazují železnice, a místní komunikace. Železniční síť byla v okolí Prahy vyřazena téměř beze zbytku. Počet barikád na tomto území si nezádá s počtem pražských barikád.²⁵³ I v těchto ostatních regionech dochází k těžkým bojům s německými jednotkami. Pro úspěch povstání byla nesmírně důležitá právě tato celistvost a ochota zúčastnit se tohoto vypuknuvšího protiněmeckého povstání u všech těchto středočeských regionů. Každý region nepochybně udělal vše, co bylo v jeho silách.

Svědectví dobových kronik jsou velmi důležitá, nicméně i díky tomu, že jsou psána zpětně, často s několikaletým zpožděním, popis jednotlivých událostí se může lišit od skutečnosti. Proto je velmi důležité tyto zápisy porovnávat s jinými místními či regionálními zdroji, pokud možno i se vzpomínkami pamětníků.

Kdybych měl zhodnotit četnost a kvalitu zdrojů, ze kterých jsem ve své bakalářské práci vycházel, tak musím říci, že jsem s počtem informací mapujících mnou zkoumané období v regionu, poměrně spokojený. Myslím si, že se mi podařilo nastřádat ucházející množství regionálních zdrojů, ať již přímo v podobě kronik či literatury nebo třeba pamětních článků v místních zpravodajích. Při svém bádání jsem měl tedy z čeho vycházet a o co se opírat. Ovšem

---

²⁵² JUKL, Jakub, *Řičany v květnu 1945*, str. 19.

²⁵³ BAROŠEK, Karel, *Pražské Povstání 1945*, str. 189.

musím přiznat, že někdy jsem se dostal do situace, kde dva různé regionální zdroje se v popisování obdobné události rozcházejí. Pokud bylo možné, tak jak již jsem zmínil, zkoušel jsem se obrátit na nějakého z pamětníků událostí. Samozřejmě bohužel vždy není taková možnost.

Doufám, že se mi s využitím všech zdrojů podařilo pravdivě popsat společné prožitky obyvatel, důležité události a průběh květnových dnů v oblasti Mirošovicka. Snažil jsem se hledat spojitosti mnohdy přesahující daný region a díky tomu mohou být jasnější souvislosti jednotlivých událostí v kontextu regionu, nedaleké Prahy a celého Protektorátu Čechy a Morava.

Události v regionu Mirošovicka nijak významně neovlivnily průběh války, nevepsaly se svou výjimečností do dějin, ale staly se v místech, kterými často procházím a přihodily se lidem, jejichž potomky osobně znám. Jednotlivé tragické i šťastné osudy místních lidí mohou být důležité pro hlubší pochopení protektorátní doby.

Závěrem bych rád citoval slova Jiřího Padevěta, který sílu působení osobních příběhů vysvětlil slovy: *„Potřebujeme mikropříběhy, abychom historii porozuměli. V drtivé většině ji totiž vnímáme optikou bitev, diplomatických jednání, vzpour, revolucí. Když ale vidíte reliéf krajiny, v níž proběhla nějaká bitva, začnete událost lépe chápat. Stejně tak vám něco podstatnějšího řekne zkoumání příběhů obyčejných lidí, kteří se v určitém okamžiku střetli s velkou historií, aniž by o to stáli“*.²⁵⁴

---

²⁵⁴ Rozhovor s Jiřím Padevětem, dostupný z: <http://nazory.aktualne.cz>, [náhled] 23.6.2021.

10. Seznam použitých informačních zdrojů

Prameny

Státní okresní archiv Praha-východ se sídlem v Přemyšlení (SOkAPV), fond Místní národní výbor Mirošovice, Kronika obce Mirošovice 1945–1964.

Státní okresní archiv Praha-východ se sídlem v Přemyšlení (SOkAPV), fond Místní národní výbor Mnichovice, Kronika městečka Mnichovice 1945–1957.

Státní okresní archiv Praha-východ se sídlem v Přemyšlení (SOkAPV), fond Místní národní výbor Mnichovice, Kronika městečka Mnichovice 1941–1943.

Státní okresní archiv Praha-východ se sídlem v Přemyšlení (SOkAPV), fond Místní národní výbor Mnichovice, Kronika obce Božkov 1947.

Obecní úřad Velké Popovice, Pamětní kniha obce Velké Popovice, 1. díl.

Národní archiv, sbírka staničních kronik, fond kroniky železničních stanic ČSD, Strančická pamětní kniha ČSD, 1918-1953.

Národní archiv, sbírka staničních kronik, fond kroniky železničních stanic ČSD, Pamětní kniha dopravního staničního úřadu Senohraby.

Národní archiv, sbírka staničních kronik, kroniky železničních stanic ČSD, Pamětní kniha železniční stanice Benešov.

Velitelství SNB Říčany u Prahy, Válečné hroby a evidence, č.j. 696/49, Archiv Mnichovice.

Spis Vznik, ilegální a bojová činnost skupiny „Červené Eso“ v Mnichovicích, Archiv Mnichovice.

Dopis Ladislava Šrámka Okresnímu soudu/okresní vyšetřovací komisi v Říčanech, 26.dubna 1946, Archiv Mnichovice.

Úřední zápis popisující průběh poválečných týdnů, Archiv Mnichovice.

Dopis Národní výbor v Mnichovicích, Čs. válečný kříž „in memoriam“. 12. září 1945, Č.j. 3482/45, Vojenský historický archiv.

Sbírka Partyzánské a odbojové hnutí v Československu – inv. č. 351, karton č. 20, sign. 308–26–3, Vojenský historický archiv.

Spis Melnyk – odbojová skupina – činnost v době okupace – prošetření, č.j. A-103545/0641-1950, 3. červen 1950, Vojenský historický archiv.

Literatura

- BARTOŠEK, Karel, *Pražské Povstání 1945*, Praha, Naše vojsko, 1965, ISBN: 28/52-051-65.
- BĚHAL, L. a kol., *Čerčany 1356–2006*, Čerčany, Grada Publishing, 2006, ISBN: 80-247-1813-8.
- BRANDES, Detlef, *Češi pod německým protektorátem: okupační politika, kolaborace a odboj 1939–1945*, Praha, Prostor, 2000, ISBN: 978-80-7260-409-8.
- EMMERT, František, *Československý odboj za druhé světové války*, Praha, Mladá fronta, 2015, ISBN: 978-80-2043-886-7.
- GEBHART, J.; KUKLÍK, J., *Velké dějiny zemí koruny České (1938–1945)*, XVb, Praha, Paseka, 2007, ISBN: 978-80-7185-835-5
- GEBHART, J.; KUKLÍK, J., *Velké dějiny zemí koruny České (1938–1945)*, XVa, Praha, Paseka, 2006, ISBN: 80-7185-582-0.
- JUKL, Jakub, *Říčany v květnu 1945*, Říčany, Muzeum Říčany, 2011, ISBN: 978-80-904903-0-7.
- KAŠPAR, V.; KAVKA, F.; LÍBAL, P. a kol., *Senohraby na dobových fotografiích a pohlednicích*, Senohraby, obec Senohraby, 2016, ISBN: 978-80-270-0444-7.
- KOKOŠKA, Stanislav, *Praha v květnu 1945*, Praha, Lidové noviny, 2005, ISBN: 978-80-7106-740-5.
- PADEVĚT, Jiří, *Krvavé finále, Jaro 1945 v českých zemích*, Praha, Academia, 2015, ISBN: 978-80-200-2484-0.
- PEJČOCH, I.; JAKL, T.; PLACHÝ, J.; MAREK, J., *Padli na barikádách*, Praha, VHU, 2015, ISBN 978-80-7278-652-7.
- VINŠ, Jan, *Historie Velkých Popovic a stručně Říčan*, Velké Popovice, Tisk Kalinovský, 1998, ISBN: 80-238-3776-1.
- VYSLOUŽILOVÁ, M.; SCHREIBER, A., *600 let obce Strančice*, Strančice, Maroli, 2004, ISBN: 80-86453-17-0.

Články ve zpravodajích a časopisech

- Kolektiv autorů, *Průběh květnových událostí v Mnichovicích*, in: *Život Mnichovic*, Speciální vydání Mnichovice válečné, LVI, 2015, str. 22–27.

KADLEC, Petr: *Květen 1945 ve vzpomínkách struhařovských občanů, Případ majora Švehly*, in: Struhařovské informace, 2/2015, str. 4.

KADLEC, Petr, VHA Praha: *Major Jiří Švehla – Velitel z Myšlína, který skončil pod zámkem*, in: Život Mnichovic, Speciální vydání Mnichovice válečné, LVI, 2015, str. 37.

PEČENKA, Jaroslav, *Vzpomínky účastníka bojů Jaroslava Pečenky*, in: Život Mnichovic, 4/2005, str. 17.

BLÁHA, Jiří, *Transport smrti v Čerčanech a okolí*, in: Čerčanský zpravodaj 1-2, 2019, str. 19–21.

KADLEC, Petr, VHA Praha, *Major Ing. Antonín Skřivánek, Generál František Vejmelka*, in: Život Mnichovic, speciální vydání Mnichovice válečné, LVI, 2015, str. 37–39.

ZIMOVÁ, Václava, *Dramatické události na konci II. Světové války, zpracováno dle kroniky obce*, in: Velkopopovický zpravodaj, 05/2019, str. 7.

Kolektiv autorů, *Čtete z kroniky 13. díl*, in: Rozhledy Čtyřkol a Javorníku, Únor 2008, str. 2.

Internetové zdroje

Rozhovor s Jiřím Padevětem. *Nazory.aktualne.cz* [online]. [cit. 2021-6-23]. Dostupné z: <https://nazory.aktualne.cz/rozhovory/jiri-padevet-agentem-gestapa-mohl-byt-i-kaja-marik/r~56f3ad6e39d311e5a705002590604f2e/>

Transporty a pochody smrti v českých zemích. *Kruh1938.blogspot.com* [online]. [cit. 2021-3-13]. Dostupné z: <http://kruh1938.blogspot.com/2016/09/transporty-pochody-smrti-v-ceskych.html>

„Protentokrát“ trval 2241 dní. Okupace se nakonec protáhla na více než šest let. *Lidovky.cz* [online]. [cit. 2021-4-30]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/domov/protentokrat-trval-2241-dni-okupace-se-nakonec-protahla-na-vice-nez-sest-let.A190914_110404_ln_domov_ele

Když k nám přišli Němci. Začátek nacistické okupace ve vzpomínkách pamětníků. *Pametnaroda.cz* [online]. [cit. 2021-2-19]. Dostupné z: <https://www.pametnaroda.cz/cs/magazin/stalo-se/kdyz-k-nam-prisli-nemci-zacatek-nacisticke-okupace-ve-vzpominkach-pametniku>

70. výročí amerického náletu na Prahu 25. března 1945. *Vhu.cz* [online]. [cit. 2021-3-27]. Dostupné z: <http://www.vhu.cz/70-vyroci-americkeho-naletu-na-prahu-25-brezna-1945/>

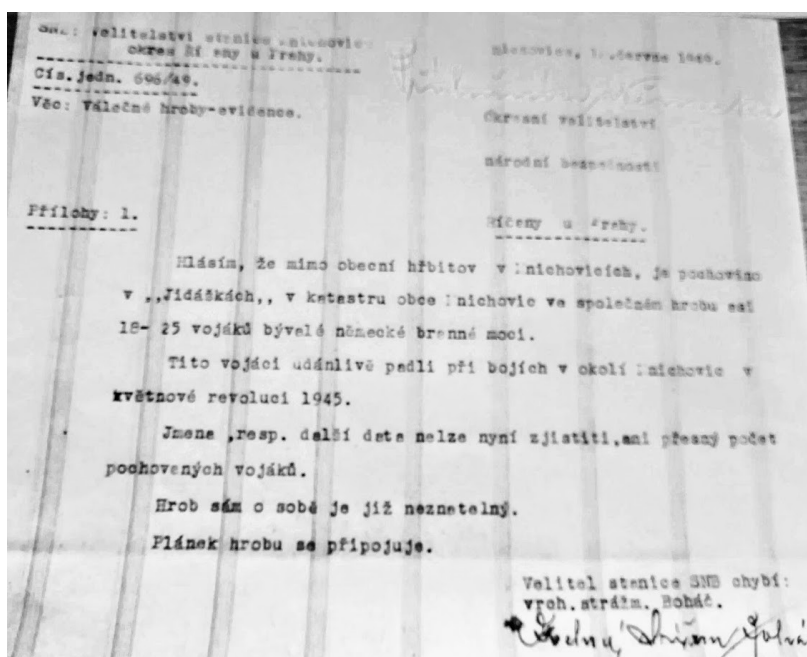
Informace o obci. *Senohraby.cz* [online]. [cit. 2021-2-19]. Dostupné z: <https://www.senohraby.cz/info-o-obci-1/informace-o-obci/soucasnost/>

Základní informace. *Mirosovice.cz* [online]. [cit. 2021-2-24]. Dostupné z: <http://www.mirosovice.cz/obec-2/zakladni-informace/>

Pomníky obětem 2. světové války. *Vets.cz* [online]. [cit. 2021-3-27]. Dostupné z: <https://www.vets.cz/vpm/6116-pomniky-obetem-2-svetove-valky/>

O městě. *Mnichovice.cz* [online]. [cit. 2021-6-29]. Dostupné z: <https://www.mnichovice.cz/o-meste/d-4859>

11. Přílohy

Obrázek 1- © Archiv Mníchovice, oficiální hlášení o pochování německých vojáků.

Obrázek 2- © Archiv Mníchovice, mníchovické zátarasý.

Obrázek 3 - © Archiv Mnichovice, Major Jiří Švehla.

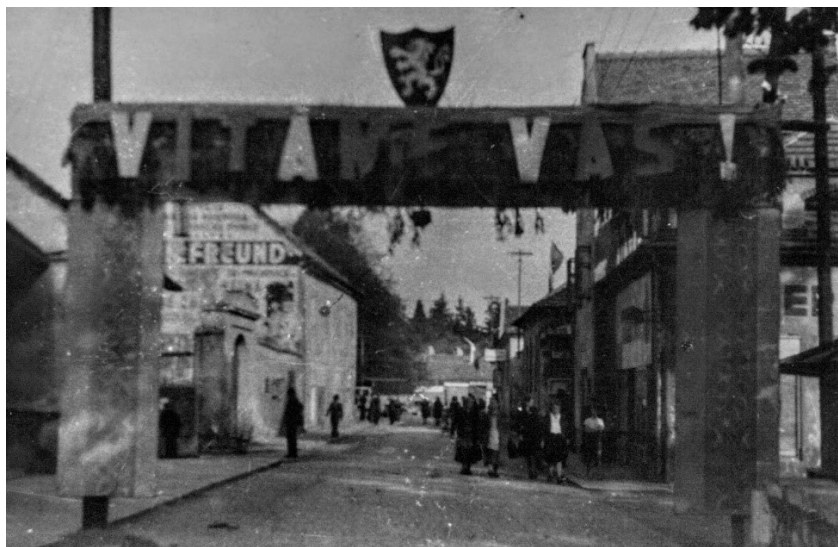
Obrázek 4 - © Archiv Mnichovice, odjezd německé armády v Mnichovicích.

Obrázek 5- © Archiv Mnichovice, odjezd německé armády v Mnichovicích.

Obrázek 6 - © Archiv Mnichovice, odjezd německé armády v Mnichovicích.

Obrázek 7- © Archiv Mnichovice, slavobrána v Mnichovicích.

Obrázek 8 – © Archiv Mnichovice, zbavování se německých nápisů ve Strančicích.

Obrázek 9 - © Archiv Mnichovice, mnichovičtí odbojáři a partyzáni.

Obrázek 10 - © Archiv Mnichovice, německá armáda v Mnichovicích.

Obrázek 11 – Z rodinného archivu, čestná stráž u pomníku Jana Barty, Mirošovice, na fotce zmíněný pamětník Zdeněk Kulhánek a Ema Podroužková.

Obrázek 12 - © Archiv Mnichovice, Alex Suchanov.